

UNODC

United Nations Office on Drugs and Crime

PRIRUČNIK ZA INTEGRIRANJE RODNIH PITANJA I LJUDSKIH PRAVA

U PROVEDBI KONVENCIJE UJEDINJENIH
NARODA PROTIV TRANSNACIONALNOG
ORGANIZIRANOG KRIMINALA

URED UJEDINJENIH NARODA ZA BORBU PROTIV DROGA I KRIMINALA

PRIRUČNIK ZA INTEGRIRANJE RODNIH PITANJA I LJUDSKIH PRAVA

U PROVEDBI KONVENCIJE UJEDINJENIH
NARODA PROTIV TRANSNACIONALNOG
ORGANIZIRANOG KRIMINALA

UJEDINJENI NARODI
Beč, 2023

ZAHVALA

Priručnik je izradio Ured Ujedinjenih naroda za borbu protiv droga i kriminala (UNODC), Globalni program za provedbu Konvencije protiv organiziranog kriminala u Odjelu za potporu konferencijama Ureda za borbu protiv organiziranog kriminala i nezakonite trgovine Odjela za pitanja u svezi sa ugovorima, uz velikodušnu potporu Vlade Kanade.

Priručnik je izradila Marika McAdam, uz potporu Cecilie Farfán-Méndez i sljedećeg osoblja UNODC-a (abecednim redom): Magdalena Howland, Dmitry Orlov i Riikka Puttonen. UNODC također želi zahvaliti sljedećim osobama za njihove doprinose: Julien Bastrup-Birk, Dimosthenis Chrysikos, Margot Denier, Roxana-Andreea Mastor, Roxane Milot, Maria Cristina Montefusco, Elena Pohl, Marian Salema, Hanna Sands i Erin Yantzi.

UNODC također želi zahvaliti sljedećim stručnjacima koji su prisustvovali sastanku ekspertne skupine za potporu izrade Priručnika i dali doprinos istraživanju (abecednim redom): Felia Allum (Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske), Jana Arsovska (Sjedinjene Američke Države), Azizkhon Bakhadirov (UNODC Regionalni ured za Centralnu Aziju), Dora Byamukama (Uganda), Edwin Cantu (UNODC Ured za vezu i partnerstvo u Meksiku), Anabella Corridoni (INTERPOL), Santanee Ditsayabut (Tajland), Marisa Dowswell (Kanada), Serena Forlati (Italija), Stan Gilmour (Ujedinjeno Kraljevstvo), John Githongo (Kenija), Robert Henry (Kanada), Emily Kenney (UN Women), Tariq Khosa (Pakistan), Youmna Makhoul (Libanon), Katherine Maldonado (Sjedinjene Američke Države), Sarah McAveety (Ujedinjeno Kraljevstvo), Claudia Catalina Montañez Ruiz (UNODC), Jacques Muhindo (Demokratska Republika Kongo), Salila Nataruksa (UNODC Regionalni ured za Jugoistočnu Aziju i Pacifik), Morgane Nicot (UNODC), Ana Paula Oliveira (Globalna inicijativa protiv transnacionalnog organiziranog kriminala), Rohan Richards (Jamajka), Sara Esperanza Rodriguez Silva (UNODC), Andrea de Silva (UN Women), Jamie Smith (Švedska) i Javier Ortiz Sullivan (Meksiko).

© Ujedinjeni narodi, 2023. Sva prava pridržana.

Korištene oznake i način predstavljanja materijala u ovoj publikaciji ne podrazumijevaju izražavanje bilo kakvog mišljenja Tajništva Ujedinjenih naroda glede pravnog statusa bilo koje zemlje, teritorija, grada ili područja ili nadležnih tijela, niti u pogledu razgraničavanja njihovih državnih ili područnih granica.

Informacije o jedinstvenim identifikatorima izvora i poveznicama na internetske stranice sadržane u ovoj publikaciji date su radi praktičnosti za čitatelje i točne su u vrijeme objavljivanja. Ujedinjeni narodi ne preuzimaju odgovornost za kontinuiranu točnost tih informacija ili za sadržaj bilo koje vanjske internetske stranice.

Ova publikacija nije službeno uređena.

Objavljeno izdanje: Engleski jezik, Odjel za nakladništvo i knjižnicu, Ured Ujedinjenih naroda u Beču.

SADRŽAJ

Zahvala	ii
Uvod.....	1
1. KONVENCIJA UJEDINJENIH NARODA PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALA	5
2. INTERSEKCIONALNI PRISTUP UTEMELJEN NA RODNOJ JEDNAKOPRAVNOSTI I LJUDSKIM PRAVIMA.....	9
2.1 Razumijevanje interseksionalnosti	9
2.2 Primjena interseksionalnosti na organizirani kriminal	12
2.3 Integriranje rodni pitanja i ljudskih prava	16
3. IZRADA ZAKONA I POLITIKA.....	19
3.1 Analiza utemeljena na dokazima	19
3.2 Konzultacije	23
4. CILJEVI ZAKONA I POLITIKA	25
4.1 Ciljevi u okviru prevencije	26
4.2 Ciljevi u okviru progona.....	38
4.3 Ciljevi u okviru zaštite	58
4.4 Ciljevi u okviru promocije.....	68
5. KLJUČNI KRITERIJI ZA POTPORU INTEGRIRANJA U ZAKONE I POLITIKE	77
5.1 Proračun.....	77
5.2 Praćenje, evaluacija, odgovornost i učenje.....	80
6. KONTROLNE LISTE	85
6.1 Kontrolna lista za pregled politika	85
6.2 Kontrolna lista za pregled zakonodavstva	87
7. DODACI.....	99
I. Zagovaranje	99
II. Integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u Mehanizam za pregled provedbe Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njezinih protokola	101
Dodatni resursi	104

UVOD

PREGLED

Svrha ovoga priručnika je poduprijeti integriranje interseksionalnih rodnih pitanja i ljudskih prava u zakone, politike i strategije protiv organiziranog kriminala sukladno Konvenciji Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (Konvencija protiv organiziranog kriminala) i drugim relevantnim međunarodnim instrumentima.

Integriranje interseksionalnih rodnih pitanja i ljudskih prava u zakone, politike i strategije pojačava napore protiv organiziranog kriminala.

Dimenzije rodnih pitanja i ljudskih prava organiziranog kriminala relevantne su za:

- *Uzroke*, u smislu da rodna nejednakopravnost i zlouporabe i kršenje ljudskih prava stvaraju plodno tlo za procvat organiziranog kriminala;
- *Posljedice*, u smislu da organizirani kriminal, u svim svojim oblicima, utječe na ljudska prava pogođenih pojedinaca na rodno uvjetovane načine;
- *Rješenja*, u smislu da su interseksionalna rodna pitanja i ljudska prava od ključnog značaja za učinkovite odgovore.

Cilj ovoga priručnika je pokazati kako zakonodavstvo i politike koje odgovaraju na različita iskustva ljudi svih rodova, dobi, sposobnosti i invaliditeta dovode do razrađenijih i učinkovitijih odgovora na složeno okruženje organiziranog kriminala koje se dalje razvija.¹

ŠTO OVAJ PRIRUČNIK NUDI

Ovaj priručnik nudi potporu kreatorima zakona i politika da integriraju pitanja roda i ljudskih prava u zakonodavstvo, politike i strategije za provedbu Konvencije protiv organiziranog kriminala i drugih relevantnih međunarodnih instrumenata.²

- Uvod daje pregled kako koristiti Priručnik
- Poglavlje 1 objašnjava odnos između Konvencije i ljudskih prava i rodnih pitanja
- Poglavlje 2 navodi međusobno povezane okvire ljudskih prava i rodne jednakopravnosti koji usmjeravaju tumačenje i provedbu Konvencije

¹Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC), *Issue Paper: Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* (Beč, 2022), str. 8–13 i UNODC, “Strategy for gender equality and the empowerment of women (2022–2026)” (Beč, 2022).

²Vidjeti, među ostalim, *CTOC/COP/2022/9*, poglavlje I, dio A, rezolucija 11/1, dodatak I; rezolucija 11/2, dodatak II i rezolucija 11/5. Iako se Priručnik ne bavi eksplicitno sa tri Protokola uz Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, može biti primjenjiv na napore usmjerene na provedbu tih instrumenata.

- Poglavlje 3 objašnjava ulogu donošenja zakona i politika u integriranju interseksionalnih rodni pitanja i ljudskih prava u mjere protiv organiziranog kriminala
- Poglavlje 4 daje praktične smjernice u svezi s ključnim ciljevima u prevenciji i suzbijanju organiziranog kriminala sukladno Konvenciji
- Poglavlje 5 predstavlja razmatranja u svezi s proračunom i pokazatelje za prilagodbu u svrhu praćenja, evaluacije, učenja i odgovornosti zakona i politika
- Poglavlje 6 nudi kontrolne liste za pregled politika i zakona sukladno rodnim pitanjima i ljudskim pravima

Dodatak daje neke ideje za zagovaranje na koje se korisnici mogu osloniti u promoviranju rodno osjetljivih pristupa i pristupa utemeljenih na ljudskim pravima, kao i ulazne točke za integraciju rodni pitanja i ljudskih prava u mehanizam za pregled provedbe Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njezinih protokola.

KAKO KORISTITI PRIRUČNIK

Iako se rodna pitanja i ljudska prava moraju uzeti u obzir tijekom svih etapa izrade politika i zakona, dijelovi Priručnika koje će korisnici smatrati relevantnim ovise o njihovom specifičnom kontekstu, ciljevima i izazovima.³ Neki dijelovi mogu biti važniji za kreatora politika, a drugi za zakonodavce. Svi uvidi, analitička pitanja, studije slučaja, najbolje prakse i temeljni elementi integriranja rodni pitanja i ljudskih prava daju se korisnicima kako bi učili na temelju njih i prilagodili ih svom kontekstu. Kontrolne liste sadržane u Poglavlju 6 mogu biti korisne u cijelosti ili djelomično, ovisno o tomu koje dijelove zakona ili politika korisnici analiziraju.

Važnost kontekstualizacije: Ljudska prava i rodna jednakopravnost su gotovo univerzalne težnje, ali zakonodavni putevi i putevi politika koji vode do tih ciljeva razlikuju se od zemlje do zemlje. Razlike u pravnim sustavima država, institucijama, kapacitetima te zakonodavnim i političkim okvirima podrazumijevaju da ne postoji univerzalni pristup integraciji. Doista, pristup označavanja kućica koji jednostavno spominje ljudska prava i rodna pitanja u dokumentima zakona i politika vjerojatno će biti neučinkovit i može čak biti štetan za osobe na koje to utječe. Korisnici stoga moraju prilagoditi praktične smjernice ponuđene ovdje svom vlastitom kontekstu.⁴

Odnos s drugim resursima UNODC-a: Priručnik nadopunjuje druge resurse koje je UNODC izradio kao potporu državama u prevenciji i borbi protiv organiziranog kriminala (vidjeti Dodatni resursi). Kako bi se postiglo sveobuhvatnije razumijevanje dimenzija roda i ljudskih prava u provedbi Konvencije, korisnici se potiču da pogledaju resurse koji su navedeni u nastavku i na koje se upućuje u cijelom Priručniku.

³ Primjerice, kreatori politika koji rade na politikama za sprječavanje kriminala smatrat će poglavlje 4.1 korisnim (a dio 4.2 manje relevantnim). Zakonodavci koji žele revidirati postojeće zakonodavstvo sukladno obvezama u području ljudskih prava mogu smatrati da je dodatak II korisna polazna osnova.

⁴ Pri tome, korisnici bi mogli zatražiti tehničku pomoć od UNODC Global Programme on Implementing the Organized Crime Convention: From Theory to Practice (Globalnog programa za provedbu Konvencije organiziranog kriminala: Od teorije do prakse) (email: implement.untoc@un.org).

UNODC, *Organized Crime Strategy Toolkit for Developing High-Impact Strategies (Priručnik za strategiju u borbi protiv organiziranog kriminala za izradu visokoučinkovitih strategija)* (Beč, 2021) pomaže u izradi i provedbi nacionalnih i regionalnih strategija za borbu protiv organiziranog kriminala

Issue Paper (Tematski dokument): The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law (Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i Međunarodnog prava u području ljudskih prava) (Beč, 2022) detaljno opisuje odnos između Konvencije i međunarodnog prava u području ljudskih prava

Issue Paper (Tematski dokument): Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Organizirani kriminal i rod – Pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala) (Beč, 2022) objašnjava konceptualni okvir za integraciju rodne jednakopravnosti za odabrana pitanja u provedbi Konvencije

Model Legislative Provisions against Organized Crime (Model zakonskih odredbi protiv organiziranog kriminala, 2. izdanje, (Beč, 2021) daje primjere odredbi i pojašnjenja o različitim aspektima izrade zakona kojima se provodi Konvencija

Pored toga, Sharing Electronic Resources and Laws on Crime (Portal za unaprjeđenje znanja) (SHERLOC) služi kao živi repozitorij zakona, politika, sudske prakse i drugih alata iz cijeloga svijeta. Korisnici mogu besplatno pristupiti portalu i dati doprinos vlastitim resursima za dobrobit drugih, kao dio svojih napora za potporu suradnji u borbi protiv transnacionalnog organiziranog kriminala.

Priručnik se oslanja na ove i druge resurse, kao i uvide dobivene na sastanku skupine eksperata održanom u Beču od 27. do 29. ožujka 2023.⁵

⁵ Priručnik je izrađen na temelju međusektorskih ciljeva Ujedinjenih naroda u području rodne jednakopravnosti i ljudskih prava koji su temelj rada UNODC-a u potpori učinkovitom odgovoru država u provedbi Konvencije. Vidjeti UNODC, “Strategy for gender equality” i A/67/775-S/2013/110, dodatak.

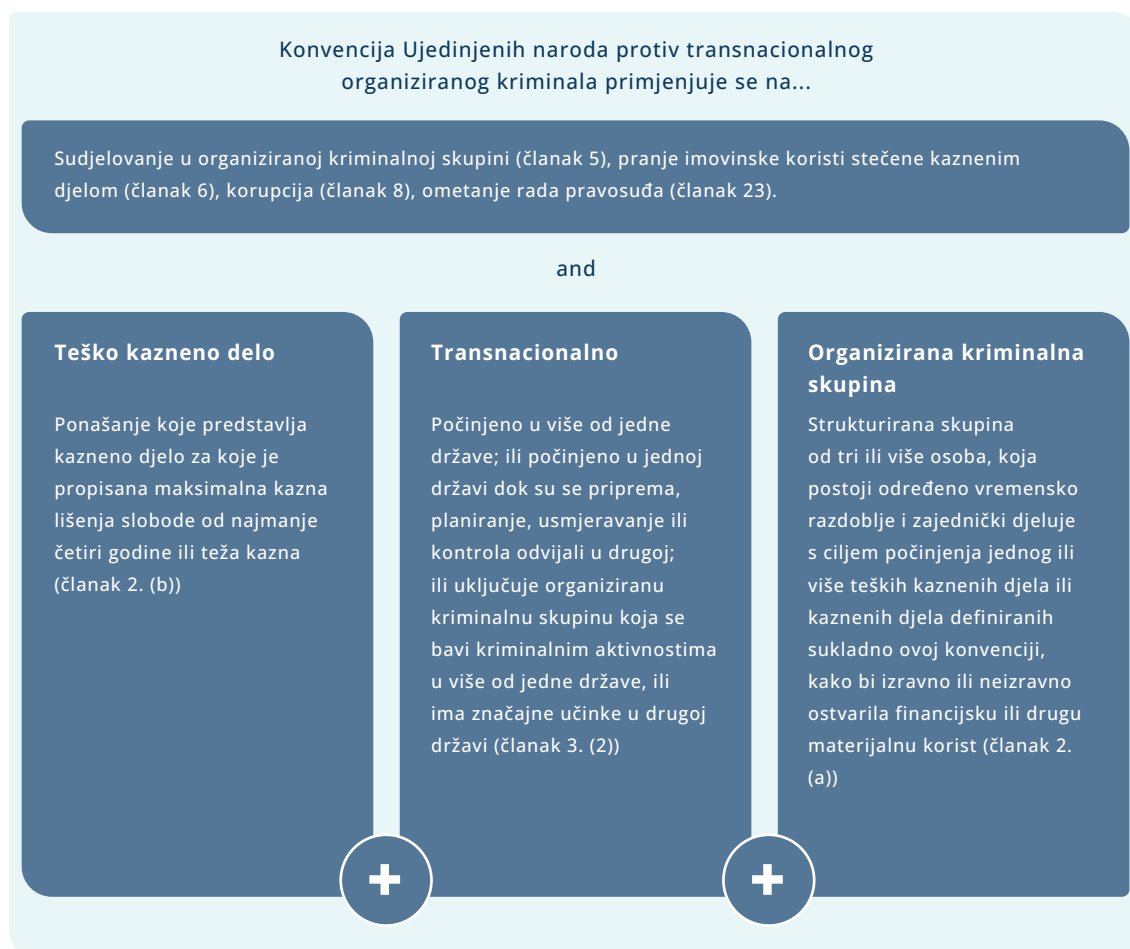

Poglavlje 1.

KONVENCIJA UJEDINJENIH NARODA PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALA

Konvencija se primjenjuje na prevenciju, istragu i kazneni progon niza kaznenih djela koja su transnacionalne prirode i uključuju organiziranu kriminalnu skupinu.

Slika 1. Opseg Konvencije

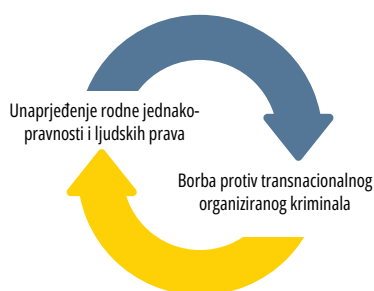
Razumijevanje organiziranih kriminalnih skupina koje djeluju u svrhu ostvarivanja financijske ili druge materijalne koristi isključuje terorističke organizacije, humanitarne aktere ili političke ili društvene skupine čije djelovanje nije financijski ili materijalno motivirano. Stoga je ovaj element važan mehanizam za zaštitu ljudskih prava i zlorabe Konvencije za uklanjanje političkih suparnika, kriminaliziranje prosvjeda i zagovaranja ili stavljanje društvenih skupina izvan zakona.⁶

Tablica 1. Ljudska prava i rodna pitanja u Konvenciji

Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i ...	
LJUDSKA PRAVA	RODNA PITANJA
Međusobni odnos između Konvencije protiv organiziranog kriminala i ljudskih prava proizlazi iz zabrinutosti zbog negativnih utjecaja organiziranog kriminala na ljudska prava, što je navedeno u brojnim rezolucijama Konferencije strana potpisnica Konvencije.*	Rod i druge međusektorske karakteristike (uključujući dob, spol, etničku pripadnost, društvoekonomski status, među ostalim) relevantni su za iskustvo različitih ljudi glede organiziranog kriminala, uključujući kako i tko čini organizirani kriminal, kakav je njegov utjecaj i koliko su djelotvorne mjere protiv njega.
Ukoliko zakoni, politike i strategije ne odgovaraju na ovu isprepletenu dinamiku, može doći do toga da napori uloženi u provedbu Konvencije budu neučinkoviti, kontraproduktivni i štetni.	

* Vidjeti, među ostalim, rezolucije 5/1, 6/1, 10/6, 9/3, 11/2 Konferencije strana potpisnica Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala.

Rodno utemeljene povrede i povrede ljudskih prava mogu proizaći iz ne samo djelovanja kriminalaca nego i iz djelovanja država u njihovim nastojanjima da spriječe i suzbiju organizirani kriminal. U najmanju ruku, napori države ne smiju nanijeti štetu, ali krajnji cilj trebao bi biti unaprjeđenje rodne jednakopravnosti i ljudskih prava. Države su obvezne poštivati, zaštititi i ispunjavati ljudska prava žrtava, osumnjičenika, počinitelja, svjedoka, informatora, osoba ranjivih na organizirani kriminal, kao i aktera kaznenog pravosuđa i drugih aktera.⁷

Postoji ciklična, uzajamno korisna veza između obveza sadržanih u Konvenciji i obveza sadržanih u međunarodnom pravu u području ljudskih prava. Borba protiv organiziranog kriminala i unaprjeđenje rodne jednakopravnosti i ljudskih prava sami su sebi ciljevi i sredstva putem kojih se ono drugo može postići. Kao što je prikazano ovim priručnikom i izvorima sadržanima u njemu, zakoni, politike i strategije koji su rodno odgovorni i usklađeni s ljudskim pravima općenito su učinkovitiji od onih koji to nisu.

Konvencija nudi okvir za prevenciju organiziranog kriminala: kriminalizaciju, istrage, kazneni progon i presuđivanje povezanih kaznenih djela; zaštitu i pomoć svjedocima, žrtvama, osumnjičenicima i počiniteljima i suradnju u borbi protiv organiziranog kriminala. Organiziranje ovih ciljeva u okvir „4P“, utemeljen na svrhama Konvencije, nudi strukturiran način identificiranja ulaznih točaka za integraciju rodni pitanja i ljudskih prava kroz nastojanja da se izvrši:

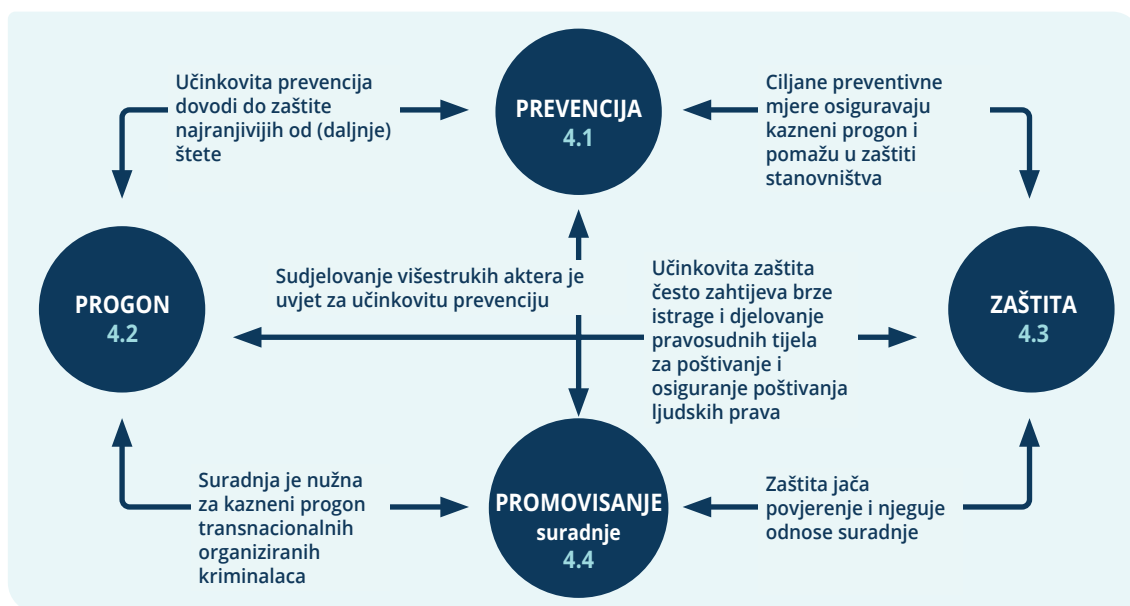
⁶ UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Beč, 2022), str. 28 i 29.

⁷ Obaveze država proizlaze iz nekoliko međunarodnih ugovora o ljudskim pravima, uključujući Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima i Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena.

- Prevent – Prevenција organiziranog kriminala
- Pursue – Progon organizirane kriminalne skupine
- Protect – Zaštita osobe pogođene organiziranim kriminalom
- Promote – Promoviranje suradnje u te svrhe

Odvojeno unaprjeđenje ovih ciljeva je neučinkovito; oni su integralne i međusobno povezane komponente sveobuhvatnog odgovora koje se međusobno jačaju, uključujući (ali ne ograničavajući se na) načine navedene na donjoj slici.

Slika 2. Sveobuhvatni pravni okvir i okvir politika protiv organiziranog kriminala

---

Poglavlje 2.

INTERSEKCIONALNI PRISTUP UTEMELJEN NA RODNOJ JEDNAKOPRAVNOSTI I LJUDSKIM PRAVIMA

2.1 RAZUMIJEVANJE INTERSEKCIONALNOSTI

Intersekcionalnost predstavlja okvir za analizu načina na koji se moć i identitet presijecaju kako bi utjecali na društvene odnose i individualna iskustva.⁸ Naglašava da su iskustva muškaraca, žena i rodno različitih pojedinaca u interakciji sa njihovom klasom, rasom, dobi, etničkom pripadnošću, spolom ili drugim identitetima, oblikujući tako načine na koje se ljudi doživljavaju u društvu. Intersekcionalnost je uvijek vezana za kontekst: primjerice, kasta, klan, pleme, etnički ili identitet zajednice mogu biti odlučujući čimbenici u nekim kontekstima, ali manje bitni u drugima.

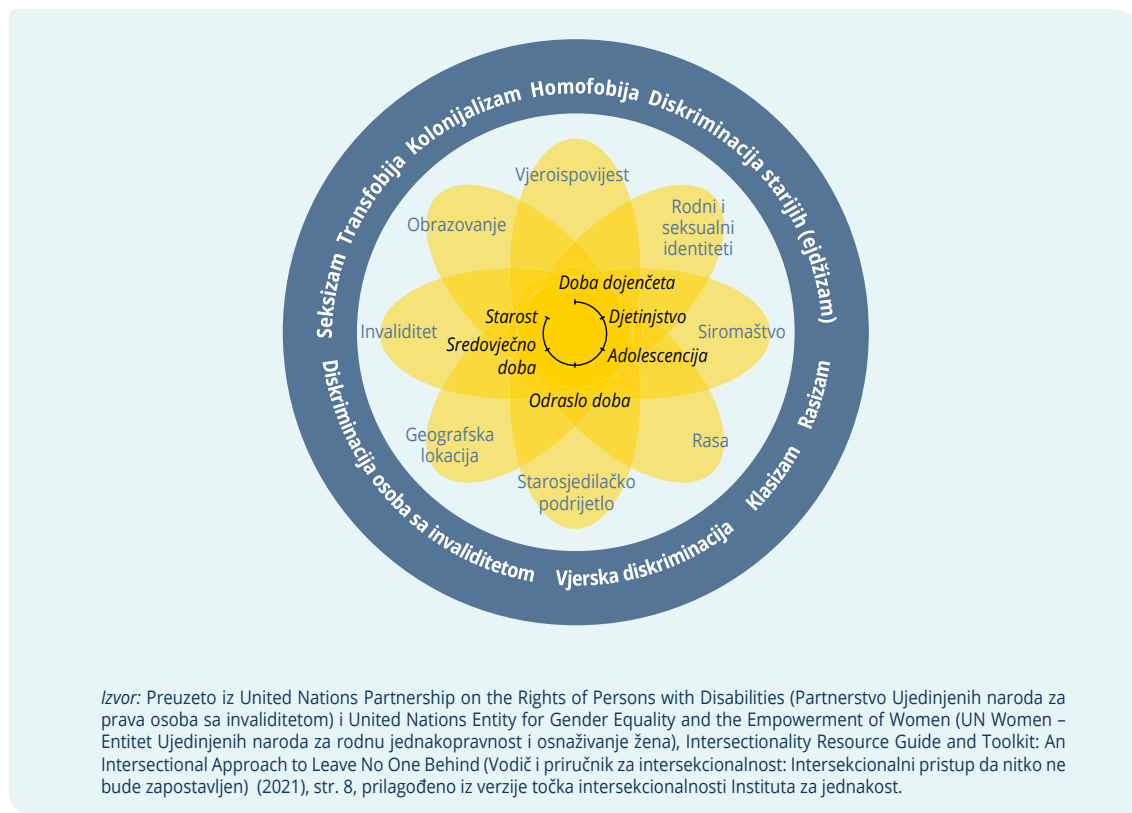
„Točak intersekcionalnosti“, koji je prikazan u nastavku, predstavlja koristan izvor za predstavljanje kako intersekcionalnost utječe na načine na koje zakonodavci i kreatori politika pristupaju svom poslu. Razmišljanje o tome tko ima privilegiju i moć i pod kojim okolnostima – a tko nema – omogućava realističniju i učinkovitiju izradu zakona, politika i strategija protiv organiziranog kriminala.

Pojmovi „žene, muškarci i rodno različiti ljudi“ i „žene, muškarci, djevojčice i dječaci“ naizmjenično se koriste u cijelom Priručniku. Važno je napomenuti da namjera nije usmjeriti se na binarne kategorije i ignorirati realnosti drugih rodova nego povećati vidljivost roda u samom Priručniku.

---

⁸ UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 7 (vidjeti fusnotu 1). Vidjeti, također, United Nations Partnership on the Rights of Persons with Disabilities and United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN-Women), *Intersectionality Resource Guide and Toolkit: An Intersectional Approach to Leave No One Behind* (2021), str. 8 i Kimberlé Crenshaw, “Demarginalizing the intersection of race and sex: a Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and anti-racist politics”, *University of Chicago Legal Forum*, vol. 1989, br. 1, članak 8. (1989).

Slika 3. Točak intersekcionalnosti

Za glosar ključnih pojmova koji se odnose na rodna pitanja vidjeti Tematski dokument: **Organizirani kriminal i rod – pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (Issue Paper: *Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*)** (Beč, 2022), str. 6 i 7

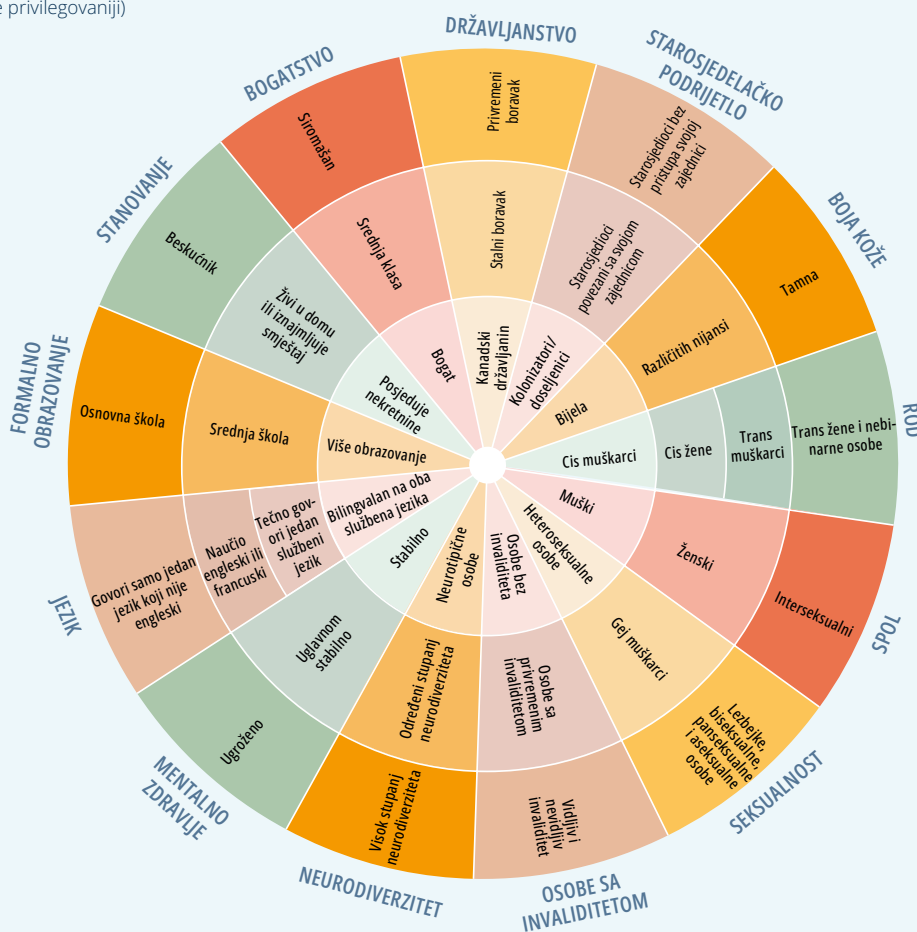

Vježba: Samorefleksija o privilegiji i moći

„Točak privilegije i moći“, prikazan u nastavku, osmišljen je specifično za kanadski kontekst, kao polazište za razmišljanje o presijecajućim čimbenicima koji definiraju tko ima moć u društvu.^a

Točak privilegije i moći

(što ste bliže centru, to ste privilegovaniji)

Napomena: Kategorije date u okviru točka predstavljaju primjere relevantne za kontekst Kanade i ne trebaju nas ograničavati kao takve. Intersekcionalnost je širok koncept, a ovakav točak je samo polazište.

Pitanja za samorefleksiju:

1. Koji elementi nisu primjenjivi na kontekst vaše zemlje i zašto?
2. Što bi trebalo dodati da bi ovaj alat bio primjenjiviji u kontekstu vaše zemlje?
3. Odražava li položaj na točku kako se osjećate u svezi sa moći koju imate u: (a) svojoj obitelji, (b) svojoj zajednici i (c) na svom poslu?
4. Mislite li da je vaša pozicija na točku pravična? Zašto ili zašto ne? U kojoj se mjeri čimbenici koji su primjenjivi na vas odnose na izbore koje ste vi napravili?
5. Kako se neravnoteže moći koje ste identificirali mogu riješiti putem zakona i politika?

^a IRCC Anti-Racism Strategy 2.0 (2021-2024) – Change management, (Strategija za borbu protiv rasizma – upravljanje promjenom) (Vlada Kanade, 2022).

2.2 PRIMJENA INTERSEKCIONALNOSTI NA ORGANIZIRANI KRIMINAL

Čimbenici koji se presijecaju, kao što su lokacija, društveno-ekonomski status, etnička pripadnost, rod i autohtonost utječu na to kako su ljudi pogođeni organiziranim kriminalom ili kako su s njim u interakciji.

Tablica 2. Primjeri preklapanja diskriminacije i povreda ljudskih prava zbog organiziranog kriminala

PROBLEM	PREKLAPANJE DISKRIMINACIJE	POVREDA LJUDSKIH PRAVA
Nasilje povezano s bandama	Uglavnom ga čine dječaci i protiv dječaka na temelju etničke pripadnosti, roda, mjesta stanovanja, društveno-ekonomskog statusa	Tjelesni integritet; pravo na obrazovanje; ekonomska prava
Kaznena djela protiv divlje flore i faune i šuma	Protiv autohtonog stanovništva i onog u ruralnim područjima na temelju mjesta stanovanja, etničke pripadnosti i roda	Degradacija prirodnih resursa autohtonih, ruralnih i urbanih zajednica; ekonomska prava, uključujući pravo na adekvatan životni standard; sudjelovanje u kulturnom životu
Trgovina otpadom	Ljudi koji žive u zajednicama u blizini odlagališta otpada	Negativan utjecaj na pravo na zdravlje (rak, plućne bolesti i urođene mane) ^a
Kaznena djela povezana sa krivotvorenim medicinskim proizvodima	Na temelju pismenosti, ekonomskog statusa i roda, što može utjecati na uloge, status i prava, pristup resursima, njegu i potporu i kulturološke norme koje dovode do zdravstvenih rizika ^b	Pravo na zdravlje; pravo na informaciju

^a Vidjeti Philip J. Landrigan i drugi, "The Minderoo-Monaco Commission on Plastics and Human Health", *Annals of Global Health*, vol. 89, No. 1 (2023).

^b Europski odbor za probleme kriminala uočio je da se žene suočavaju sa sve većim nedostacima zbog ovih čimbenika i stoga su izložnije većem riziku od krivotvorenih medicinskih proizvoda. Vidjeti UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender: Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod: Pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala* (Beč, 2022), str. 23.

Kreatori zakona i politika trebali bi provesti rodnu analizu o tomu kako su muškarci, žene, djevojčice i dječaci te rodno različite osobe pod utjecajem organiziranog kriminala, kako bi mogli dati praktičarima u kaznenom pravosuđu alate koji na odgovarajući način odgovaraju stvarnostima sa kojima se suočavaju. Intersekcionalnost također utječe na način na koji se reagira na organizirani kriminal. Kao članovi društva, zakonodavci i kreatori politika nisu imuni na pristranost, društvene vrijednosti, kulturološke obrasce i prakse koje čine rodno zasnovano nasilje. Primjerice, u nekim zemljama nasilje nad ženama možda se ne tretira ozbiljno kao drugi oblici nasilja.⁹

Pored toga, intersekcijska perspektiva omogućuje praktičarima da uvide da žrtve i počinitelji nisu kategorije koje se međusobno isključuju jer se ljudi unutar kategorija mijenjaju ili su istodobno i jedno i drugo. Tinejdžerica angažirana u organiziranoj kriminalnoj skupini može činiti nasilje u okviru svog djelovanja u kriminalnim aktivnostima, ali može biti i sama žrtva nasilja. Bez pokazatelja utemeljenih na dokazima i rodno osjetljivih pokazatelja, vlasti mogu propustiti identificirati žrtve ili ih pogrešno identificirati kao počinitelje. Pored toga, neprepoznavanje da muškarci mogu biti žrtve, a žene počinitelji, može dovesti do sekundarne viktimizacije u okviru pravosudnog sustava i neuspjeha u uhićenju ozbiljnih kriminalaca.

⁹ Vidjeti Updated Model Strategies and Practical Measures on the Elimination of Violence against Women in the Field of Crime Prevention and Criminal Justice (rezolucija Glavne skupštine 65/288, dodatak).

Uzimajući u obzir ključne „pokretače“ intersekcionalnosti (navedene u tablici 3), zakonodavci i kreatori politika mogu – i trebaju – analizirati svoj kontekst i propitati svoje (nesvjesne) predrasude, uvjerenja i pretpostavke.

Tablica 3. Pokretači intersekcionalnosti^a

POKRETAČ	PITANJA ZA RAZMATRANJE
<p>1. Refleksivnost Svi mi imamo nesvjesne pristranosti i uvjerenja. Kako bismo umanjili njihov štetan utjecaj na naš rad i način kako surađujemo sa drugima, nužno je propitati ih. Refleksivnost je proces putem kojega učimo o svojim nesvjesnim pristranostima, uvjerenjima, predrasudama i praksama.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kako rod i drugi stereotipi uvjetuju naše razumijevanje organiziranog kriminala? • Na koji način možemo kritički razmotriti kako naše pristranosti, stavovi i uvjerenja utječu na naša mišljenja i postupke u svezi sa organiziranim kriminalom? • Na koji način naša privilegija izravno ili neizravno dovodi u nepovoljniji položaj druge osobe sa kojima radimo ili koje susrećemo u našem radu usmjerenom na borbu protiv organiziranog kriminala, uključujući potencijalne žrtve i počinitelje? • Što možemo uraditi da uključimo ova pitanja u izradu i provedbu zakona i mjera politike?
<p>2. Dostojanstvo, izbor i autonomija Poštivajte i podupirite dostojanstvo, izbor i autonomiju svih ljudi. To se ne može pretpostaviti u ime drugih, a odlučivanje se ne može zamijeniti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tko je samostalan, a tko ne u organiziranim kriminalnim skupinama? Tko ima punu kontrolu nad načinom kako živi svoj život, a tko nema? Kako to utječe na uloge koje ljudi imaju u organiziranom kriminalu i njihovom angažmanu sa kaznenopravnim sustavom? • Tko dijeli svoje stavove o organiziranom kriminalu i odgovore na njega, a tko ne? • Tko dijeli svoje perspektive sa praktičarima u području kaznenog pravosuđa i zašto?
<p>3. Pristupačnost i univerzalni dizajn Primijenite univerzalni pristup dizajnu, osiguravajući pristupačnost i razumnu prilagodbu.^b</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kakav je sastav našeg kaznenopravnog sustava? Kako se profili uposlenih usklađuju sa isprepletenim identitetima osoba koje susrećemo u svom radu? Kako ovaj sastav može utjecati na način na koji ljudi izvan kaznenopravnog sustava ostvaruju interakciju s njim? • Kako možemo pitati ljude što im je potrebno kako bi sudjelovali u naporima usmjerenim na rješavanje problema organiziranog kriminala? • Kako možemo ukloniti fizičke, transportne, informacijske i komunikacijske zapreke ili dati razumne alternative za takvo sudjelovanje? • Kako možemo rješavati zapreke glede stavova, okružja i institucionalne zapreke za takvo sudjelovanje?
<p>4. Različiti oblici znanja Odredite prioritete i učite od ljudi sa različitim oblicima znanja koji su obično isključeni iz uloga stručnjaka. Postoji veza između stvaranja i dizajna moći i znanja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kako znamo što mislimo o organiziranom kriminalu? Tko nam je rekao? • S kim su, a s kim ne obavljene konzultacije? Konzultiramo li se sa različitim zajednicama na koje utječe organizirani kriminal? • Čiji glasovi možda nedostaju u raspravama zbog strukturalnih nejednakosti?

POKRETAČ	PITANJA ZA RAZMATRANJE
<p>5. Preklapajući identiteti Razmotrite kako različiti identiteti međusobno djeluju kako bi stvorili jedinstvene društvene učinke koji se razlikuju ovisno o vremenu i mjestu. Identiteti nisu pojedinačni, jasno razgraničeni niti se mogu zbrajati.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koji su isprepleteni identiteti pojedinaca koji su uključeni u organizirani kriminal kao žrtve, počinitelji i osumnjičenici? • Tko nedostaje?
<p>6. Odnos moći Budite svjesni i propitajte odnos moći, uključujući svoju vlastitu. Ljudi mogu imati moć u jednom kontekstu/ vremenu, a biti ugnjetavani u drugom.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tko i pod kojim okolnostima ima moć i donosi odluke u organiziranim kriminalnim skupinama? • Kako ih se poziva na odgovornost za njihove odluke? • Tko ima moć i u kojim okolnostima u kaznenopravnom sustavu? • Tko donosi odluke u kaznenopravnom sustavu vezane za odgovor na organizirani kriminal? • Kako se donositelji odluka u kaznenopravnom sustavu pozivaju na odgovornost za svoje odluke?
<p>7. Vrijeme i prostor Prepoznati utjecaj vremena i prostora. Ništa nije statično, privilegija i ranjivost su promjenjive i pod utjecajem društvenog položaja i lokacije.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izgleda li drukčije na način na koji doživljavamo tko ima <i>privilegiju i moć</i> na ovome mjestu? Kako to utječe na sudjelovanje u organiziranim kriminalnim skupinama, ali također povećava ranjivost na viktimizaciju? Mijenjaju li se privilegija i moć u različitim vrstama organiziranog kriminala i organiziranih kriminalnih skupina? • Izgleda li <i>diskriminacija</i> drukčije na ovome mjestu? Kroz različite generacije? Kroz različite vrste organiziranog kriminala? U različitim sektorima kaznenog pravosuđa?
<p>8. Transformativno i utemeljeno na pravima Promovirati ljudska prava i rješavati nejednakosti kroz transformaciju društvenih struktura i mijenjanjem načina na koji se resursi i odnosi stvaraju i raspoređuju.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kako možemo poboljšati način na koji se izrađuju i/ili provode zakoni i politike kao odgovor na organizirani kriminal? • Kako možemo promijeniti način na koji se obavlja raspodjela resursa usmjerenih na rješavanje nejednakosti? • Kako možemo transformirati odnose unutar šireg društva koji održavaju intersekcionalne nejednakosti? Kako to može poduprijeti prevenciju organiziranog kriminala i postizanje pravednijeg i rodno osjetljivijeg kaznenopravnog sektora?

^a Prilagođeno iz United Nations Partnership on the Rights of Persons with Disabilities (Partnerstvo Ujedinjenih naroda za prava osoba sa invaliditetom) i United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women – Entitet Ujedinjenih naroda za rodnu jednakopravnost i osnaživanje žena), *Intersectionality Resource Guide and Toolkit: An Intersectional Approach to Leave No One Behind (Vodič i priručnik za intersekcionalnost: Intersekcionalni pristup da nitko ne bude zapostavljen)* (2021), (2021), str. 13 i 14.

^b Razumna prilagodba podrazumijeva nužne i odgovarajuće promjene i prilagodbe koje ne nameću nesrazmjerni ili nepotreban teret, gdje je to potrebno u određenom slučaju, kako bi se osiguralo da se prema osobama sa invaliditetom postupa jednako kao prema drugima glede uživanja ili ostvarivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Univerzalni dizajn podrazumijeva dizajn proizvoda, okruženja, programa i usluga koji mogu koristiti svi ljudi u najvećoj mogućoj mjeri, bez potrebe za prilagodbom ili specijaliziranim dizajnom. Univerzalni dizajn ne isključuje pomagala za određene skupine osoba sa invaliditetom gdje je to potrebno.

Prikupljanje podataka može poduprijeti analizu pokretača intersekcionalnosti. To uključuje periodično analiziranje pojavnih oblika organiziranog kriminala na državnoj razini, ali također i odgovore države na organizirani kriminal. Takvi bi podaci u idealnom slučaju trebali biti razvrstani prema čimbenicima kao što su rod, dob, rasna ili etnička skupina, nacionalnost, razina obrazovanja i status invaliditeta.

Kako bi se osigurao intersekcionalni pristup, kreatori zakona i politika trebali bi se baviti ključnim pitanjima u svezi sa organiziranim kriminalom, kao što su:

2.2.1 UZROCI

- Kako intersekcionalni identiteti, uključujući etničku pripadnost, rasu, religiju, kulturu, dob, seksualnu orijentaciju, invaliditet, rodni identitet i klasu, pojačavaju diskriminaciju i povredu ljudskih prava na temelju spola i rodnih uloga i značenja koja im se pridaju?¹⁰
- Kakve stavove ljudi u društvu imaju prema osobama različitih intersekcionalnih identiteta (rod, dob, nacionalnost, etnička pripadnost, ekonomski status itd.)?
- Kakvu ulogu ovi čimbenici imaju u tomu tko čini organizirani kriminal i uloge koje imaju, kao i tko je žrtva i kakva su njihova iskustva viktimizacije?
- Kako zakoni i politike mogu imati ulogu u rješavanju ovih uzroka?

2.2.2 POSLJEDICE

- Koja su iskustva, potrebe, prioriteti i sposobnosti muškaraca, žena, dječaka, djevojčica i rodno različitih ljudi uključenih u organizirani kriminal kao žrtve i počinitelji?
- Kako normativni okviri utječu na muškarce, žene, rodno različite osobe i osobe različitih sposobnosti zbog nejednakosti kao što su ableizam, rasizam, homofobija, ksenofobija i diskriminacija na temelju zdravstvenoga stanja?¹¹
- U kojoj mjeri ovi preklapajući čimbenici određuju tko je uposlen u kaznenopravnom sustavu i na koji način surađuje sa osobama sa kojima se susreće u svome poslu?
- Kako zakoni i politike mogu imati ulogu u ispravljanju neravnoteža i osiguravanju rodno osjetljivih pristupa kaznenog pravosuđa i pristupa utemeljenih na ljudskim pravima te jednakopravnijeg uživanja ljudskih prava osoba u kontaktu sa pravosudnim sustavom?

2.2.3 RJEŠENJA

- Kako se ovi čimbenici odražavaju ili ne u postojećim zakonima i politikama?
- Kako zakoni i politike o organiziranom kriminalu mogu bolje odgovoriti na ove čimbenike?
- Kako se muškarci, žene, djevojčice, dječaci, rodno različite osobe i osobe različitih sposobnosti mogu angažirati da daju informacije za normativne okvire?

¹⁰ UNODC, "Strategy for gender equality", str. 8.

¹¹ Ibid., str. 8 i 9.

2.3 INTEGRIRANJE RODNIH PITANJA I LJUDSKIH PRAVA

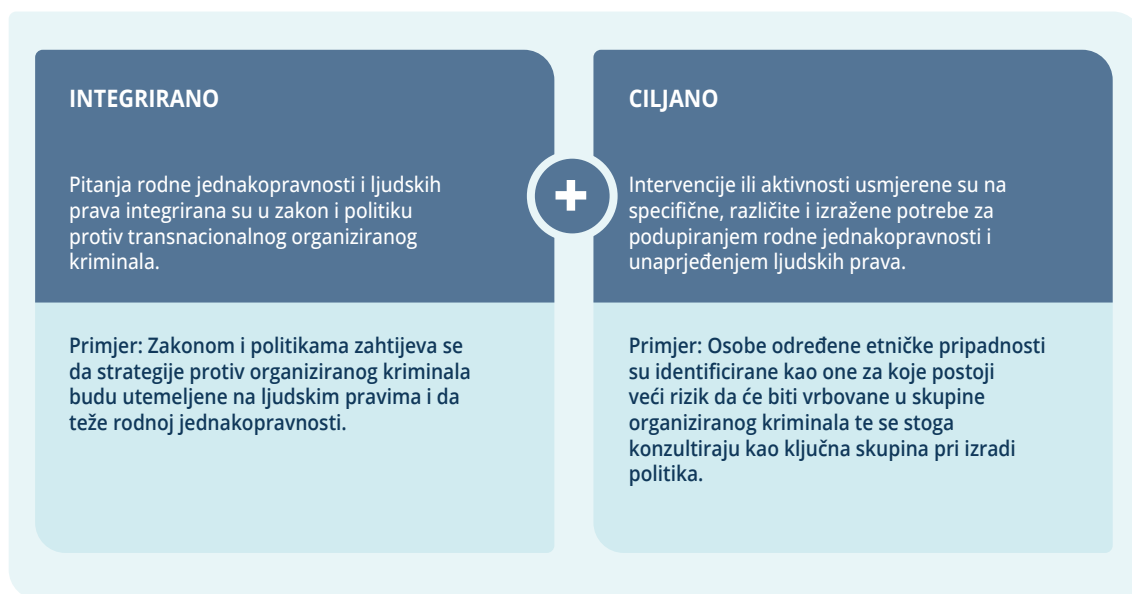
Integriranje rodni pitanja i ljudskih prava ne odnosi se samo na dodavanje žena naporima koji su uglavnom usmjereni na muškarce ili pominjanje rodni pitanja i ljudskih prava u zakonodavstvu i dokumentima politika.¹² Umjesto toga, ono zahtijeva od država da poduzmu usklađene, dosljedne i promišljene mjere kako bi ispunile svoje obveze u borbi protiv nekažnjavanja organiziranih kriminalaca i ostvarile transformacijsku promjenu u ljudskim pravima i rodnoj jednakopravnosti. Kreatori zakona i politika moraju razumjeti svoje obveze glede poštivanja, zaštite i ostvarivanja ljudskih prava te načela pravednosti, jednakosti, nediskriminacije i inkluzije na kojima počivaju.¹³

Kako bi razumjeli konceptualni okvir za integriranje rodne jednakopravnosti u provedbi Konvencije, vidjeti Issue Paper: *Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* (Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod – pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala) (Beč, 2022), str. 8–13

„Dvostruki“ pristup koji kombinira i ciljane i integrirane mjere potreban je za učinkovito rješavanje višestrukih dimenzija identificiranih problema.¹⁴

Slika 4. Dvostruki pristup integraciji

¹² Rodno osjetljivi pristupi važni su za osobe svih spolova, ali s obzirom na to da su žene i djevojčice često u ranjivijim situacijama u odnosu na muškarce i dječake, postizanje rodne jednakopravnosti u odgovorima kaznenopravnog sustava često naglašava osnaživanje žena, a ne muškaraca.

¹³ *Poštovanje*: Negativna obveza da se ne nanese šteta ili ne ometaju ljudska prava (ne nanositi štetu). *Zaštita*: Pozitivna obveza zaštite ljudskih prava. *Ostvarivanje*: Pozitivna obveza donošenja mjera za unaprjeđenje i ostvarivanje ljudskih prava.

¹⁴ Za više informacija o integriranju rodne jednakopravnosti vidjeti UN Women, *Handbook on Gender Mainstreaming for Gender Equality Results* (2022), str. 18.

Sljedeća analitička pitanja korisna su za utvrđivanje integriranih i ciljanih pristupa potrebnih za rješavanje identificiranih praznina i zapreka:

- Obveze – koje su postojeće obveze države sukladno međunarodnom pravu?
- Praznine – koje praznine u zaštiti ljudskih prava postoje u domaćem zakonodavstvu?
- Zapreke – tko se suočava sa posebnim zaprekama u uživanju ljudskih prava?

Pogledati [kontrolnu listu 6.2.1](#) o mapiranju praznina u postojećim normativnim okvirima za rodnu jednakopravnost i ljudska prava

Za više informacija o komponentama međunarodnih obveza u svezi sa ljudskim pravima vidjeti UNODC, Issue Paper: *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Tematski dokument: Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i međunarodno pravo u području ljudskih prava) (Beč, 2022), str. 12–15

Poglavlje 3.

IZRADA ZAKONA I POLITIKA

U svim etapama procesa izrade zakona i politika, postoje mogućnosti za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava – neke od njih su navedene na slici ispod.

Slika 5. Ciklus izrade zakona i politika

3.1 ANALIZA UTEMELJENA NA DOKAZIMA

Kako bi zakoni i politike učinkovito promijenili dinamiku transnacionalnog organiziranog kriminala i postigli transformativnu promjenu, ove mjere moraju biti utemeljene na dokazima. Analiza utemeljena na dokazima treba utvrditi rizike za ljudska prava i rodna pitanja, nedostatke i mogućnosti za izmjenu ili usvajanje novih instrumenata.¹⁵ Bez intersekcionalnih podataka razvrstanih po rodu, postoji rizik da se neće osporiti pretpostavke te da će se zanemariti pojašnjenja.¹⁶

¹⁵ Politikom se može identificirati potreba za novim zakonom ili odjel vlade može postati svjestan problema koje treba riješiti putem zakonodavstva. Druge zainteresirane skupine, kao što su međunarodne organizacije, privatni sektor ili skupine civilnog društva, također mogu postati svjesne problema koji se mogu riješiti putem zakonodavstva.

¹⁶ Podaci razvrstani po rodu nisu samo podaci razvrstani po spolu nego se također odnose na specifične potrebe, mogućnosti i doprinose ljudi; koncepte i definicije koji odražavaju različitost i metode prikupljanja podataka koji uzimaju u obzir rod i druge prisrtranosti (UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 13 (vidjeti fusnotu 1)).

Za više informacija o rodnoj statistici i rodno osjetljivoj analizi podataka za integriranje rodni pitanja u provedbi Konvencije vidjeti UNODC, Issue Paper: *Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* (Tematski dokument: Organizirani kriminal i rodna jednakopravnost – Pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala) (Beč, 2022), str. 13–15

Kada države redovito prikupljaju, analiziraju i uspoređuju podatke, mogu mjeriti kako se problem mijenja tijekom vremena i utvrditi odgovaraju li zakoni i politike svrsi i ljudima na koje se odnose. Tamo gdje indikatori pokazuju da je određena vrsta organiziranog kriminala u porastu ili stagnira ili da su napori usmjereni na borbu protiv kriminala štetni za rodnu jednakopravnost i ljudska prava, to može značiti da se zakoni i politike trebaju promijeniti ili da se ne provode učinkovito. Ključno je da se istraživanje i prikupljanje podataka moraju provoditi na načine koji su i sami po sebi utemeljeni na ljudskim pravima i rodno osjetljivi. Tablica 4 daje pregled ključnih koraka koje je potrebno poduzeti za postizanje rodno osjetljivih pristupa i pristupa utemeljenih na ljudskim pravima u zakonima i politikama.

Tablica 4. Ključni koraci u integriranju rodni pitanja i ljudskih prava u zakone i politike^a

1. Istražiti	<ul style="list-style-type: none"> Razumjeti intersekcionalnost (poglavlje 2) i upoznati se sa dimenzijama rodne jednakopravnosti i ljudskih prava datog pitanja.
2. Pitati	<ul style="list-style-type: none"> Postavljati pitanja kako biste propitali svoje pristranosti i pretpostavke (poglavlje 2) i utvrdili: Na koga će utjecati zakon/politika? Tko će njime biti isključen? Koje su moguće neželjene posljedice? Koje zapreke postoje i kako ih prevladati? Konzultirati se sa onima koji su pogođeni i koji posjeduju stručnost i iskustvo (vidjeti ispod).
3. Prikupiti	<ul style="list-style-type: none"> Prikupiti razvrstane kvalitativne i kvantitativne podatke kako biste odredili populacije/skupine na koje utječe zakon/politika opisujući i mjereći potencijalni utjecaj zakona/politike i dati odgovore na gore postavljena pitanja u koraku 2.
4. Analizirati i izraditi	<ul style="list-style-type: none"> Procijeniti utjecaj zakona/politike na rodnu jednakopravnost i ljudska prava analizirajući podatke prikupljene u koraku 3 i odgovore na pitanja u odnosu na opcije koje razmatrate. Na temelju gore navedene analize, utvrditi postoje li različiti utjecaji na različite skupine ljudi. Istražiti moguće posljedice i razmotriti preporuke za ublažavanje potencijalnih negativnih posljedica.
5. Provesti, pratiti i evaluirati	<ul style="list-style-type: none"> Razmotriti utjecaj zakona/politike na rodnu jednakopravnost i ljudska prava tijekom provedbe, praćenja i evaluacije. Utvrđiti unaprjeđuje li provedba zakona/politike ljudska prava i rodnu jednakopravnost pogođenih skupina. Razmotriti neželjene utjecaje i zapreke na temelju analize razvrstanih podataka.
6. Osigurati odgovornost	<ul style="list-style-type: none"> Pridržavati se svih zahtjeva za izvješćivanje, uključujući i one u svezi sa odgovornosti za diskriminaciju ili kršenje ljudskih prava.
7. Učiti	<ul style="list-style-type: none"> Dokumentirati procese, nalaze i korištene podatke kao osnovu za utvrđivanje jesu li potrebne promjene u zakonima, politikama ili provedbi.

^a Gore navedeno je prilagođeno iz Kanade, Ministarstvo pravde, "Policy on gender-based analysis plus: applying an intersectional approach to foster inclusion and address inequities" („Politika rodno utemeljene analize plus: primjena intersekcionalnog pristupa za poticanje inkluzije i rješavanje nejednakosti“)

Pored vlastitih podataka vlade, dostupna su neovisna istraživanja i podaci međunarodnih organizacija, akademika, skupina civilnog društva, *think tankova*, istraživačkih novinara, medijskih kuća i drugih. Ovaj široki skup informacija je vrijedan resurs za izradu, provedbu i evaluaciju rodno osjetljivih zakona i politika utemeljenih na dokazima i ljudskim pravima. Zakonodavci i kreatori politika, koji imaju ozbiljne namjere za ostvarivanje promjena, trebaju konzultirati i koristiti različite renomirane izvore.

3.1.1 ANALIZA ISTRAŽIVANJA I IZVORA PODATAKA

Sljedeća pitanja ponuđena su zakonodavcima i kreatorima politika kako bi analizirali postojeće izvore podataka i identificirali ulazne točke za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava.

Zvanični (vladini) izvori:

- Koji su postojeći mehanizmi prikupljanja podataka o organiziranom kriminalu?
- Ima li država nacionalnu bazu podataka o slučajevima organiziranog kriminala?
- Koje se informacije evidentiraju, kako se evidentiraju i tko ima pristup njima?
- Uključuju li informacije prikupljene o žrtvama i počiniteljima spol, dob, etničku pripadnost, seksualnu orijentaciju, invaliditet i druge čimbenike kako bi se postigao intersekcionalni pristup?
- Tko je odgovoran za unos i održavanje podataka?
- Tko je odgovoran za analizu podataka i po kojoj metodologiji?
- Dostavlja li se analiza podataka onima koji su ih dali?
- Koji zakoni i politike uređuju reguliranje podataka i štite prava subjekata podataka?
- Poštivaju li se pitanja privatnosti i suvereniteta podataka?
- Ukoliko se utvrde nedostaci u podacima, koji se rješavaju, a koji ne?
- Koji su podaci dostupni istraživačima izvan vladinih struktura?
- Koji se sustavi za prikupljanje podataka mogu napraviti rodno osjetljivijim i u većoj mjeri utemeljeni na ljudskim pravima?

Neovisni izvori (akademski, civilno društvo, međunarodne organizacije, mediji):

- Koja su neovisna istraživanja o aspektima ljudskih prava i rodne jednakopravnosti organiziranog kriminala provedena, tko ih je proveo i koje aspekte treba dodatno istražiti?
- Koji su ključni nalazi i ishodi istraživanja relevantnih analiza i kakvu važnost ovi nalazi imaju za zakone i politike?
- Postoje li sustavi za evaluaciju i korištenje informacija iz ovih izvora za izradu politika i donošenje zakona?

Studija slučaja 1. Intersectional “Gender-Based Analysis Plus” u Kanadi/Intersekcionalna „Rodno osjetljiva analiza plus“

Vlada Kanade koristi analitički proces pod nazivom „Rodno osjetljiva analiza plus“ (GBA Plus), kako bi osigurala da su zakonodavstvo, politike, programi i druge inicijative savezne vlade rodno osjetljive, inkluzivne i odražavaju različita iskustva i realnosti s ciljem nejednakosti i barijera. „Plus“ potvrđuje da rigorozna procjena prevazilazi rod i spol i uključuje razmatranja višestrukih čimbenika identiteta kao što su dob, invaliditet, ekonomski status, obrazovanje, rod, spol i seksualna orijentacija, geografija, jezik,

rasna i etnička pripadnost te religija i duhovnost, među ostalim. Ministarstvo pravde održava *dashboard* – kontrolni prikaz za praćenje učinka, koji predstavlja pregled stanja u području kaznenopravnog sustava na temelju podataka koji se mogu razvrstati po spolu i/ili rodu, rasi i drugim karakteristikama kako bi bolje odražavali sve veću raznolikost stanovništva Kanade i tako poduprli svoju predanost GBA Plus.^a

* Vidjeti Kanada, Ministarstvo pravde Canada, „Politika o rodno utemeljenoj analizi plus: primjena intersekcionalnog pristupa za unaprjeđenje inkluzije i rješavanje nejednakosti“/Department of Justice, “Policy on gender-based analysis plus: applying an intersectional approach to foster inclusion and address inequities”, 6. svibnja 2022; Kanada, Ministarstvo pravde „Rodno utemeljena analiza plus (GBA Plus)“/Canada, Department of Justice, “Gender-based Analysis Plus (GBA Plus)”, 13. listopada 2022 i Public Safety Canada, „Gender-based Analysis Plus“, 29. lipnja 2023.

Studija slučaja 2. Korištenje podataka za utjecaj na rodno informiranu politiku o vatrenom oružju

Centar za kontrolu malog i lakog oružja u Jugoslovenskoj i Istočnoj Europi (SEESAC) objavio je 2016. godine studiju koja nudi bazu dokaza o rodnom utjecaju malog i lakog oružja u toj regiji. Studijom je poduprto uključivanje rodni pitanja u regionalnu

Mapu puta za iznalaženje održivog rješenja za nezakonito posjedovanje, zlouporabu i trgovinu malim i lakim oružjem i pripadajućim streljivom na Zapadnom Balkanu do 2024.^a

^a UNODC, “Supporting evidence-based action to counter illicit firearms trafficking and related forms of crime” (Beč, 2020), str. 5. Vidjeti također rezolucije 8/3, 9/2, 10/2 i 11/6 Konferencije strana Konvencije protiv organiziranog kriminala, koje naglašavaju žurnu potrebu da strane razmotre rodnu i dobnu dimenziju kaznenih djela povezanih sa vatrenim oružjem.

3.2 KONZULTACIJE

Zakoni i politike moraju odgovarati stvarnosti onih koji su odgovorni za njihovu provedbu. Zakonodavci i kreatori politika stoga se moraju konzultirati sa praktičarima, stručnjacima, preživjelim i pogođenim zajednicama, kao i osobama koje su proživjele određena iskustva, uključujući muškarce, žene i rodno različite ljude. Pozivanje na davanje doprinosa različitih aktera dovodi do informiranijih, na dokazima utemeljenih ishoda i pomaže ljudima pogođenim organiziranim kriminalom da sebe vide kao sastavni dio odgovora na njega. Konzultacije mogu olakšati operacionalizaciju zakona i politika osiguranjem potpore od onih koji su odgovorni za njihovu provedbu.¹⁷

Zakoni i politike koji su rodno osjetljivi i utemeljeni na ljudskim pravima moraju se izraditi kroz procese koji su također rodno osjetljivi i utemeljeni na ljudskim pravima. Sukladno tomu, konzultacije moraju biti participativne, inkluzivne i dostupne tako da ljudi na koje utječu zakoni i politike i oni koji su odgovorni za njihovu provedbu budu uključeni i u njihovu izradu. Ključni koncept ovdje je *nihil de nobis, sine nobis*, ili: „ništa o nama bez nas“. Ispod je naveden pregled potencijalnih aktera.

Tablica 5. Potencijalno relevantni akteri s kojima se treba konzultirati

DRŽAVNI AKTERI IZ RAZLIČITIH AGENCIJA	NEDRŽAVNI AKTERI
<ul style="list-style-type: none"> • Oni koji rade na izradi zakona i politika • Praktičari u području kaznenog pravosuđa koji dolaze iz institucija koje imaju mandat za organizirani kriminal (policijske, imigracijske, carinske, porezne, radne, zatvorske službe, tužiteljstvo, sudstvo, ostali) • Predstavnicima ministarstava i tijela vlade izvan sustava kaznenog pravosuđa i sustava provedbe zakona čiji rad ima utjecaj na dinamiku organiziranog kriminala (obrazovanje, zdravstvo, društveno-ekonomski razvoj itd.) • Predstavnicima drugih ministarstava uključenih u provedbu zakona i politika. 	<ul style="list-style-type: none"> • Međunarodne organizacije, organizacije civilnog društva^a • Akademska zajednica i istraživači sa stručnim znanjem o aspektima kriminala • Predstavnicima privatnog sektora i industrija na koje utječe organizirani kriminal • Online posrednici koji se koriste za omogućavanje organiziranog kriminala • Lokalne zajednice/autohtone skupine pogođene kriminalom^b • Skupine mladih, žena, migranata, osoba sa invaliditetom • Vjerske i kulturne vođe • Žrtve i osobe koje su preživjele organizirani kriminal i skupine za prava žrtava • Pritvorenici i zatvorenici i/ili druge osobe koje su bile uključene u počinjenje organiziranog kriminala

^a Vidjeti, također, potpoglavlje 4.4.1 „Nacionalna koordinacija“ za više informacija o angažmanu organizacija civilnog društva.

^b Primjerice, žene, djeca, autohtono stanovništvo, osobe sa invaliditetom, radnici, siromašni, migranti i manjine su osobito pogođeni trgovinom otpadom. (UNODC, *Combating Waste Trafficking: A Guide to Good Legislative Practices* (Beč, 2022), str. 19).

¹⁷ Konzultiranje i traženje informacija od aktera ne umanjuje niti eliminira odgovornosti vlade. Vlada ostaje odgovorna za svoje obveze glede ljudskih prava u okviru napora usmjerenih na borbu protiv transnacionalnog kriminala.

3.2.1 KOGA UKLJUČITI U INTEGRACIJU RODNIH PITANJA I LJUDSKIH PRAVA U ZAKONE I POLITIKE?

Ponuđena su sljedeća pitanja kako bi zakonodavci i kreatori politika napravili samorefleksiju o tomu tko treba biti uključen u integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u zakone i politike o organiziranom kriminalu:

- Tko ima stručnost o rodnim dimenzijama organiziranog kriminala?
- Tko ima stručnost o implikacijama organiziranog kriminala na ljudska prava?
- Tko ima proživljeno iskustvo sa implikacijama organiziranog kriminala na rodnu jednakopravnost i ljudska prava?
- Tko ima iskustvo o provedbi zakona i politika protiv organiziranog kriminala?
- Na koga utječe ili će utjecati zakoni i politike o organiziranom kriminalu?
- Koje fizičke, ekonomske, kulturne, društvene, političke i druge zapreke postoje za uključivanje ovih ljudi u izradu zakona i politika koje su utemeljene na ljudskim pravima i rodno osjetljive?
- Kako se ove zapreke mogu eliminirati kako bi se omogućilo njihovo uključivanje i sudjelovanje u procesu davanja informacija za zakone i politike?

Kada odgovaramo na gore navedena pitanja, važno je prepoznati da nesvjesne pristranosti mogu definirati koga doživljavamo kao ključne aktere u izradi zakona i politika. Tamo gdje je to relevantno trebali bismo nastojati osigurati rodnu jednakopravnost među ključnim akterima tijekom izrade i provedbe zakona i politika.

Studija slučaja 3. Konzultacije sa privatnim sektorom o kibernetičkom kriminalu

Glavna skupština je 2019. godine usvojila rezoluciju o osnivanju ad hoc komiteta za izradu Sveobuhvatne međunarodne konvencije o suzbijanju uporabe informacijskih i komunikacijskih tehnologija u kriminalne svrhe. Doprinosi su zatraženi od različitih aktera, od organizacija civilnog društva, akademskih institucija i organizacija iz privatnog sektora. Na trećim konzultacijama, održanim u studenome

2022, sudjelovali su predstavnici 61 zainteresirane strane. Sudionici su se bavili aspektima odgovora na kibernetički kriminal, uključujući: kako integrirati pristupe utemeljene na ljudskim pravima u odgovor tijela za provedbu zakona; pristupe zaštiti djece utemeljene na pravima; unaprjeđenje uloge privatnog sektora uz poštivanje i zaštitu ljudskih prava.^a

^a Conference room paper A/AC.291/CRP.14.

Poglavlje 4.

CILJEVI ZAKONA I POLITIKA

Ovaj dio Priručnika daje smjernice o integriranju rodni pitanja i ljudskih prava u normativne akte za provedbu Konvencije, u okviru ciljeva:

- PREVENCIJE organiziranog kriminala (4.1)
- PROGONA organiziranih kriminalca (4.2)
- ZAŠTITE žrtava, svjedoka i drugih pogođenih osoba (4.3)
- PROMOCIJE partnerstva i suradnje na svim razinama u tu svrhu (4.4)¹⁸

Ljudska prava i rodna jednakopravnost nisu samo svrha ovih ciljeva, nego su i moćna sredstva kojima se ovi ciljevi mogu postići.

Slika 6. Elementi analize zakona i politika za provedbu Konvencije

Analizirati postojeće zakone i politike koji su na snazi kao odgovor na organizirani kriminal i opseg u kojem oni integriraju rodna pitanja i ljudska prava.

Analizirati domaće zakonodavstvo i politike bitne za odgovor kaznenog pravosuđa i opseg u kojem oni integriraju rodna pitanja i ljudska prava

Analizirati zakone i politike relevantne za područje javnog zdravstva, okoliša i nacionalnih resursa, financijske, bankarske i porezne propise, imigracija i carina, rada, socijalnih i invalidskih prava, zaštite djece, privatnosti i zaštite podataka, ljudskih prava

Analizirati kako se zakoni i politike koriste u ostvarivanju multidisciplinarnog odgovora i radi li se to na rodno odgovoran način i sukladno ljudskim pravima

Utvrđiti kako se obavlja praćenje i evaluacija provedbe zakona i politika te procjenjuje li se utjecaj na rodna pitanja i ljudska prava

Utvrđiti nedostatke i mogućnosti za izmjenu postojećih zakona i politika ili donošenje novih odredbi/instrumenata za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava

¹⁸ Ovi su ciljevi utemeljeni u svrhama i odredbama Konvencije (vidjeti poglavlje 1) i daju strukturiran način za njezinu primjenu u zemlji.

4.1

CILJEVI U OKVIRU PREVENCIJE

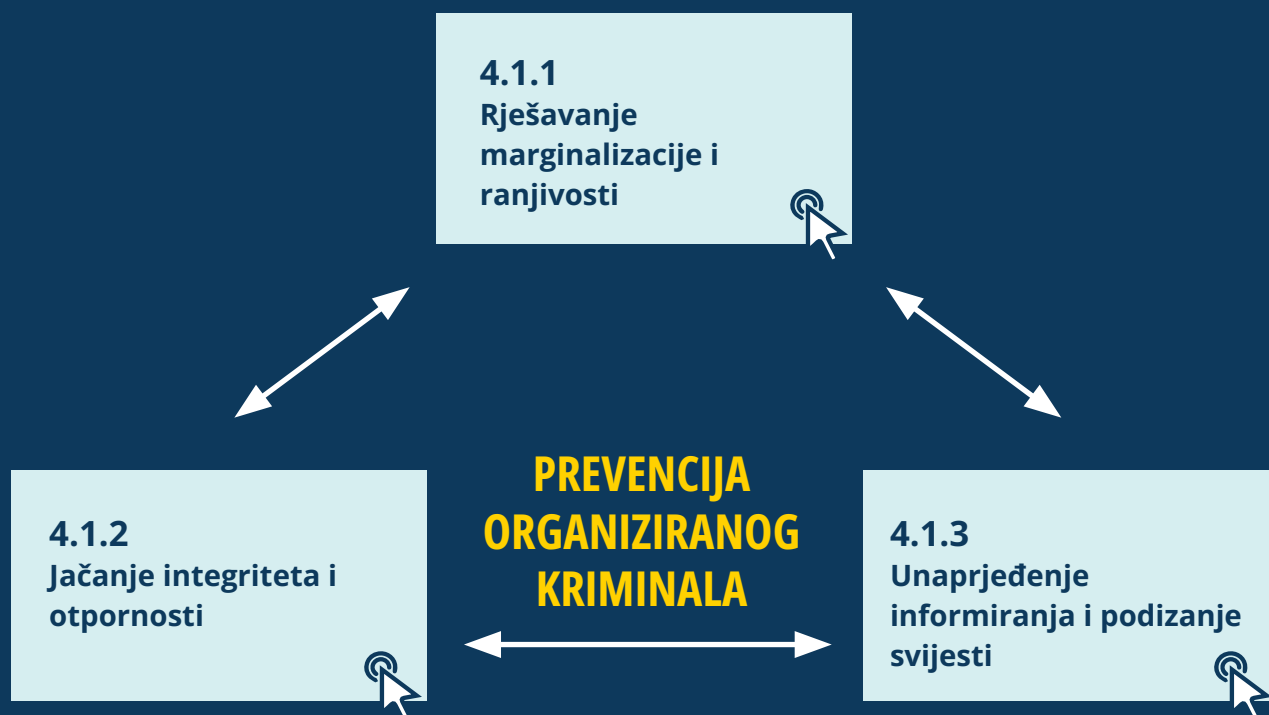
KLJUČNE POUKE:

- ▶ **Prevenција organiziranog kriminala uključuje jačanje integriteta i otpornosti ljudi, zajednica i institucija, podizanje svijesti i smanjenje ranjivosti.**
- ▶ **Zakoni i politike za rješavanje temeljnih uzroka organiziranog kriminala moraju imati dugoročan pristup i umanjiti štete koje mogu nastati kao posljedica napora za prevenciju kriminala.**
- ▶ **Oni koji su najviše pogođeni organiziranim kriminalom, kao što su marginalizirane skupine i osobe u ranjivim situacijama, moraju biti uključeni u izradu zakona i politika za njegovo sprječavanje.**
- ▶ **Primjena intersekcionalne perspektive rodne jednakopravnosti i ljudskih prava pomaže u utvrđivanju i razumijevanju specifičnih potreba i prilagodbi rehabilitacije i reintegracije za pojedinačne počinitelje.**
- ▶ **Učinkovite kampanje informiranja i podizanja svijesti su one koje su pripremljene na načine koji su inkluzivni, rodno osjetljivi i utemeljeni na ljudskim pravima, prenose poruke koje promoviraju rodnu jednakopravnost i ljudska prava i osnažuju svoje ciljane skupine da djeluju.**

Pregled 4.1:

Dimenzije holističkog pristupa za prevenciju organiziranog kriminala

Koraci za integriranje ljudskih prava i rodni pitanja u prevenciju

Korak 1

Analizirati postojeće zakonodavstvo i politike za prevenciju organiziranog kriminala, uključujući strategije za prevenciju kriminala, mehanizme integriteta i otpornosti, informiranje i podizanje svijesti i strategije za rješavanje temeljnih uzroka

Korak 2

Analizirati u kojoj mjeri postojeći instrumenti integriraju rodna pitanja i ljudska prava

Identificirati nedostatke u prevenciji organiziranog kriminala

Identificirati rizike glede rodne jednakopravnosti i ljudskih prava koji proizlaze iz provedbe postojećih normativnih okvira

Korak 3

Utvrditi kako se mogu popuniti identificirani nedostaci i kako se mogu ublažiti rizici kroz nove i/ili izmijenjene zakone, politike i strategije za prevenciju

4.1.1 UBLAŽAVANJE TEMELJNIH UZROKA MARGINALIZACIJE I RANJIVOSTI

Ljudska prava i rodna pitanja u dijagnosticiranju temeljnih uzroka

Kriminal se ne pojavljuje u vakuumu nego u složenom okruženju nejednakosti i nedostatka ekonomskih, kulturnih, društvenih, građanskih i političkih prava. Primjerice:

- Sukob, korupcija i klimatske promjene pogoršavaju podložnost na organizirani kriminal i mogućnosti za kriminal.
- Iscrpljivanje sredstava za život (primjerice, ribljev fonda) može natjerati zajednice koje ovise o njima da traže alternativne prihode života (primjerice, ilegalni, neprijavljeni i nepropisni ribolov i piratstvo).
- Ekonomska i politička nestabilnost u krhkim i krizom pogođenim državama stvara mogućnosti za nezakonite aktivnosti, a može ih čak i iziskivati.

Moraju se razumjeti rodne dimenzije glede toga tko čini organizirani kriminal i tko je žrtva kako bi se spriječio organizirani kriminal.

Intersekcionalni čimbenici ljudskih prava i rodni pitanja (poglavlje 2) i osnova dokaza i multidisciplinarnе konzultacije (poglavlje 3) su vrijedni dijagnostički alati za razumijevanje i rješavanje temeljnih uzroka.

Tablica 6. Odrednice podložnosti na organizirani kriminal

STRUKTURALNI ČIMBENICI	INDIVIDUALNI ČIMBENICI
<i>Ekonomski čimbenici:</i> Nedostatna regulativa ranjivih sektora i industrija; finansijski i porezni zakoni podložni zloporabi; ograničen pristup legalnim ekonomijama	<i>Individualni čimbenici:</i> Intersekcionalna dob, rod, etnička pripadnost, autohtonost, invaliditet i druge individualne karakteristike koje nisu zaštićene/razmatrane u zakonima i politikama
<i>Politički čimbenici:</i> Nedostatna zaštita kroz zakone i politike političkih prava na promoviranje pluralnih perspektiva i različitih glasova u javnome diskursu	<i>Društveni čimbenici:</i> Diskriminirajući zakoni, politike i prakse pojačavaju rodne norme, očekivanja i nejednakosti; diskriminatorni pristup zaštiti; nedostatak socijalnih usluga

Kada država nije u stanju kreirati okolnosti u kojima se ljudska prava mogu jednakopravno uživati ili gdje postoji selektivna primjena zakona, organizirane kriminalne skupine mogu popuniti nastale praznine. Organizirane kriminalne skupine mogu dati izvore stabilnosti, identiteta, pripadnosti, prilika za zapošljavanje i egzistenciju koje država nije uspjela osigurati ili je osigurala samo za neke. Zakonodavci i kreatori politika moraju se suočiti sa dvije izazovne stvarnosti:

- Prvo, potreban je dugoročan razvojni pristup za rješavanje temeljnih uzroka i
- Drugo, borba protiv organiziranog kriminala ili razbijanje organiziranog kriminala, ukoliko nije osigurana održiva društveno-ekonomska alternativna, može imati negativne utjecaje na ljudska prava ljudi koji o njemu ovise.¹⁹

¹⁹ Vidjeti Konvenciju protiv organiziranog kriminala, članak 30.

Studija slučaja 4. Klimatske promjene pogoršavaju organizirani kriminal u obalnim zajednicama

U dijelovima svijeta, raznolikim kao što su Afrički rog, Jugoistočna Azija i Karibi, klimatske promjene i ekstremne vremenske prilike uništile su ribarstvo i ribarska plovila te prisilili ribare da traže alternativne izvore prihoda, često se okrećući piratstvu ili nezakonitom, neprijavljenom ili nereguliranom ribolovu. Organizirane kriminalne skupine

monopolizirale su ribarsku industriju, osigurale moć u obalnim zajednicama, pa čak i u državnim institucijama. Smanjenjem resursa i ekonomske moći, mladi muškarci imaju više poticaja da prihvate angažman koji nude skupine koje djeluju u takvim nezakonitim gospodarstvima.^a

^a Vidjeti, među ostalim, RUSI, "Illegal, unreported and unregulated fishing and climate change", 13. prosinac 2021; Kehinde Bolaji, "Climate-related security risks and violent crime in Caribbean 'frontier' coastal communities: issues, challenges and policy options", United Nations Development Programme Oslo Governance Centre, Issue Brief, No. 15/2020 (studeni 2020) i Jay Bahadur, *FISHERY BUSINESS: Illegal Fishing in Somalia and the Capture of State Institutions* (Ženeva, Globalna inicijativa protiv organiziranog kriminala, 2021).

Ljudska prava i rodna pitanja u rješavanju temeljnih uzroka

Zakonodavci i kreatori politika moraju uvesti zakone i politike kako bi se smanjila ranjivost:

- *Pojedinaca*, rješavanjem isključenosti, diskriminacije i nejednakosti
- *Političkih, ekonomskih i društvenih sustava*, jačanjem integriteta i otpornosti

Zakoni i politike moraju unaprijediti ljudska prava i rodnu jednakopravnost, a ne pogoršavati marginalizaciju i ranjivost. Ukratko, zakoni i politike trebali bi transformirati okružje u kojem egzistira organizirani kriminal. Konzultacije sa pogođenim zajednicama, angažman sa skupinama civilnoga društva i čvrsti dokazi utemeljeni na rodno razvrstanim podacima na temelju kojih se mogu izraditi zakoni i politike od ključnog su značaja za integriranje rodniha pitanja i ljudskih prava na načine koji uzimaju u obzir kako organizirani kriminal na jedinstven način utječe na marginalizirane skupine (vidjeti poglavlje 3).

Tablica 7 daje pregled razlika između politika koje su oblikovane na temelju rodniha pitanja i ljudskih prava u usporedbi sa zakonima i politikama koji ih isključuju.

Tablica 7. Od isključenosti do inkluzije u politikama prevencije

ISKLUČENOST	INKLUZIJA
Marginalizirane skupine nisu uključene u izradu i provedbu zakona i politika koji se na njih odnose.	Zakoni i politike za sprječavanje i borbu protiv organiziranog kriminala na državnoj/pokrajinskoj/lokalnoj razini koriste i unaprjeđuju sudjelovanje marginaliziranih skupina i skupina u ranjivim situacijama.
Zakoni i politike ne uzimaju u obzir intersekcionalna pitanja koja određuju što je ljudima potrebno i kakvo može biti njihovo iskustvo sa različitim zakonima i politikama.	Zakoni i politike za sprječavanje i borbu protiv organiziranog kriminala osobito su usmjereni na identificirane potrebe određenih skupina.
Zakoni i politike nisu utemeljeni na rodno razvrstanim podacima za izradu preventivnih pristupa utemeljenih na dokazima.	Zakoni i politike za sprječavanje organiziranog kriminala utemeljeni su na podacima koji su razvrstani po čimbenicima kao što su rod, rasa, etnička pripadnost, dob, ekonomski status, razina obrazovanja i invaliditet.
Pojedine skupine (djeca i mladi, manjine, žene, muškarci, ostali) su marginalizirane i suočavaju se sa zaprekama u području socijalne skrbi.	Zakoni i politike za sprječavanje i borbu protiv organiziranog kriminala uključuju intervencije socijalne skrbi za marginalizirane skupine.

Studija slučaja 5. Pozitivni maskulinitet za osnaživanje dječaka protiv regrutiranja u bande

Sprječavanje regrutiranja djece u skupine organiziranog kriminala zahtijeva da dječaci, djevojčice i adolescenti budu educirani o rodnom odnosima utemeljenim na jednakopravnosti te putem aktivnosti kao što je izlaganje primjerima pozitivnog maskuliniteta kako bi se povećala njihova otpornost i odbacivanje *marasa* (omladinskih bandi) i organiziranog kriminala. Primjeri uključuju *South-Side Youth Success* program u Belizeu, koji kombinira mentor-

stvo, obuku i mogućnost zapošljavanja kako bi se spriječilo regrutiranje mladića u oružane bande. Centro de Prevención de la Violencia (CEPREV) radi na destigmatizaciji nenasilnog maskuliniteta i izgradnji kapaciteta ciljanih skupina u Argentini, Čileu, El Salvadoru, Hondurasu, Meksiku, Nikaragvi, Urugvaju i drugim zemljama. CEPREV također nudi priručnike za promoviranje nenasilnog maskuliniteta.³

³ Pathfinders, Women's International League for Peace and Freedom and Gender Equality Network for Small Arms Control, "Men and masculinities in gender-responsive small arms control", Issue Brief, br. 2 (2022), str. 17.

Vidjeti [poglavlje 6.1](#) kontrolna lista za pregled politika

4.1.2 INTEGRITET I OTPORNOST

Smanjenje mogućnosti za organizirane kriminalne skupine

Članak 31. Konvencije traži od država strana da ojačaju integritet i otpornost državnih i privatnih institucija kako bi se zaštitili od infiltracije i zlouporabe od organiziranih kriminalnih skupina.²⁰ Mjere za provedbu ove odredbe koje su diskriminirajuće ne mogu se opravdati na temelju sprječavanja organiziranog kriminala. Primjerice:

Tablica 8. Primjeri diskriminirajućih zakona i politika

UZROK (zakon i politika)	POSljedICA (u provedbi)
Strategija za sprječavanje pranja novca uključuje zahtjeve za identifikacijskim dokumentima i provjere izvora prihoda.	Žene za koje je, zbog rodni normi u određenim kontekstima, manja vjerojatnoća da će imati pristup uslugama i informacijama ili ispuniti standardne zahtjeve za dobivanje dokumenata, nesrazmjerno su pogođene.
Zakoni protiv kaznenih djela u svezi s divljom florom i faunom i šumama, kaznenih djela u sektorsku ribarstva, kao i ilegalnog rudarstva reguliraju korištenje prirodnih resursa.	Lokalne i autohtone zajednice koje ovise o prirodnim resursima su nesrazmjerno pogođene.

Mora se uspostaviti ravnoteža između uskraćivanja pristupa organiziranim kriminalcima zakonitim tržištima i političkim institucijama i poštivanja ljudskih prava pojedinaca na sudjelovanje u ekonomskom, kulturnom, društvenom i političkom životu.

Studija slučaja 6. Utjecaj prevencije kriminala na prava autohtonih i lokalnih zajednica

Zakonodavstvo za zaštitu divlje flore i faune, šuma, ribarstva, metala i minerala od organiziranog kriminala nužno je za održivost prirodnih resursa i ekosustava.^a Zakoni i politike moraju uzeti u obzir prava lokalnih i autohtonih zajednica koje ovise o ovim resursima za kulturološke prakse, hranu, sklonište i lijekove. Primjerice, običajni ili tradicionalni odnosi koje autohtono stanovništvo može imati sa ribarstvom mora se uzeti u obzir u nastojanjima da se spriječi nelegalno posjedovanje ribe ili ribljih proizvoda. Ta prava moraju biti u ravnoteži sa potre-

bom zaštite i očuvanja ekosustava, divlje flore i faune i ribljih vrsta te sprječavanja organiziranog kriminala. Autohtone i lokalne zajednice moraju biti angažirane kao saveznici u donošenju zakona i politika za sprječavanje kaznenih djela protiv divlje flore i faune i šuma kako bi se ekonomska, socijalna i kulturna ljudska prava uključila u zakone i politike te utvrdili i riješili temeljni uzroci ranjivosti, uključujući usmjeravanje koristi od prirodnih resursa nazad u zajednice koje su najviše pogođene.^b

^a UNODC i International Consortium on Combating Wildlife Crime, *Wildlife and Forest Crime: Analytic Toolkit*, 2. izdanje (2022), str. 13.

^b Ibid., str. 233 i 234. Vidjeti UNODC, *Responding to Illegal Mining and Trafficking in Metals and Minerals: A Guide to Good Legislative Practice* (Beč, 2023).

²⁰ Mjere poduzete za provedbu ovog dijela Konvencije mogu uključivati mjere za sprječavanje zlouporabe kroz postupke javnih nabava i pravnih osoba i zabranu osobama osuđenim za kaznena djela sukladno Konvenciji da djeluju kao direktori pravnih osoba registriranih u određenoj zemlji.

Jačanje otpornosti ljudi i zajednica

Pored jačanja integriteta javnih i privatnih institucija, prevencija zahtijeva i otpornost.²¹ Zakonodavci i kreatori politika trebaju utvrditi kako se inicijative za osnaživanje utemeljene na dokazima mogu uključiti u zakone, politike, planove i strategije za sprječavanje organiziranog kriminala, te da se rizične skupine transformiraju u agente promjene. Lokalno vlasništvo nad programima prevencije kriminala je od ključnog značaja kako bi se osiguralo da inicijative odgovaraju svrsi te ljudima i zajednicama kojima su namijenjene.²²

Studija slučaja 7. Unaprjeđenje prava manjina kao ključ prevencije

U nekim zemljama, pripadnici etničkih, vjerskih ili jezičkih manjina (uključujući i djecu) mogu biti previše zastupljeni u kaznenopravnom sustavu. U dijelovima Europe, Romi i Romkinje su u velikom broju smješteni u zatvorima zbog svoje uključenosti u organizirani kriminal, uključujući trgovinu ljudima, trgovinu drogama i pranje novca. Složene veze između

društvene isključenosti i diskriminacije su ključne za prevenciju. Primjerice, programi inkluzije za potporu pohađanja škole romske djece poštivaju obveze iz međunarodnog prava u području ljudskih prava i mogu imati značajan preventivni utjecaj u smanjenju rizika da djeca budu žrtve kriminala ili da ga počine.^a

^a Lorena Molnar, "The imperative need for criminological research on the European Roma: a narrative review", *Trauma, Violence and Abuse*, vol. 24, br. 2 (travanj 2023), str. 1016–1031 i OHCHR, "Minorities in the criminal justice system", doprinos mreže Ujedinjenih naroda o rasnoj diskriminaciji i zaštiti manjina na osmoj sjednici Foruma za pitanja manjina, održanoj u Ženevi 24. i 25. studenoga 2015.

Studija slučaja 8. Jačanje otpornosti zajednice na kriminal u vrijeme krize

Sukobi i krize predstavljaju plodno tlo za regrutiranje u skupine organiziranog kriminala. *Rescue Me* – libanonska neprofitna organizacija – radi na sprječavanju kriminala kroz razvoj društva i stvaranje povezanih zajednica. Nakon eksplozija u Beirutu 4. kolovoza 2020, organizacija *Rescue Me* anga-

žirala se u odgovoru na traumu, pružila socijalnu potporu i pokrenula aktivnost brzog odgovora na krizu mentalnog zdravlja. Na taj način, osigurala je odraslima i djeci psihološku potporu koja im je bila potrebna za rehabilitaciju zajednice i jačanje njihove otpornosti na kriminal.^a

^a International Civil Society Action Network, "Lebanon's rescue me: psychosocial support as emergency response", 19. studenoga 2020.

Studija slučaja 9. Inkluzivno susjedstvo za smanjenje štete kod žrtava tijekom osjetljivih situacija

U Finskoj, članovi zajednice, uključujući vlasti, nevladine organizacije i osobe koje koriste droge, uključeni su u aktivnosti smanjenja štete. Ovaj pristup spaja komunikaciju, duh zajednice, koordinirane socijalne i zdravstvene službe na terenu sa

radom policije u zajednici kako bi se ljudi na inovativan način uključili u javnim prostorima i poboljšali situaciju posebice ranjivih žena i mladih osoba te smanjili prag za prijavljivanje kaznenih djela.^a

^a Vidjeti Sarah Bosman, "Toolbox on high-risk victim groups" (Brisel, Europska mreža za prevenciju kriminala, 2022), str. 15.

²¹ Za potrebe ovog priručnika, "otpornost" se odnosi na sposobnost da se izdrži, odupre ili prilagodi prijetnjama ili negativnim učincima koje stvara organizirani kriminal. Međutim, važno je razumjeti ograničenja koncepta odgovornosti. Iako može osnažiti pojedince, zajednice i institucije da smanje negativne učinke prijetnje, ne može se pozabaviti sustavnim nasiljem koje vodi do ponašanja preživjelih u kontekstu organiziranog kriminala.

²² Konzultativni pristup, predstavljen u poglavlju 4, bitan je za prilagodbu politika prevencije lokalnim kontekstima, tradicijama, društvenim, kulturnim i rodnim normama.

Potpota reintegraciji i rehabilitaciji počinitelja kaznenih djela

Rehabilitacija i ekonomska i socijalna reintegracija počinitelja kaznenih djela, sukladno članku 31. (3) Konvencije, je ključna strategija prevencije. Intersekcionalni pristup utemeljen na rodnim pitanjima i ljudskim pravima osigurava da su napori prilagođeni pojedincima i da učinkovito sprječavaju recidivizam.²³

Slika 7. Elementi za integriranje u rehabilitaciju i reintegraciju počinitelja kaznenih djela

²³ Vidjeti: UNODC, "Prison research: a pilot study on the causes of recidivism in Albania, Czechia and Thailand" (Beč, 2022).

4.1.3 INFORMIRANJE I PODIZANJE SVIJESTI

Integracija ljudskih prava i rodni pitanja u informiranje i podizanje svijesti

Kampanje informiranja i podizanja svijesti za prevenciju organiziranog kriminala koje nisu rodno osjetljive i utemeljene na ljudskim pravima mogu biti značajno manje učinkovite. Poruke koje su netočne ili nisu prilagođene ciljanoj publici podrazumijevaju da se gubi povjerenje u izvor poruke ili da poruka nije primljena. Štete za ljudska prava i rodna pitanja mogu nastati tamo gdje se potiču stereotipi. Primjerice, prikazivanje mladića određene etničke pripadnosti u kampanji o kriminalu mogu nenamjerno kreirati ili ojačati stereotipe o muškarcima iz određenih skupina da su skloniji nasilju, što može dovesti do sekundarne viktimizacije. Osim što nanose štetu predstavljenoj skupini, takvi stereotipi ne uspijevaju spriječiti organizirani kriminal, već idu u korist kriminalcima, s obzirom na to da službenici za provedbu zakona zanemaruju one koji su izvan okvira ukorijenjenih stereotipa. Primjeri učinkovitih taktika informiranja i podizanja svijesti mogu se naći u niže navedenoj tablici 9.

Tablica 9. Integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u informiranje i podizanje svijesti

	PORUKA NE TREBA	Neželjene posljedice	PORUKA TREBA
Kako se poruke osmišljavaju:	Prikupljati, koristiti ili širiti osobne podatke, uključujući slike, video ili audio snimke, bez potpuno informiranog pristanka subjekta.	Povrede privatnosti; uznemiravanje ili odbacivanje od obitelji ili zajednice; prepoznavanje od organiziranih kriminalaca; izgubljeno povjerenje u izvor poruke.	Biti sukladna zakonima o privatnosti i zaštiti podataka; utemeljena na dokazima i konzultacijama sa predstavnicima ciljane publike i njihovoj uključenosti u osmišljavanje i izradu poruka.
Što poruka kazuje:	Stigmatizira ili diskriminira skupine ili pojedince načinom na koji se osobe prikazuju, primjerice, prema pripadnosti određenim etničkim skupinama, rodu, seksualnosti ili drugim osobinama.	Ojačani štetni stereotipi; potvrđene pretpostavke i pristranosti; potaknut progonoj; netočne poruke; neučinkovite protiv organiziranog kriminala; izgubljeno povjerenje u izvor poruke.	Preispitati narative i stereotipe koji generaliziraju tko je uključen u organiziran kriminal kao žrtve ili počinitelji; osnažiti publiku da poduzme pozitivne korake na temelju poruke.
Kako se poruke prenose:	Prenose se na načine koji su nedostupni ciljanoj publici bilo zbog dobi, obrazovanja, roda, invaliditeta, jezika ili drugih čimbenika; isključuje skupine civilnog društva i neovisne medije iz javnog diskursa.	Poruke ne razumije ciljana publika; zbog nedostatka pristupa tehnologiji/društvenim mrežama, žene i djevojčice nemaju pristup porukama putem društvenih medija; skupine civilnog društva i mediji koji ne podupiru slanje poruka i/ili šire suprotne poruke; gubi se povjerenje u izvor poruka.	Biti pristupačne i prilagođene (da odgovaraju ciljanoj publici) starijim osobama i djeci, osobama različitih rodova, jezičnih skupina i obrazovnih standarda, geografskih lokacija i omogućiti razumnu prilagodbu osobama sa invaliditetom; pozitivno angažirati civilno društvo i medije u širenju sadržaja.

Studija slučaja 11. Vizualno istraživanje maskuliniteta

Fotografsko natjecanje koje je organizirala Ženska međunarodna liga za mir i slobodu primalo je prijave o temi militariziranih maskuliniteta i njihovih alternativa s ciljem propitivanja rodne uloga – osobito rigidnih ideja o muškosti – kako bi se promovirala jednakost i nenasilje. Pobjednica natjecanja, kolumbijska fotografkinja Carolina Navas Gu-

tiérrez, predstavila je seriju slika koje prikazuju ranjivosti muškaraca koji žive u regiji Tumaco na pacifičkoj obali Kolumbije, jednoj od najnasilnijih regija u zemlji. Njezini portreti prikazuju kako mladi Afrokolumbijci koriste ples i glazbu kako bi se suočili s nasiljem, nedostatkom mogućnosti, napuštenosti i siromaštvom povezanim s trgovinom droge.^a

^a Women's International League for Peace and Freedom, "Mobilising men for feminist peace" (2022).

Promoviranje raznolikosti i pluralizma u informiranju i podizanju svijesti

Ključna uloga država je pojačati različite glasove o prijetnji organiziranog kriminala. Rizici od neadekvatnih i netočnih informacija se uvećavaju kada države ušutkavaju i potiskuju neovisne i društvene medije. Države, sukladno međunarodnom pravu, imaju obvezu ne ometati slobodu izražavanja putem prekomjerne regulacije te pozitivnu obvezu zaštite slobode izražavanja i prava na primanje i širenje informacija.²⁴

Studija slučaja 12. Uloga medija u borbi protiv organiziranog kriminala i potpori pravima žrtava

Mediji i istraživačko novinarstvo od ključnog su značaja za sprječavanje organiziranog kriminala. Moćne transnacionalne skupine organiziranog kriminala ostvaruju milijarde dolara od višestrukih kriminalnih aktivnosti u određenim gospodarskim zonama u jugoistočnoj Aziji, što uključuje korupciju, pranje novca, trgovinu drogama, kaznena djela pro-

tiv divlje flore i faune i šuma i transnacionalnu trgovinu ljudima radi ropstva putem kibernetičkih prijevara. U velikoj mjeri zahvaljujući radu medija, rasvijetljeni su industrijski razmjeri ovog organiziranog kriminala, ozbiljnost zloporaba i kršenja ljudskih prava koja su tamo počinjena te suučestvo korumpiranih državnih aktera.^a

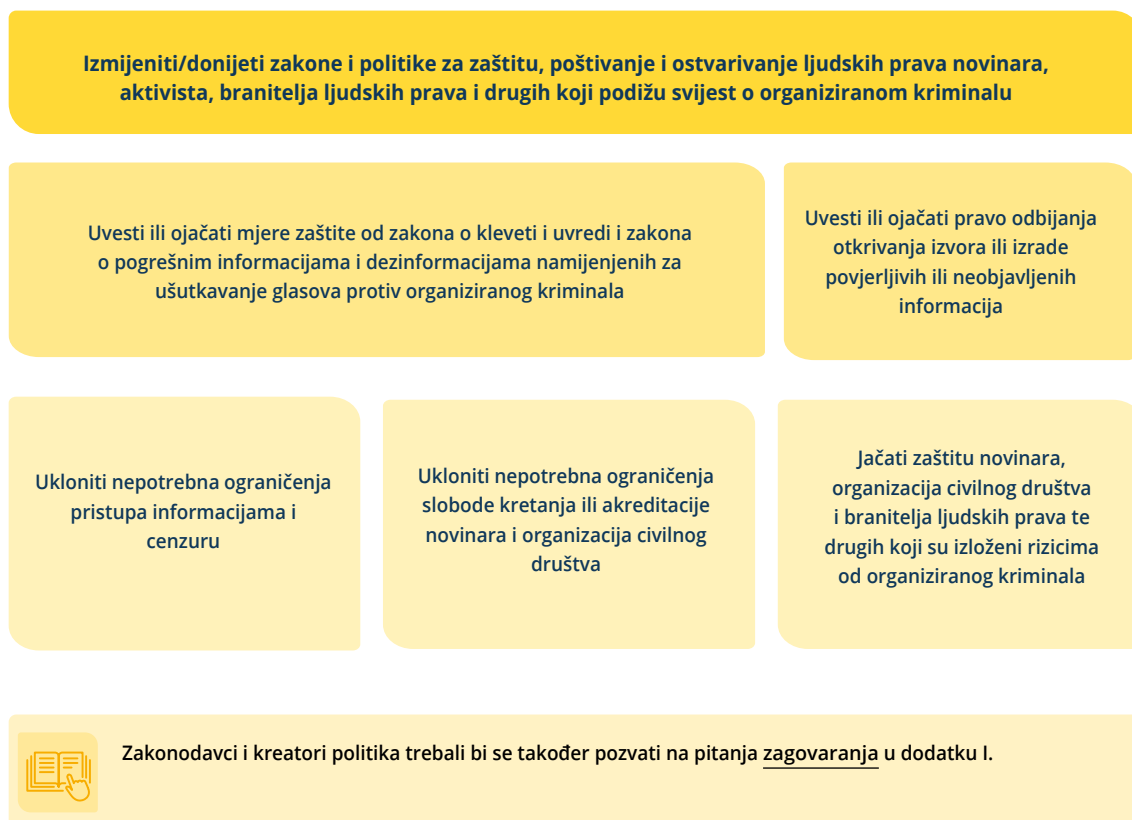
^a Vidjeti Women's International League for Peace and Freedom, "Mobilising men for peace for feminist peace" (2022).

Određene države imaju uspostavljene mehanizme za zaštitu branitelja ljudskih prava i novinara. U drugim, osobito gdje su rasprostranjene oružane skupine i organizirani kriminal koji imaju moć da korumpiraju vlasti, branitelji ljudskih prava su osobito podložni napadima. Dešavaju se i ubojstva branitelja ljudskih prava, novinara i njihovih izvora i aktivista civilnoga društva zbog podizanja svijesti i dijeljenja informacija o organiziranom kriminalu, dok drugi hrabro preuzimaju njihovo mjesto.²⁵

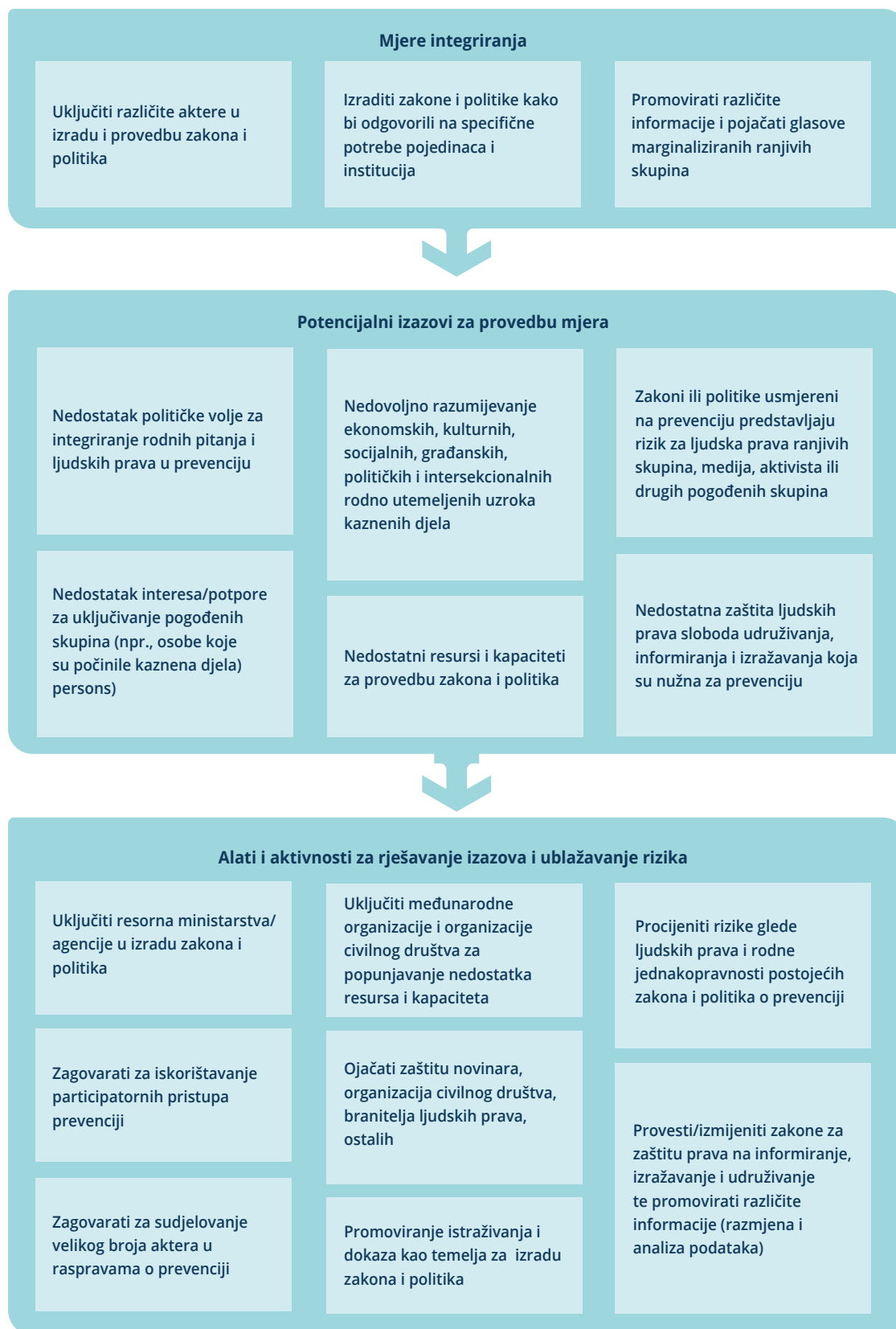
²⁴ Vidjeti, primjerice, rezolucije koje je usvojilo Vijeće za ljudska prava o sigurnosti novinara, dostupno na www.ohchr.org/en/safety-of-journalists/resolutions.

²⁵ Vidjeti 4.3.1 u nastavku. Vidjeti, također, rad Globalne inicijative protiv transnacionalnog organiziranog kriminala na dokumentiranju ubojstava od organiziranih kriminalnih skupina. Dostupno na <https://assassination.globalinitiative.net/about/>.

Slika 8. Elementi rodno jednakopravnih i na ljudskim pravima utemeljenih zakona i politika za zaštitu novinara, aktivista, branitelja ljudskih prava i drugih koji rade na podizanju svijesti o organiziranom kriminalu

Slika 9. Integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u prevenciju

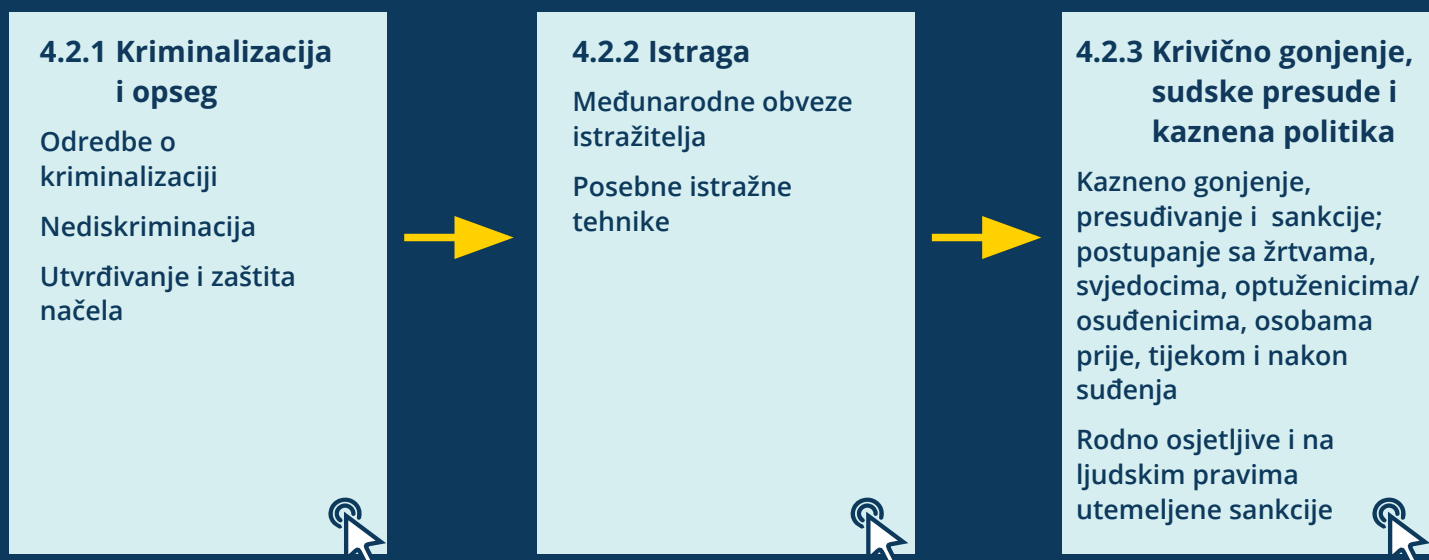
4.2

CILJEVI U OKVIRU PROGONA

KLJUČNE POUKE:

- ▶ Progon organiziranog kriminala na načine koji su rodno osjetljivi i utemeljeni na ljudskim pravima također pridonosi ciljevima prevencije i zaštite.
- ▶ Odredbe o kriminalizaciji ne smiju biti diskriminatorne po bilo kojoj osnovi i moraju ublažiti rizike za povrede ljudskih prava koje proizlaze iz njihovog tumačenja ili primjene.
- ▶ Osiguranje rodno osjetljivih i na ljudskim pravima utemeljenih zakona i politika za istražitelje smanjuje rizik od kršenja međunarodnih i domaćih obveza i jača njihovu sposobnost da učinkovito istražuju i sprječavaju organizirani kriminal.
- ▶ Kazneni progon, presuđivanje i sankcije koje su rodno osjetljive i utemeljene na ljudskim pravima za žrtve, počinitelje i druge koji stupaju u kontakt sa kaznenopravnim postupkom su učinkovitije protiv organiziranog kriminala nego one koje to nisu.

Kratak pregled 4.2: Prilike za zakonodavce i kreatore politika da podupru rodno osjetljivu i na ljudskim pravima utemeljenu borbu protiv organiziranih kriminalaca

Koraci za integriranje ljudskih prava i rodni pitanja u progonu organiziranog kriminala

Korak 1

Analizirati postojeće zakonodavstvo i instrumente politika relevantne za progon organiziranog kriminala, uključujući domaće zakonodavstvo o organiziranom kriminalu, kaznenom postupku i ovlastima za provedbu zakona

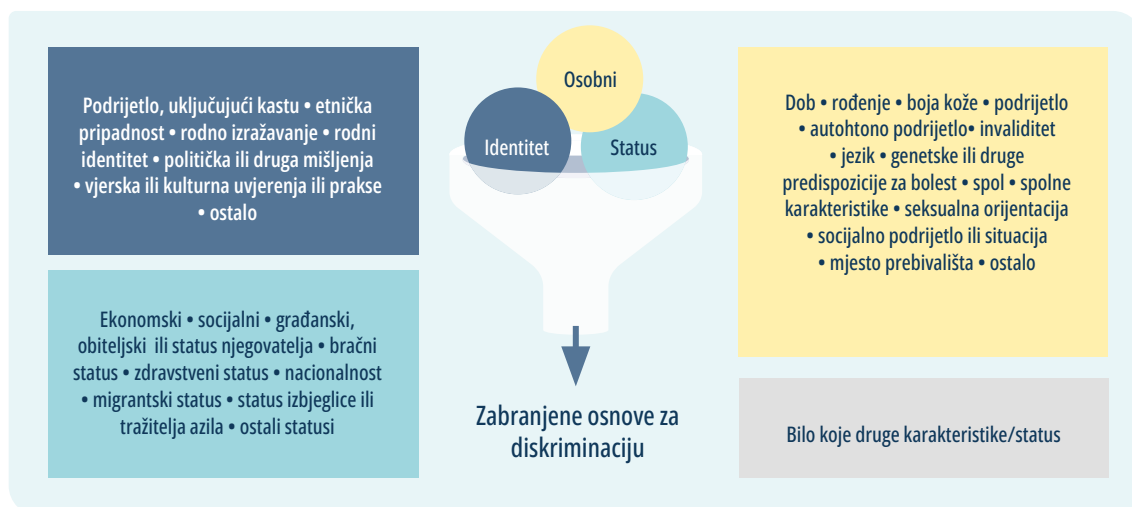
Korak 2

Analizirati u kojoj mjeri postojeći instrumenti integriraju pitanja roda i ljudskih prava
Utvrđiti rizike rodne jednakopravnosti i ljudskih prava koji proizlaze iz provedbe postojećih normativnih okvira
Identificirati mehanizme odgovornosti za neispunjavanje obveza praktičara u kaznenom pravosuđu u području rodne jednakopravnosti i ljudskih prava

Korak 3

Odrediti kako se utvrđeni nedostaci mogu popuniti i ublažiti rizici kroz nove i/ili izmijenjene zakone, politike i strategije o prevenciji

Slika 10. Otvorena lista zabranjenih osnova za diskriminaciju

Za više informacija vidjeti *Protecting Minority Rights: A Practical Guide to Developing Comprehensive Anti-Discrimination Legislation* / (Zaštita prava manjina: Praktični vodič za izradu sveobuhvatnih zakona protiv diskriminacije) [\[\[broken link\]\]](#) (Publikacija Ujedinjenih naroda, 2023 [\[\[LINK\]\]](#)) i *Model Legislative Provisions against Organized Crime* (Model zakonodavnih odredbi protiv organiziranog kriminala), 2. izdanje (Beč, 2021), str. 9 i 10.

4.2.1 KRIMINALIZACIJA I OPSEG

Provedba odredbi o kriminalizaciji iz Konvencije bez uzimanja u obzir ljudskih prava može dovesti do diskriminacije, povrede ljudskih prava i kriminalizacije žrtava.²⁶ Primjerice:

Tablica 10. Primjeri diskriminirajućih zakona i politika

UZROK (zakon i politika)	POSLEDICA (u provedbi)
Nuđenje i davanje mita su kriminalizirani, ali traženje mita u vidu seksualnih usluga (seksualno iznuđivanje) u zamjenu za povlašteni tretman ili druge pogodnosti nije.	Žrtve seksualnog zlostavljanja (koje su vrlo često žene i djevojčice) kazneno se gone za kaznena djela povezana sa korupcijom. ^a
Kaznena djela povezana sa divljom florom i faunom su kriminalizirana bez ikakvih iznimki utemeljenih na ljudskim pravima predviđenim zakonom.	Marginalizirane skupine i ljudi u ranjivim situacijama čija sigurnost hrane i sudjelovanje u kulturnom životu ovisi o korištenju navedenih vrsta kazneno se gone kao organizirani kriminalci. ^b
Kriminalizacija osoba koje se bave prostitucijom ili seksualnim radom.	Žrtve trgovine u svrhe seksualnog iskorištavanja (koje su uglavnom žene i djevojčice) zatvaraju se i kazneno gone kao kriminalci. ^c

^a UNODC, *The Time is Now: Addressing Gender Dimensions of Corruption* (Beč, 2020), str. 45 i 46.

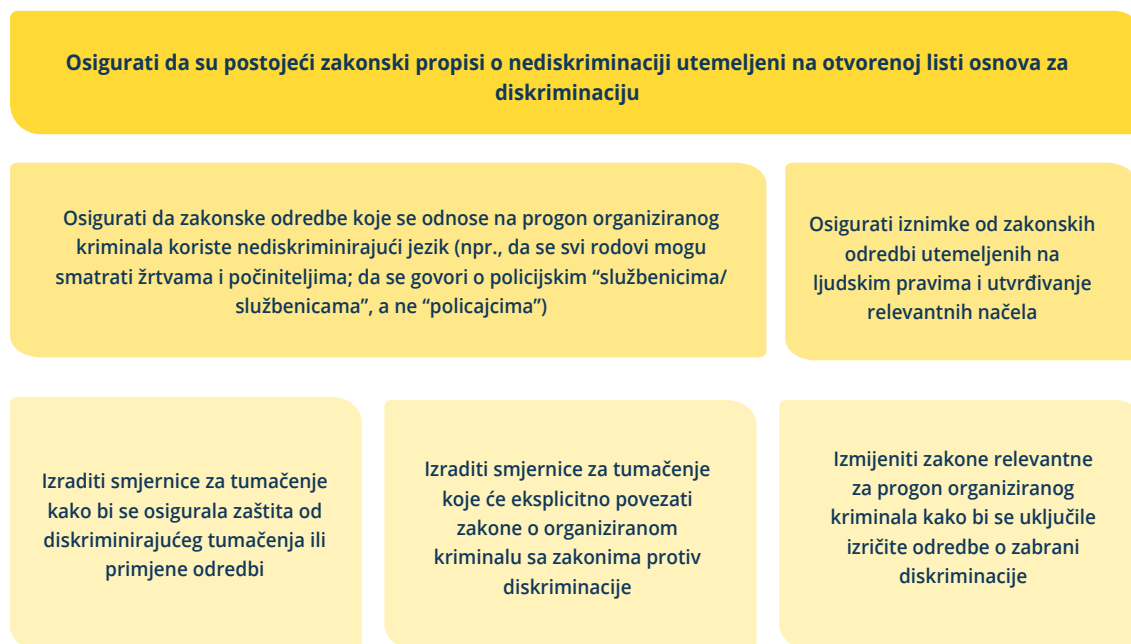
^b Vidjeti UNODC, *Guide on Drafting Legislation to Combat Wildlife Crime* (Beč, 2018), str. 26.

^c Vidjeti UNODC, *Toolkit for Mainstreaming Human Rights and Gender Equality into Criminal Justice Interventions to Address Trafficking in Persons and Smuggling of Migrants* (Beč, 2021).

²⁶ Sudjelovanje u organiziranoj kriminalnoj skupini (članak 5); pranje novca (članak 6); korupcija (članak 8 i ometanje pravde (članak 23).

Kako bi se ublažili ovi rizici kroz integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava, zakonodavci i kreatori politika moraju provesti intersekcionalnu rodnu analizu načina kako ljudi proživljavaju kriminal i sudjeluju u njemu. Ta se analiza mora temeljiti na dokazima i konzultacijama, uključujući one osobe koje su najviše pogođene (vidjeti poglavlje 3).

Slika 11. Elementi za osiguravanje nediskriminirajućih odredbi o kriminalizaciji

Izjave o načelima

Izjave o načelima utemeljenim na ljudskim pravima prilagođene specifičnim vrstama kaznenih djela i kulturnim i društvenim kontekstima mogu biti korisne za usmjeravanje tumačenja i provedbe zakona koji se temelji na rodnoj jednakopravnosti i ljudskim pravima. Primjerice, uključivanje načela nekažnjavanja u domaće zakonodavstvo omogućava praktičarima u području kaznenog pravosuđa da ne liše slobode, zadrže, pritvore, kazneno gone, osude ili zatvore osobu koja nije kazneno odgovorna za nezakonite aktivnosti u kojima je sudjelovala.

Studija slučaja 13. Izjave o načelima u zakonima o okolišu

U Lesotu i Zambiji zakonodavstvo o zaštiti okoliša utvrđuje načela koja usmjeravaju tumačenje i provedbu, uključujući načelo da zagađivač plaća, načelo predostrožnosti, načela integriteta ekosus-

tava, sudjelovanje javnosti u izradi okolišnih politika i planova te među i unutar generacijsku jednakost.^a

^a Vidjeti UNODC, *Combating Waste Trafficking: A Guide to Good Legislative Practices* (Vienna, 2022), str. 27 i 28.

Zakonodavci koji revidiraju i/ili izrađuju odredbe o kriminalizaciji trebaju pogledati [kontrolnu listu 6.2.2](#)

Za modele odredbi o kriminalizaciji vidjeti Model Legislative Provisions against Organized Crime, 2. izdanje (Beč, 2021), pogl. II, str. 29–46

Za više informacija o integriranju ljudskih prava u kriminalizaciju vidjeti UNODC, Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law (Tematski dokument: Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i međunarodno pravo u području ljudskih prava.

Za rodne dimenzije kriminalizacije vidjeti gendered dimensions of criminalization, see Issue Paper: Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod: pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (Beč, 2022), str. 17–22.

4.2.2 ISTRAGA

Zakoni i politike moraju štiti od pristranosti i diskriminacije kojima se krše ljudska prava i koje su štetne za progon organiziranih kriminalaca.²⁷ Primjerice:

Tablica 11. Primjeri diskriminirajućih zakona i politika

UZROK (zakon i politika)	POSLEDICA (u provedbi)
Zakonodavstvo kriminalizira seksualno nasilje nad ženama, ali ne i nad muškarcima i dječacima.	Istražitelji pretpostavljaju da muškarci nisu izloženi seksualnom nasilju od organiziranih kriminalaca i ne posjeduju rodno osjetljive vještine za obavljanje razgovora sa žrtvama kako bi dobili informacije. ^a
Zakoni i politike ne prate dokaze i diverzifikaciju kriminaliteta.	Istražitelji donose zastarjele pretpostavke o rodnoj, etničkoj ili kulturnoj pripadnosti članova određenih kriminalnih skupina.
Zakoni i politike dopuštaju ili ne zabranjuju profiliranje na temelju rase i etničke pripadnosti.	Istražitelji ne provode istrage utemeljene na dokazima i postupaju sa ljudima na načine koji su diskriminirajući ili na drugi način krše ljudska prava.

^a Vidjeti Ured visokog komesara Ujedinjenih naroda za ljudska prava (OHCHR), *Integrating a Gender Perspective into Human Rights Investigations: Guidance and Practice* (New York; Ženeva, 2018), str. 33 i 34.

Kako bi se zaštitili od ovih posljedica, istražitelji trebaju imati rodno osjetljive i na ljudskim pravima utemeljene okvire zakona i politika, kako bi im pomogli da preispitaju svoje pristranosti i pretpostavke i ojačaju svoje kapacitete za progon organiziranog kriminala.

²⁷ OHCHR, “Minorities in the criminal justice system”, doprinos mreže Ujedinjenih naroda o rasnoj diskriminaciji i zaštiti manjina na osmom zasjedanju Foruma za pitanja manjina, održanom u Ženevi 24. i 25. studenoga 2015. [[LINK]]

Studija slučaja 14. Zakonodavstvo protiv rasnog profiliranja

Kalifornijski zakon o profiliranju na temelju rase i identiteta iz 2015. godine zabranjuje profiliranje na temelju rasne pripadnosti i identiteta od tijela za provedbu zakona i zahtijeva da agencije za provedbu zakona prijave podatke Uredu državnog odvjetnika o pritužbama koje navode profiliranje na

temelju rasne pripadnosti i identiteta. Također, propisuje multidisciplinarni savjetodavni odbor za profiliranje i daje preporuke za niz aktera, uključujući tijela za provedbu zakona i kreatore politika kako bi se unaprijedili ciljevi ovog zakona.^a

^a Sjedinjene Američke Države, Ministarstvo pravosuđa države Kalifornije, "Eliminating racial and identity profiling in law enforcement requires everyone's participation!", Ured državnog odvjetnika, 2015.

Studija slučaja 15. Profiliranje na temelju rasne i etničke pripadnosti krši ljudska prava

U nekim europskim državama, osobe migrant-skog podrijetla ili romske i sintske manjine predmet su nesrazmjerne primjene postupaka zaustavljanja i pretresa, ponekad praćenih prekomjernom uporabom sile.^a Slično tomu, utvrđeno

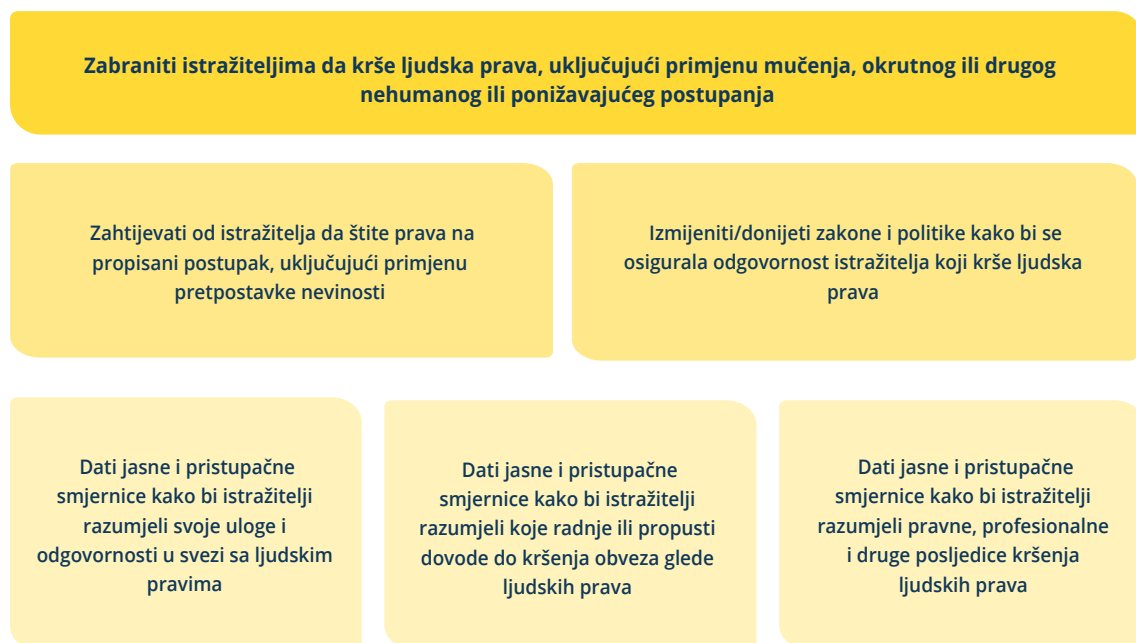

je da u Brazilu postoji kultura profiliranja na temelju rasne pripadnosti u cijelom pravosudnom sustavu, gdje se viša razina sile koristi protiv Afro-Brazilaca u usporedbi sa drugima.^b

^a Organization for Security and Co-operation in Europe, Office for Democratic Institutions and Human Rights, *Police and Roma and Sinti: Good Practices in Building Trust and Understanding*, Strategic Police Matters Unit Publication Series, vol. 9 (Beč, 2010), str. 33.

^b A/HRC/27/68/Add.1.

Slika 12. Elementi zakona i politika utemeljenih na ljudskim pravima za istrage organiziranog kriminala

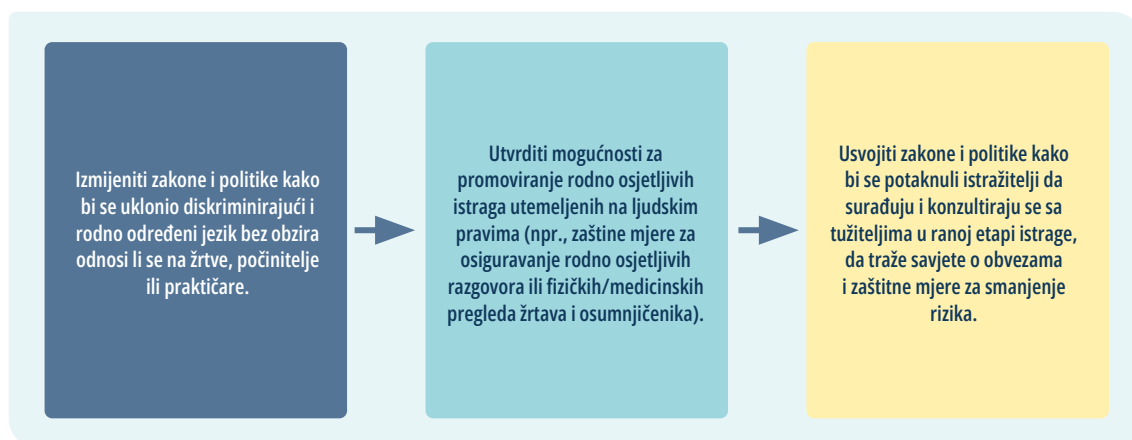
Razumijevanje istrage kao osnove za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u zakone i politike

- Koja je uloga policije, carine, imigracijskih i graničnih službenika u progonu organiziranog kriminala? Postoje li policijske snage u zajednici? Uključuju li specijalizirane usluge glede dobi, roda i druge službe? Razumiju li kulturološki kontekst u kojem rade?
- Koja su ključna pitanja u svezi sa ljudskim pravima i rodnom jednakopravnosti u istragama organiziranog kriminala?
- Kako zakoni i politike prepoznaju utjecaj traume i smanjuju rizik od ponovne traumatizacije u istragama organiziranog kriminala?
- Koju procjenu rizika ranjivosti i modele ublažavanja koriste istražitelji i kako se mogu izraditi smisljeni zakoni i politike koji bi poduprli dobre prakse?
- Kako se zakoni i politike mogu izmijeniti kako bi poduprli policiju u izvršavanju zakonodavnih ovlasti na načine koji uključuju informiranost o traumi i koji su osjetljivi na interseksionalni rizik povezan sa ugroženosti, rodno osjetljivi i štite ljudska prava?
- Kakav je sastav glede roda i različitosti i kapaciteti policije za integriranje rodne jednakopravnosti i ljudskih prava? Kako zakoni i politike mogu promovirati reprezentativnije policijske snage koje bolje reagiraju?

Za odgovore na gore navedena pitanja bit će potrebni dokazi i konzultacije (vidjeti poglavlje 3).

Slika 13. Savjeti za integriranje u zakone i politike o istragama

Dostupan je niz resursa za potporu provedbi rodno osjetljivih istraga utemeljenih na ljudskim pravima. Tablica 12 daje nekoliko izvora za rješavanje izazova u području ljudskih prava i rodni pitanja tijekom ispitivanja i prikupljanja informacija.

Tablica 12. Resursi za kreiranje rodno osjetljivih pristupa utemeljenih na ljudskim pravima za provedbu ispitivanja i prikupljanje informacija od istražitelja

IZAZOV LJUDSKA PRAVA/ROD	PREPORUČENI RESURS
<p>Razgovori sa žrtvama/osumnjčenicima koji uključuju prisilu, krše ljudska prava i dovode do netočnih informacija.</p>	<p>Mendezova načela: Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering (Načela učinkovitog ispitivanja za istrage i prikupljanje informacija) (OESS 2021.) promoviraju pregled pravnih okvira i dokumenata politika koji reguliraju obavljanje razgovora/ispitivanja, kako bi se osigurala usklađenost sa međunarodnim pravnim obvezama, posebice zabranom mučenja ili drugog zlostavljanja.</p>
<p>Osobe koje su preživjele seksualno nasilje često se iznova ispituju, ne informiraju se o njihovim opcijama te im se ne daje vrijeme i prostor da odluče hoće li poduprijeti kazneni progon. Takvo postupanje ne stavlja njihove potrebe na prvo mjesto i djeluje protiv pravde i odgovornosti.</p>	<p>Muradov kodeks: Global Code of Conduct for Gathering and Using Information about Systematic and Conflict-Related Sexual Violence (Globalni kodeks ponašanja za prikupljanje i korištenje informacija o sustavnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobima (nazvan Muradov kodeks u čast Nadii Murad) podupire prikupljanje informacija od preživjelih na načine utemeljene na njihovim temeljnim ljudskim pravima na dostojanstvo, privatnost, zdravlje, sigurnost, pristup pravdi, istinu i učinkovit pravni lijek.</p>
<p>Istražiteljima nedostaje obuka i/ili resursi za primjenu rodno osjetljivih pristupa u interakcijama sa ljudima, uključujući žene i djevojčice koje su žrtve nasilja.</p>	<p>Poglavlje 12 Priručnika o Gender-responsive Police Services (Rodno osjetljivim policijskim službama) za žene i djevojčice žrtve nasilja daje uvid u ulogu zakonodavstva. Modul 3 Essential Services Package for Women and Girls subject to Violence (Paketa osnovnih usluga za žene i djevojčice žrtve nasilja) daje uvid u rodno osjetljivo prikupljanje informacija.^a</p>

^a Za informacije kako istražitelji mogu prepoznati i reagirati na rizike prilikom rada sa ranjivim osobama, vidjeti, među ostalim, resurse [United Kingdom College of Policing](#).

Istrage koje uključuju informacije o traumi i osjetljive su na ranjivost

Istražitelji koji prepoznaju i reagiraju na štetne učinke organiziranog kriminala na žrtve ili počinitelje sa kojima se susreću u istragama su učinkovitiji u istragama organiziranog kriminala.²⁸ Pristupi istragama utemeljeni na ljudskim pravima i rodnom pitanjima mogu povećati vjerojatnoću da će prikupljeni dokazi biti dostatni za kazneni progon, prihvatljivi i uvjerljivi na sudu. Stoga, moraju postojati zakoni i politike koji uključuju informacije o traumi, koji su rodno osjetljivi i osjetljivi na rizike povezane sa ranjivošću.²⁹

Tablica 13. Utvrđivanje uključuju li zakoni i politike o istragama aspekt traume, jesu li rodno osjetljivi i odgovaraju li na rizike povezane s ranjivošću

	UKLJUČENI ASPEKTI TRAUME Da li zakoni i politike...	OSJETLJIVI NA RANJIVOST Da li zakoni i politike...
SHVATITI	Podupiru praktičare da shvate široko rasprostranjeni utjecaj traume na žrtve, počinitelje i druge osobe pogođene organiziranim kriminalom i kako to može na različite načine utjecati na žene, muškarce i rodno različite osobe?	Osjetljivi su na ranjivosti i rodno povezane rizike za žrtve, počinitelje i druge osobe pogođene organiziranim kriminalom?
PREPOZNATI	Osposobljavaju praktičare da prepoznaju znakove i simptome traume kod žrtava, počinitelja, obitelji, osoblja i drugih osoba uključenih u istrage organiziranog kriminala i kako oni mogu izgledati drukčije kod žena, muškaraca i rodno različitih osoba?	Osposobljavaju praktičare da prepoznaju intersekcionalne rizike povezane sa ranjivošću žrtava, počinitelja, obitelji, osoblja i drugih osoba uključenih u istrage organiziranog kriminala?
ODGOVORITI	Osposobljavaju praktičare da reagiraju kroz uključivanja znanja o traumi u istrage, uključujući različit tretman počinitelja?	Osposobljavaju praktičare da odgovore na rizike povezane s ranjivošću kroz izradu i provedbu rodno osjetljivih strategija za ublažavanje rizika, uključujući odgovarajuće resurse?
ODUPRIJETI SE	Osposobljavaju praktičare da se aktivno odupru ponovnoj traumatizaciji kroz intersekcionalne istrage utemeljene na rodnoj jednakopravnosti i ljudskim pravima?	Osposobljavaju praktičare da izbjegnu stvaranje dodatnih rizika ranjivosti za one s kojima se susreću u svom radu, uključujući putem odgovarajuće obuke i resursa?

Inkluzivnost i raznolikost prilikom zapošljavanja istražitelja

Rodno osjetljive institucije kaznenog pravosuđa ključne su za postizanje transformativne promjene za rodno jednakopravnost i imaju bolje uvjete za progon organiziranog kriminala. Zakonodavci i kreatori politika trebaju razmotriti kako mogu promovirati inkluzivnost i raznolikost prilikom zapošljavanja, uključujući žene i manjine kao istražitelje organiziranog kriminala.³⁰ Zastupljenost žena u policijskim snagama povezana je sa učinkovitijim odgovorima na organizirani kriminal, usmjerenim na žrtve. Zakone koji isključuju žene ili druge osobe iz snaga za provedbu zakona ili nameću diskriminatorne uvjete za zapošljavanje, suprotno pravu na jednakost, treba žurno izmijeniti.³¹

²⁸ Vidjeti, primjerice, Katherine L. Maldonado-Fabela, "In the spirit of struggle: a barrio pedagogy compass of love, care, and compassion", *Journal of Criminal Justice Education* (2023).

²⁹ Za više informacija o traumi, vidjeti, među ostalim, Sjedinjene Američke Države, Uprava za zlouporabu supstanci i mentalno zdravlje, Ministarstvo za zdravstvo i socijalne usluge, "[SAMHSA's concept of trauma and guidance for a trauma-informed approach](#)" (2014).

³⁰ UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 30 i 31 (vidjeti fusnotu 1).

³¹ Vidjeti Konvenciju o eliminaciji diskriminacije žena, članak 15.

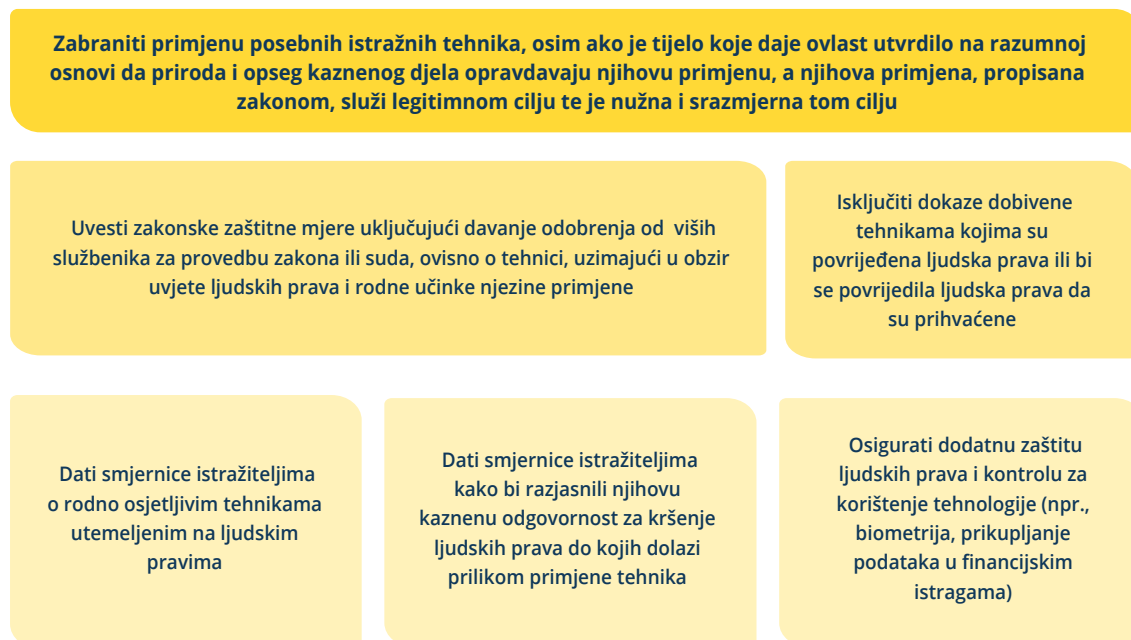

Oni koji revidiraju zakonodavstvo trebaju pogledati kontrolnu listu 6.2.2 zbog zaštite od kršenja ljudskih prava tijekom istrage

Posebne istražne tehnike

Posebne istražne tehnike uključene u članak 20. Konvencije imaju implikacije na ljudska prava za osobe pod istragom, žrtve i istražitelje koji ih primjenjuju.³² Zloupotreba posebnih istražnih tehnika može dovesti do kršenja prava na privatnost, prava na pravično suđenje i prava na život, među ostalim. U ekstremnim primjerima, prikriveni istražitelji zloupotrebili su svoje ovlasti i počinili fizički i seksualni napad i rodno zasnovano nasilje, a vlade su zloupotrebile tehnike nadzora za progon ljudi. Jasno je da su potrebne mjere za zaštitu ljudskih prava.³³

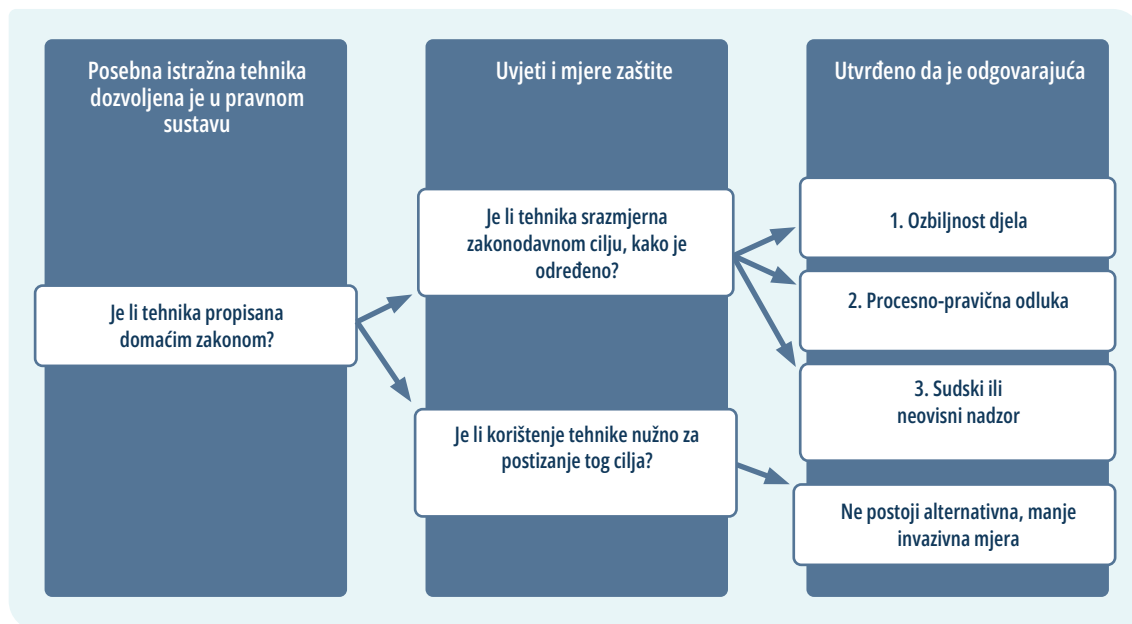
Slika 14. Elementi za uspostavu ravnoteže između interesa pravde u progonu organiziranih kriminalaca i ljudskih prava, uključujući i osobe koje se progone

³² Tehnike navedene u članku 20. nisu potpune i uključuju kontroliranu isporuku, elektronske ili druge oblike nadzora, prikrivene operacije i korištenje informanata.

³³ Vidjeti [CTOC/COP/2022/9](#), rezoluciju 11/1, dodatak I, Konferencije strana potpisnica Konvencije protiv organiziranog kriminala i [CTOP/COP/WG.3/2020/3](#), stavci 62–65.

Slika 15. Određivanje mogu li se koristiti posebne istražne tehnike

Studija slučaja 16. Europski standardi za primjenu nadzora

Europska komisija za ljudska prava utvrdila je minimalne mjere zaštite koje bi trebalo uvesti u zakone kako bi se izbjegla zlouporaba ovlasti pri korištenju nadzora:

- Priroda kaznenog djela koja može dovesti do naloga za mjere nadzora
- Kategorije osoba koje podliježu bilo kojoj takvoj mjeri
- Ograničenje trajanja nadzora
- Procedure koje treba slijediti za pregled, korištenje i čuvanje dobivenih podataka
- Mjere opreza koje je potrebno poduzeti prilikom davanja podataka drugim stranama
- Okolnosti u kojima se snimke mogu ili moraju izbrisati ili uništiti

Također, zahtijeva da tijelo koje daje odobrenja bude neovisno te da postoji sudska kontrola ili kontrola neovisnog tijela nad tijelom koje daje odobrenje. Sukladno tomu, javni tužitelj ne bi trebao moći narediti nadzor bez prethodnog odobrenja suca.^a U zemljama izvan Europske unije, zakonska procedura ne mora uključivati suca.

^a CTOP/COP/WG.3/2020/3, para. 27, pozivajući se na Europsku komisiju za ljudska prava, *Malone v. United Kingdom*, zahtjev br. 8691/79, presuda od 1. kolovoza 1984, stavak 67; *Huvig v. France*, zahtjev br. 11105/84, presuda od 24. travnja 1990, stavak 33; *Amann v. Switzerland*, zahtjev br. 27798/95, presuda od 16. veljače 2000, stavak 60 i *Lordachi and others v. Moldova*, zahtjev br. 25198/02, presuda od 10. veljače 2009, stavak 40.

Za više informacija o integriranju ljudskih prava u uporabu posebnih istražnih tehnika, vidjeti UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Beč, 2022), str. 35–38

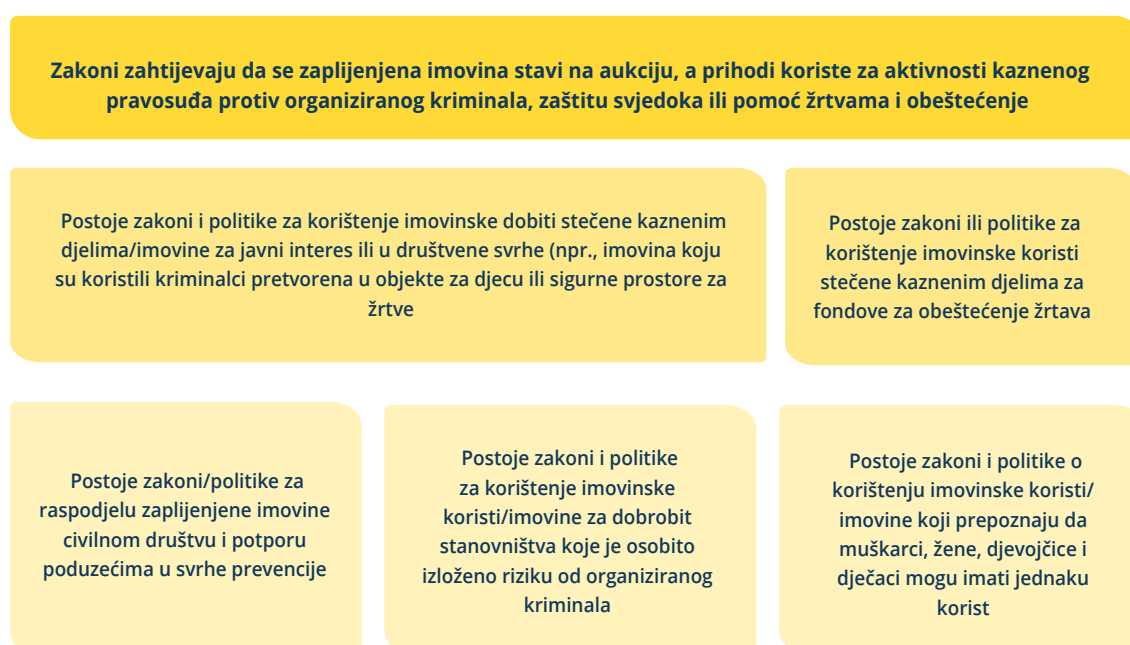

Za modele zakonskih odredbi koje podupiru primjenu posebnih istražnih tehnika, vidjeti *Model Legislative Provisions against Organized Crime*, 2. izdanje (Beč, 2021), pogl. III.

Oduzimanje i raspolaganje imovinom

Odredbe Konvencije koje se odnose na zapljenu, oduzimanje i raspolaganje imovinskom koristi ili imovinom stečenom kaznenim djelima (članak 12, 13 i 14) mogu izazvati zabrinutosti glede ljudskih prava i rodne jednakopravnosti. Opstanak obitelji može ovisiti o imovini stečenom kriminalnim aktivnostima.³⁴ Zapljena može imati nesrazmjerne rodne učinke, primjerice, kada organizirane kriminalne skupine koriste žene za prikrivanje imovine.³⁵ Suprotno tomu, i u idealnim situacijama, države mogu ponovno upotrijebiti zaplijenjenu imovinu i imovinsku korist stečenu kaznenim djelima za unaprjeđenje ljudskih prava i jednakopravnosti spolova, putem pojačavanja napora usmjerenih na kazneni progon organiziranih kriminalaca, financiranjem naknade i restitucije za žrtve te osnaživanjem ljudi i zajednica u nastojanjima da se spriječi organizirani kriminal.³⁶

Slika 16. Elementi rodno osjetljivog i na pravima utemeljenog raspolaganja zaplijenjenom imovinskom koristi i imovinom

³⁴ U tom smislu, članci 12. (8) i 13. (8) jamče da se zapljena ne smije tumačiti tako da dovodi u pitanje prava bona fide trećih strana

³⁵ UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 35 (vidjeti fusnotu 1).

³⁶ Vidjeti dio 4.1 o prevenciji. Organizacije civilnog društva mogu se pozvati na Partnere Albanije za promjenu i razvoj, "A practical guide for NPOs: establishment of social enterprises in confiscated assets from organized crime" (Tirana, 2020). [\[\[LINK\]\]](#)

Studija slučaja 17. Oduzeta imovina korištena u društvene svrhe na Zapadnom Balkanu

Većina zemalja Zapadnog Balkana ima uspostavljene mehanizme koji omogućavaju oduzimanje imovine i njezinu ponovnu uporabu u društvene svrhe. U Albaniji je zakonom utvrđen fond za korištenje oduzete imovine za potrebe države i društvene zajednice, prevenciju kriminala, pravno obrazovanje i socijalna poduzeća.^a Primjerice, takav pothvat je projekt proveden zajedno sa Globalnim partnerstvom za politike protiv narkotika i razvoj, putem kojeg se oduzeta vozila, koja su prethodno pripadala kriminalcima, pretvaraju u mobilne knjižnice koje putuju

u udaljena mjesta gdje djeca mogu posuđivati knjige.^b U Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji imovina koja se ne proda može se donirati za humanitarne svrhe ili povjeriti vlastima na ponovno korištenje. U Sjevernoj Makedoniji oduzeta hrana, odjeća i piće mogu se pokloniti civilnom društvu. Primjeri uključuju nekretnine oduzete kriminalcima u Srbiji koje su prenamijenjene u sigurni prostor za bivše maloljetne prijestupnike, dom za osobe sa autizam i centar za liječenje djece oboljele od karcinoma.^c

^a Saša Đorđević, "Resilient Balkans: social reuse of confiscated assets" (Ženeva, Global Initiative against Transnational Organized Crime, 2022), str. 10–12.

^b Global Partnership on Drug Policies and Development, "Albania: making a living – the transformation path from illicit to licit economic income", 2023.

^c Đorđević, "Resilient Balkans", str. 10–12.

Studija slučaja 18. Vraćena imovina korištena za potporu ranjivim zajednicama

Istrage provedene nakon smrti generala Sanija Abache u lipnju 1998. godine, predsjednika Nigerije od 1993. do 1998. godine, otkrile su da je on ukrao milijarde dolara od naroda Nigerije koji

su oprani u nekoliko zemalja. Oko 800 milijuna dolara vraćeno je u gotovini i imovini, a vlada ih je iskoristila za stambene objekte i obrazovanje u 36 država Nigerije.^a

^a Ignacio Jimu, *Managing Proceedings of Asset Recovery: The Case of Nigeria, Peru, The Philippines and Kazakhstan, Working Paper Series, No. 06* (Basel, Switzerland, Basel Institute on Governance and International Centre for Asset Recovery, 2009), str. 7.

4.2.3 KAZNENI PROGON, DONOŠENJE PRESUDA I SANKCIJE

Kazneni progon, donošenje presuda i sankcije koje izriče kaznenopravni sustav moraju biti rodno osjetljivi i utemeljeni na ljudskim pravima za žrtve, počinitelje i druge osobe koje su u kontaktu sa zakonom. Članak 11. Konvencije treba provoditi sukladno pravima na zakonom propisani postupak. Tamo gdje se dogodi pritvor prije suđenja, bez odgovarajućeg zakonom propisanog postupka, rezultat može biti proizvoljno pritvaranje i povreda pretpostavke nevinosti, što može dovesti do rizika od poništavanja presude, što kasnije utječe na prava žrtava. Pritvor prije suđenja također može utjecati na sposobnost optužene osobe da se pripremi za suđenje, što je suprotno pravu na pravično suđenje i interesu pravde. Politike koje dozvoljavaju izvansudske radnje protiv kriminala su u suprotnosti s obvezama država sukladno međunarodnom pravu.³⁷

Za više informacija o ljudskim pravima prije suđenja, vidjeti UNODC, Issue Paper: *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Beč, 2022), str. 38–40

³⁷ Primjerice, navodni izvansudski postupci u svezi sa ratovima protiv droga dovode do zabrinutosti glede ljudskih prava. Vidjeti Međunarodni kazneni sud, "ICC Pre-Trial Chamber I authorises Prosecutor to resume investigation in the Philippines", 26. siječnja 2023.

Rodno osjetljive sankcije utemeljene na ljudskim pravima

Izrečene sankcije moraju uzeti u obzir težinu djela sukladno članku 11. (1) Konvencije, na načine koji su sukladne obvezama države u području ljudskih prava. Sukladno tomu, sankcije moraju postići pravdu za žrtve, bez kršenja ljudskih prava počinitelja i na taj način izbjeći proizvoljno lišavanje slobode ili okrutno, nehumano ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, uključujući izricanje smrtne kazne.³⁸ Sankcije također moraju uzeti u obzir implikacije kazni na rodne aspekte ljudskih prava. Povijest viktimizacije mnogih žena koje su počinile kaznena djela i njihova obveza da vode brigu o drugima mogu biti relevantne ovdje.

INDIVIDUALNI UTJECAJ	DRUŠTVENI UTJECAJ	UTJECAJ NA ODGOVOR
 <ul style="list-style-type: none"> • Kakav utjecaj imaju kaznene sankcije na pojedince, uzimajući u obzir intersekcionalnost? • Kakvu ulogu imaju trauma i ranjivost u zatvorskom iskustvu osobe i izgledima za rehabilitaciju? 	 <ul style="list-style-type: none"> • Kakav učinak ima zatvaranje osobe koja je jedini izvor prihoda, primarni staratelj ili majke koja doji dijete na njihove obitelji (stari roditelji/djeca)? • Koji je ekonomski i društveni učinak zatvaranja na zajednicu? 	 <ul style="list-style-type: none"> • Kako sankcije utječu na napore usmjerene na progon organiziranog kriminala? • Kakav utjecaj kaznene sankcije imaju na recidivizam? • Kakav utjecaj imaju kaznene sankcije na marginalizaciju u društvu i nejednakost uslijed kojih se organizirani kriminal razvija?

Studija slučaja 19. Porast zatvaranja, osobito žena

Istraživanje UNODC-a pokazalo je prenapučenost zatvora u polovici svih zemalja, a broj osoba koje služe zatvorsku kaznu je u porastu na globalnoj razini (11,7 milijuna do kraja 2019. godine). Premda većinu osoba u zatvoru čine muškarci (93 posto), relativni broj žena raste sve bržim tempom.^a Na nekoliko mjesta, stopa žena u zatvorima raste osobito kada su u pitanju kaznena djela povezana s drogom. U Tajlandu, 84 posto žena lišenih slobode služi kaznu zbog kaznenih djela vezanih za droge.^b Zatvaranje žena, osobito gdje su žene obrazovno i ekonomski u

nepovoljnijem položaju i/ili primarni skrbnici djece i starih roditelja, može imati utjecaj na ljudska prava njihovih obitelji. U slučajevima kada su počinile lakša kaznena djela, njihovo zatvaranje ne ometa skupine organiziranog kriminala koje se bave trgovinom droge, ali pojačava nepovoljne položaje na kojima se temelji.^c Ovakva stvarnost trebala bi potaknuti zakonodavce i kreatora politika da sagledaju dimenzije ljudskih prava i rodne jednakopravnosti zatvaranja u kaznene institucije.

^a UNODC, "Gotovo dvanaest milijuna ljudi u zatvorima na globalnoj razini, gotovo jedna trećina ne služi kaznu jer su zatvori prenapučeni u polovici svih zemalja", Data Matters No. 1 (Beč, 2021) str. 3 i 4.

^b Thai Institute of Justice and Griffith University, *Women's Pathways Into, Through and Out of Prison: Understanding the Needs, Challenges and Successes of Women Imprisoned for Drug Offending and Re-turning to Communities in Thailand* (Bangkok, 2021), str. 8.

^c UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 37.

Razmatranje ovih pitanja je od ključnog značaja kako bi se osiguralo da zakoni i politike omogućavaju praktičarima u području kaznenopravnog sustava da primijene rodno osjetljive pristupe i pristupe utemeljene na ljudskim pravima koji se suzbijaju, a ne pogoršavaju čimbenike koji potiču organizirani kriminal.³⁹

³⁸ UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, str. 40–44 (vidjeti fusnotu 6) i OHCHR, "Death penalty: the international framework". Available at www.ohchr.org/en/topic/death-penalty/international-framework.

³⁹ Vidjeti, primjerice, "In the spirit of struggle" (vidjeti fusnotu 28).

Izvanzastvorske mjere i pristupi restorativnoj pravdi

Kreatori politika i zakonodavci trebali bi praktičarima u kaznenopravnom sustavu dati mogućnosti za dopuštanje izvanzastvorskih mjera. Mogu biti korisne rodno specifične alternative, uključujući ali ne ograničavajući se na ekonomske sankcije, kućni pritvor, društveno korisni rad i izvaninstitucionalno liječenje, među ostalim. Nepotpun niz potencijalnih mjera može se pronaći u niže navedenoj Tablici 14.⁴⁰ Kazne koje ne uključuju zatvor predviđene zakonima i politikama moraju imati element kažnjavanja koji je odgovarajući za problem organiziranog kriminala i biti sukladne normama i standardima ljudskih prava.⁴¹ Također se mogu razmotriti restorativni pristupi pravdi za žrtve, počinitelje i zajednicu.⁴²

Tablica 14. Pitanja utemeljena na rodnoj jednakopravnosti i ljudskim pravima za zakone i politike o sankcijama

ZAKONI I POLITIKE NE SMIJU	ZAKONI I POLITIKE TREBAJU
Uključivati obvezne minimalne kazne koje krše obveze glede ljudskih prava.	Propisati sankcije koje uzimaju u obzir težinu kaznenog djela sukladno članku 11. (1) Konvencije.
Nametnuti sankcije koje su isključivo kaznene prirode i ne služe javnom interesu jer nemaju svrhu rehabilitacije niti smanjuju recidivizam.	Nametnuti sankcije koje su preventivnog kao i kaznenog karaktera i omogućiti sucima koji izriču kazne da uzmu u obzir olakšavajuće kao i otežavajuće čimbenike sukladno Pravilima Ujedinjenih naroda za postupanje sa zatvorenicama i nezastvorske mjere za žene počinitelje (Pravila iz Bangkoka) i Konvenciji o pravima djeteta za djecu u sukobu sa zakonom.
Praviti diskriminaciju između muškaraca, žena ili rodno različitih počinitelja po bilo kojoj osnovi.	Uzeti u obzir dob, invaliditet, rod i druge interseksionalne dinamike lišavanja slobode i vođenja kaznenih evidencija kroz mjere kažnjavanja koje omogućavaju donošenje odgovarajućih odluka na temelju individualnih okolnosti (umjesto, primjerice, omogućavanje nezastvorskih mjera samo za žene).
Izreći kaznu tjelesnog kažnjavanja ili smrtnu kaznu suprotno obvezama navedenim u međunarodnom pravu. ^a	Smrtna kazna šteti naprednim ljudskim pravima. U nekoliko država koje je još nisu ukinule, međunarodno pravo u području ljudskih prava zatvara kao minimum punu usklađenost sa jasnim ograničenjima propisanim u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima i Konvenciji o pravima djeteta.

^a UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (2022), str. 40–44 i UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 37 i 38.

⁴⁰ Vidjeti Pravila Ujedinjenih naroda za postupanje sa zatvorenicama i izvanzastvorske mjere za žene koje su počinile kaznena djela (Pravila iz Bangkoka) (rezolucija Glavne skupštine 65/229, dodatak), pravilo 57. Vidjeti, također, pravilo 8.2 Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih naroda za nezastvorske mjere (Pravila iz Tokija) (rezolucija Glavne skupštine 45/110, dodatak), za sveobuhvatnu listu alternativnih mjera i UNODC, *Handbook on Basic Principles and Promising Practices on Alternatives to Imprisonment, Criminal Justice Handbook Series* (Beč, 2007).

⁴¹ Vidjeti UNODC, *Handbook on Basic Principles and Promising Practices*. Zakoni i politike bi također trebali osigurati pravovremeni i učinkovit pristup pravdi kako bi se smanjila kašnjenja u kaznenopravnom sustavu, osobito za one koji su u pritvoru prije suđenja, uključujući omogućavanje pristupa pravnoj pomoći optuženim osobama sukladno Načelima i smjernicama Ujedinjenih naroda o pristupu pravnoj pomoći u kaznenopravnim sustavima, *United Nations Principles and Guidelines on Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems* (rezolucija Glavne skupštine 67/187, dodatak).

⁴² Vidjeti UNODC, *Handbook on Restorative Justice Programmes*, 2. izdanje (Beč, 2020).

Otežavajući i olakšavajući čimbenici pri odmjerenju kazne

Otežavajući i olakšavajući čimbenici trebali bi se temeljiti na analizi utemeljenoj na rodnoj jednakopravnosti i ljudskim pravima o tomu kako djeluju skupine organiziranog kriminala. Otežavajuće okolnosti se mogu odnositi na, primjerice, kršenja ljudskih prava i rodne jednakopravnosti. Okolnosti koje se mogu smatrati olakšavajućim uključuju da je počinitelj bio pod utjecajem prisile, zastrašivanja ili eksploatacije ili smanjenje uračunljivosti (primjerice, zbog invaliditeta). Načelo nekažnjavanja trebalo bi se primjenjivati u etapi izricanja kazne kako bi se osiguralo da se osoba ne smatra kazneno odgovornom ukoliko on ili ona nema potrebnu *mens rea* (element kriminalne namjere).

Studija slučaja 20. Olakšavajući čimbenici za kaznena djela protiv divlje flore i faune u Malaviju

Malavi ima Smjernice za izricanje kazni za kaznena djela protiv divlje flore i faune na sudovima u Malaviju (listopad 2017), koje se odnose na djela počinjena sukladno Zakonu o nacionalnim parkovima i divljoj flori i fauni (izmjene i dopune) iz 2017. Dio 110A tog zakona odnosi se na kaznena djela povezana sa ugroženim vrstama za koje može biti izrečena zatvorska kazna od 30 godina. Otežavajuće i olakšavajuće okolnosti ukazuju na namjeru zakonodavca da uspostavi ravnotežu između suprotstavljenih intere-

sa. Otežavajući čimbenici uključuju da je kazneno djelo počinjeno u dogovoru sa drugima, počinjeno u komercijalne svrhe, predstavlja visok rizik za javno zdravlje ukoliko je osumnjičenik javni službenik i utjecaj na zajednicu. Olakšavajući čimbenici uključuju dokaze da počinitelj nije bio nalogodavac, da životinji nije nanosena ozljeda, da je počinitelj bio uključen putem prisile ili zastrašivanja i da je svrha bila uzdržavanje počinitelja i njegove uže obitelji.

Tablica 15. Razmatranja u svezi sa primjenom intersekcionalne rodno osjetljive perspektive na izradu zakona i politika za provedbu članka 11. Konvencije

<p>PRIJE SUĐENJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Što bi mogla biti motivacija osobe za počinjenje kaznenog djela? • Koji intersekcionalni čimbenici poput klase, etničke pripadnosti, ekonomskog statusa i roda određuju ima li osoba pristup resursima za pravnu pomoć i mogućnost da plati jamčevinu ili sklopi sporazum o priznanju krivnje? • Kakav je vjerojatni utjecaj pritvora prije suđenja na osobu u svjetlu njezine dobi (mlada ili stara osoba) i roda? • Kakav bi utjecaj pritvor prije suđenja mogao imati na pravo osobe na pravično suđenje?^a • Koje posebne potrebe osoba ima kako bi mogla ostvarivati prava u pritvoru prije suđenja? • Kada i kako osobu treba preusmjeriti u druge postupke osim kaznenog progona? Tko može donijeti takvu odluku i na temelju čega?
<p>TIJEKOM SUĐENJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kako bi suci mogli promatrati različite počinitelje na temelju njihovog spola ili roda i kako će njihovi stavovi utjecati na njihove odluke? • Koji su dokazi potrebni za utvrđivanje razine umiješanosti u počinjenje kaznenih djela? • Koji su dokazi potrebni za utvrđivanje tko je imao korist od počinjenja kaznenog djela? • Koje otežavajuće i olakšavajuće okolnosti trebaju biti relevantne i koji izvori informacija osposobljavaju suce za donošenje odluka o tim okolnostima?
<p>NAKON SUĐENJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kako sankcije mogu na odgovarajući način uzeti u obzir intersekcionalne karakteristike pojedinca, rodni identitet, uključujući ulogu roditelja i/ili skrbnika? • Kada su alternativne mjere zatvorskoj kazni odgovarajuće, primjerice, za roditelje/ skrbnike koji trebaju biti blizu svoje obitelji? • Kako lišavanje slobode i uvođenje u kaznenu evidenciju utječe na muškarce, žene i ljude različitih spolnih i rodni identiteta, kao i ljude različite etničke pripadnosti i imigrantskog statusa? • S kojim zaprekama bi se osobe različitih identiteta mogle suočiti u pristupu skrbi nakon izlaska iz zatvora i kako zakoni i politike mogu riješiti te zapreke? • Je li skrb nakon otpusta prilagođena intersekcionalnim potrebama muškaraca, žena i osobama svih rodova? Kako se te potrebe mogu utvrditi?

^a Studija iz 2022. godine u Meksiku, "Conviction without trial: gender and abbreviated proceedings in the Mexican criminal justice system – executive summary", (Osuda bez suđenja: rod i skraćeni postupci u meksičkom kaznenopravnom sustavu – sažetak) utvrdila je da korištenje skraćenih postupaka dovodi u nepovoljan položaj žene počiniteljice saveznih kaznenih djela i ne omogućava uzimanje u obzir rodne perspektive u kaznenopravnim postupcima.

Konzultacije i dokazi bit će korisni kako bi se odgovorilo na gore navedena pitanja (vidjeti poglavlje 3).

Studija slučaja 21. Škotski standardi za djecu u sukobu sa zakonom

U lipnju 2021. godine vlada Škotske objavila je Standarde za osobe koje rade sa djecom u sukobu sa zakonom 2021. Standardi omogućavaju fleksibilnost u odnosu na alternativne mjere kaznenom gonjenju, sudu i sudskim postupcima te lišavanju slobode, među ostalim temama. Standardi

također daju praktičarima domaće zakonske propise i smjernice za politike kako bi ispunili svoje odgovornosti sukladno obvezama u području ljudskih prava, članak 40. Konvencije o pravima djeteta, koji štiti prava djece optužene za počinjenje kaznenih djela.

Studija slučaja 22: Uspostava pravosudnog sustava prilagođenog djeci u Keniji

Pravosudni sustav prilagođen djeci je onaj koji podupire temeljna prava djece u sukobu sa zakonom i u kontaktu sa zakonom. Ustav Kenije i relevantni međunarodni instrumenti u području prava djeteta, u kojima je Kenija strana, podupiru uspostavu pravosudnog sustava prilagođenog djeci u Keniji. Ured ravnatelja javnog tužiteljstva u Keniji izra-

dio je *Vodič za tužitelje za djecu u sustavu kaznenog pravosuđa*. Cilj vodiča je povećati svijest i razumjevanje o pravima djece u sukobu ili u kontaktu sa zakonom i služi kao praktičan okvir za usmjeravanje tužitelja kako postupati u predmetima koji uključuju djecu u okviru kaznenopravnog sustava.^a

^a Kenya, Office of the Director of Public Prosecutions, *A Prosecutor's Guide to Children in the Criminal Justice System* (Nairobi, 2020).

Studija slučaja 23. Pravna pomoć u Africi

Afrička povelja o ljudskim pravima i pravima naroda propisuje pravo na obranu i osiguranje pravne pomoći u kaznenim predmetima. Načela i smjernice o pravu na pravično suđenje i pravnu pomoć u Africi pozivaju države da osiguraju optuženim osobama pravo na pravnu pomoć. Ustavi nekoliko država štite pravo na pravnu pomoć. Pravna pomoć je ustavno osigurana o trošku države u Cabo Verde (članak 33. (3)); Egiptu (članak 67.); Etiopiji (čla-

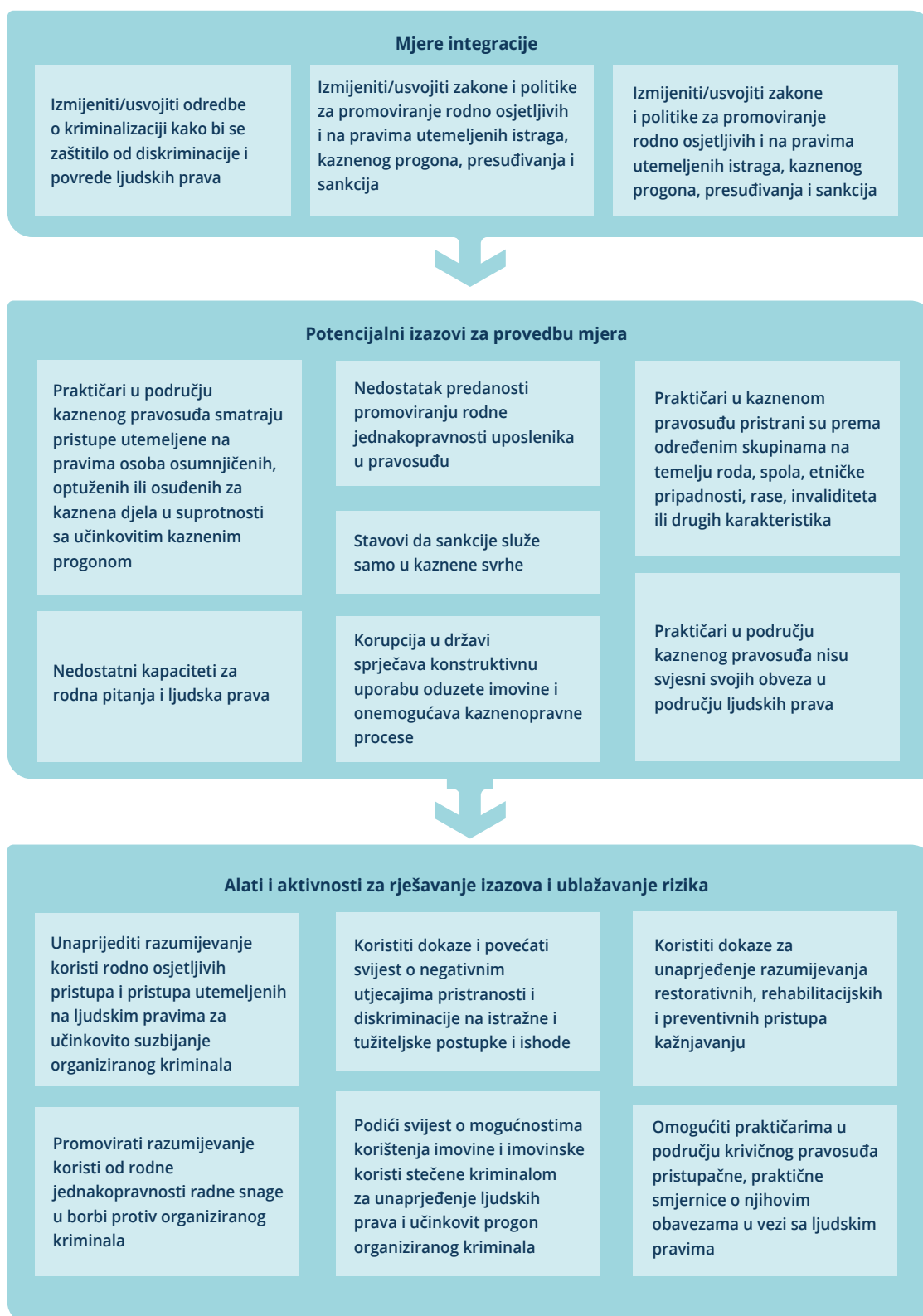
nak 52.); Gambiji; Malaviju (poglavlje 42 (1) (c)); Mozambiku (članak 62. (2)), Ugandi (članak 28. (3) (e)) i bez pojašnjenja tko snosi troškove u Angoli (članak 36. (1)); Burkini Faso (članak 4.); Demokratskoj Republici Kongo (članak 19.); Djiboutiju (članak 10.); Gani (19. (2) (f)); Lesotu (poglavlje II, 12 (d)); Maliju (članak 9.); Namibiji (članak 12. (1) (e)); Nigeriji (poglavlje IV, 36. (6)); Sao Tomu i Principu (članak 40. (1) i (3)) i Sierra Leoneu (članak 23. (5) (c)).^a

^a UNODC, *Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems in Africa: Survey Report* (Beč, 2011), dodatak I.

Vidjeti *Model Law on Legal Aid in Criminal Justice Systems with Commentaries (Model zakona o pravnoj pomoći u sustavima kaznenog pravosuđa sa komentarima)* (UNODC, 2017) i *Handbook on Ensuring Quality of Legal Aid Services in Criminal Justice Processes: Practical Guidance and Promising Practices (Priručnik o osiguranju kvalitete pravne pomoći u kaznenopravnim postupcima: Praktične smjernice i obećavajuće prakse)* (UNODC, 2019)

Slika 17. Integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u progon organiziranih kriminalnih skupina

4.3

CILJEVI U OKVIRU ZAŠTITE

KLJUČNE POUKE:

- ▶ **Pristupi zaštiti koji su rodno osjetljivi i utemeljeni na ljudskim pravima su učinkovitiji, a također služe ciljevima kaznenog progona i sprječavanja organiziranog kriminala.**
- ▶ **Razumijevanje rodni dimenzija odmazde i zastrašivanja od organiziranih kriminalnih skupina povećava sposobnost država da ispune obveze i zaštite one koji su u riziku.**
- ▶ **Pristupi usmjereni na žrtve i rodno osjetljivi pristupi smanjuju rizik povreda ljudskih prava prouzročenih kaznenopravnim postupcima i unaprjeđuju rezultate u području kaznenog pravosuđa.**
- ▶ **Rodno osjetljiva i na ljudskim pravima utemeljena naknada i restitucija omogućavaju učinkovitu potporu žrtvama kroz smanjenje tereta povezanog sa dugoročnim utjecajem kaznenih djela i isplativiji su za države.**

Pregled 4.3: Komponente zaštite u zakonima i politikama

Koraci za integriranje ljudskih prava i rodne jednakopravnosti u zaštitu

Korak 1

Analizirati postojeće zakonodavstvo i instrumente politika relevantne za zaštitu, uključujući domaće zakone protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, kaznenom postupku, zaštiti žrtava/svjedoka, zaštiti djece i zaštiti viznih režima

Korak 2

Analizirati u kojoj mjeri postojeći instrumenti integriraju pitanja rodne jednakopravnosti i ljudskih prava
Identificirati zapreke sa kojima se mogu suočiti posebno ranjive ili marginalizirane skupine u pristupu zaštiti
Utvrđiti rizike u smislu rodne jednakopravnosti i ljudskih prava koji proizlaze iz postojećih normativnih okvira

Korak 3

Odrediti kako se utvrđeni rizici u području zaštite mogu ublažiti i zaštita unaprijediti kroz nove i/ili izmijenjene zakone, politike i strategije

TKO JE ŽRTVA? TKO JE SVJEDOK?

Izrazi „žrtva“ i „svjedok“ koriste se u Konvenciji, ali ih ona ne definira. Sukladno tom instrumentu, Priručnik koristi izraz „žrtva“ uz prepoznavanje da se izraz „preživjeli“ može smatrati prikladnijim u različitim kontekstima.⁴³ Pristup usmjeren na žrtvu podrazumijeva da je najprikladniji izraz onaj koji preferira dati pojedinac.⁴⁴ Izraz „svjedok“ se široko tumači za svrhe ovog priručnika i podrazumijeva svaku osobu bez obzira na njezin pravni status (informant, svjedok, službenik u pravosuđu, prikriveni istražitelj ili drugo), tko posjeduje informacije koje mogu biti relevantne kao dokaz. Zakonodavci i kreatori politika trebaju provjeriti kako se ovi izrazi definiraju ili razumijevaju u njihovoj jurisdikciji.

4.3.1 ZAŠTITA OD ODMAZDE I ZASTRAŠIVANJA

Članci 24. (1) i 25. (1) Konvencije propisuju da svjedoci i žrtve moraju biti zaštićeni od odmazde i zastrašivanja. Zakonsko propisivanje nije potrebno za sve mjere zaštite, ali za neke jeste. Mnogi predmeti protiv organiziranog kriminala propadaju bez svjedočenja žrtve/svjedoka, zbog čega je njihova zaštita ključna u potrazi za pravdom. Ulozi su visoki; ubojstva svjedoka, pa čak i profesionalaca iz područja kaznenog pravosuđa uobičajena su pojava.

Mjere zaštite odnose se na stvarne ljude. Aktivist za zaštitu okoliša Chut Wutty ubijen je 2012. godine dok je radio na dokumentiranju ilegalne sječe u pokrajini Koh Kong u Kambodži.⁴⁵ Dobitnik Međunarodne nagrade za slobodu medija Javier Valdez Cárdenas ubijen je 2017. godine u Sinaloji u Meksiku zbog izvješćivanja o organiziranom kriminalu i korupciji u Meksiku. Marielle Franco, koja je iz *favele* napredovala i postala gradska vijećnica u Rio, ubijena je zajedno sa svojim vozačem 2018. godine, ostavivši iza sebe zaručnika i desetogodišnju kćerku. Ljudi poput ovih, i onih čije će smrti uslijediti, trebaju biti podsjetnik zakonodavcima i kretorima politika na težinu i žurnost njihove odgovornosti da osiguraju zaštitu.⁴⁶

Lokalni umjetnik aktivista Dante Aguilera radi na muralu čiju je izradu organizirala zajednica u znak obilježavanja pete obljetnice ubojstva novinara Javiera Valdez Cárdenasa u Culiacánu, Sinaloa, Meksiko.

Fotografija dr. Michael Lettieri, 15. svibnja 2022.

Završeni mural Javier Valdez Cárdenas sa natpisom: „Ovdje nitko ne zaboravlja. Javier Valdez živi i dalje“.

Fotografija dr. Cecilia Farfán-Méndez, 15. svibnja 2022.

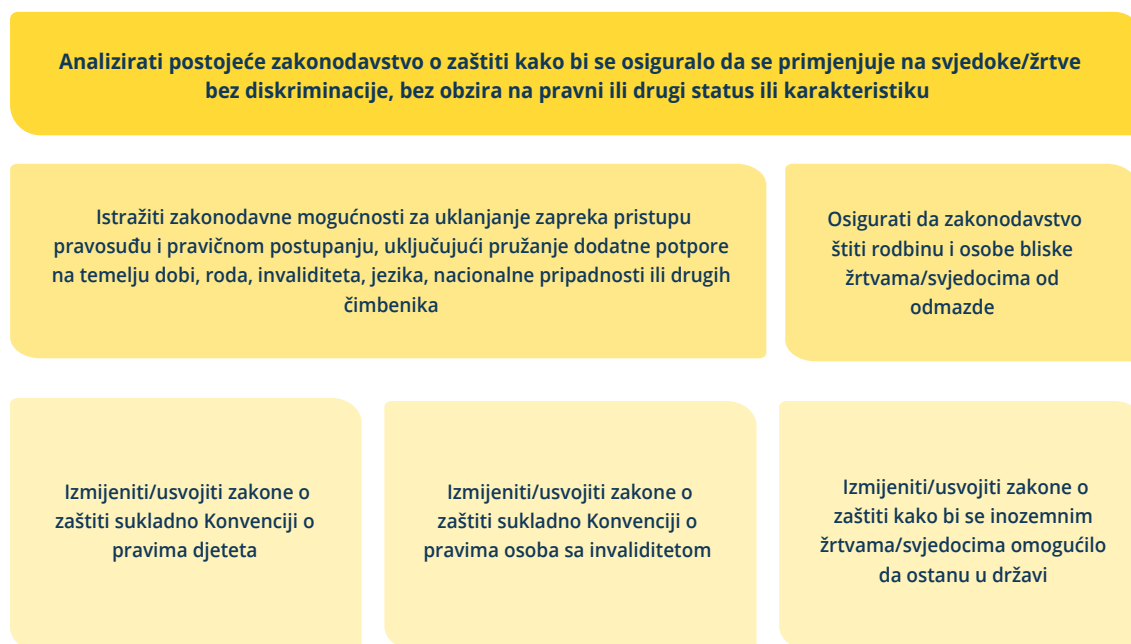
⁴³ Neki sugeriraju da izraz „žrtva“ podrazumijeva pasivnost ili slabost i ne prepoznaje otpornost i djelovanje. Mnogi ljudi koji su iskusili organizirani kriminal ne žele stigmatu da su bili žrtve. Drugi smatraju da je izraz „preživjeli“ problematičan jer negira viktimizaciju i zapostavlja stvarnost da sve žrtve ne prežive kaznena djela.

⁴⁴ Vidjeti, među ostalim, UN-Women, *Essential Services Packages for Women and Girls Subject to Violence: Core Elements and Quality Guidelines* (2015).

⁴⁵ Vidjeti Global Initiative against Organized Crime, *Faces of assassination*, „Chut Wutty“, 26. travnja 2012.

⁴⁶ *Global Assassination Monitor* bilježi atentate na novinare, aktiviste, policijske službenike i vođe u zajednici koji su ubijeni radi njihovog rada protiv organiziranog kriminala. Njihovo izvješće *Faces of Assassination* (Lica atentata) je otrežnjujući podsjetnik da su na tisuće žena, muškaraca, pa čak i djece, izgubili živote.

Slika 18. Elementi za integriranje ljudskih prava i rodnih pitanja u zakonodavstvo o zaštiti

Odmazda može biti izrazito rodno uvjetovana. U mačo mafijaškim kulturama, svjedočenje žene – i kaznenopravni postupci koje vode žene – mogu se smatrati uvredom kodeksa časti kriminalnih klanova kojim vladaju seksistička rodna pravila.⁴⁷

Studija slučaja 24. Rod i seksualna orijentacija kao čimbenici rizika u organiziranim kriminalnim skupinama

Ubojstva iz časti počinjena su na muškim članovima organiziranih kriminalnih skupina zbog prijevare sa ženama povezanim sa drugim članovima ili zbog homoseksualnosti, kao u slučaju brutalnog ubojstva Johna D'Amata 1992. godine, visokopozicioniranog člana kriminalne obitelji DeCavalcante. Kako bi se osvetila za svađu, djevojka D'Amato rekla je drugom članu skupine da D'Amato ima seksualne odnose sa muškarcima kao i sa ženama. Jedan od njegovih ubojica, Anthony Capo, navodno je rekao u

sudu: „Nitko nas neće poštivati ako imamo homoseksualnog [sic] šefa koji sjedi i raspravlja o poslovima La Cosa Nostre.“^a Bande iz Centralne Amerike, kao što su Barrio 18 and MS-13 (Mara Salvatrucha-13) obavljaju inicijaciju muških članova kroz teška premlaćivanja, a ženama daju izbor između teških batina i seksualnih odnosa sa više članova bande; pri tome se smatra da prvi izbor zaslužuje članstvo na temelju pseudomaskuliniteta zbog demonstiranja osobina snage, izdržljivosti i hrabrosti.

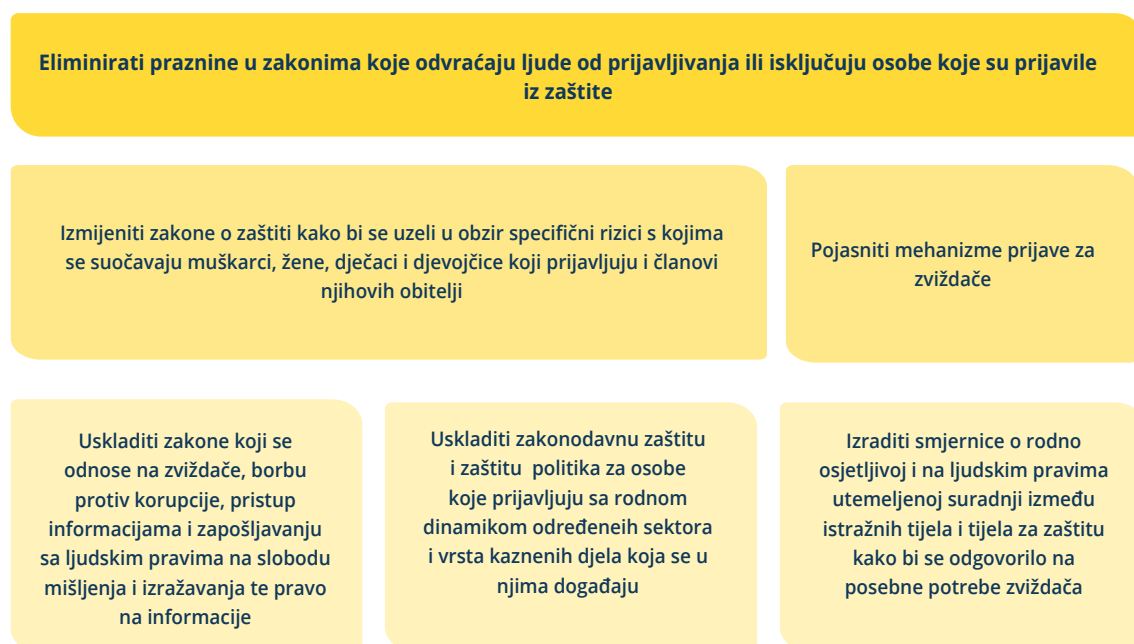
^a Antonio Nicaso i Marcel Danesi, *Organized Crime: A Cultural Introduction* (Abingdon, Oxon, United Kingdom; New York, Routledge, 2021), str. 152 i 153. Vidjeti, također, Alan Feuer, "Telling court he's gay, mob informer crosses line", *The New York Times*, 20. listopada 2009.

⁴⁷ Antonio Nicaso i Marcel Danesi, *Organized Crime: A Cultural Introduction* (Abingdon, Oxon, United Kingdom; New York, Routledge, 2021), str. 153 i 154.

Zviždači i informanti

Iako zaštita zviždača i informanata nije izričito propisana kao zahtjev Konvencijom, članak 34. poziva države da prevaziđu minimalne standarde. S obzirom na vezu između korupcije i organiziranog kriminala, što dovodi do odmazde protiv osobe koja prijavljuje, države bi možda željele osigurati zaštitu zviždača, sukladno članku 33. Konvencije protiv korupcije.⁴⁸ Pored toga, obveze države sukladno međunarodnom pravu u području ljudskih prava podrazumijevaju da život treba zaštititi bez obzira na to tko je izložen riziku. Rizici su akutni tamo gdje je državni kaznenopravni aparat upleten u organizirani kriminal.

Slika 19. Elementi za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u zaštitu zviždača

Studija slučaja 25. Zaštita zviždača od kaznenih djela povezanih sa krivotvorenim medicinskim proizvodima

Kako bi se zaštitili zviždači, posebice u odnosu na krivotvorene lijekove, kozmetiku i medicinska sredstva, Ministarstvo zdravstva i obiteljske skrbi u Indiji uvelo je zakone za poticanje zviždača i zaštitu zviždača posebno za tu industriju. U nekim

slučajevima, zakon predviđa nagradu kojom u administrativnom smislu upravlja Centralna organizacija za standarde i kontrolu lijekova i zahtijeva zaštitu identiteta zviždača.^a

^a UNODC, *Combating Falsified Medical Product-Related Crime: A Guide to Good Legislative Practice* (Beč, 2019), str. 69.

⁴⁸ Ne postoji međunarodna definicija „zviždača“, ali se izraz u širem smislu shvata da uključuje one koji javnosti ili medijima prijavljuju nezakonite, neetičke ili nelegalne prakse organizacija čiji su članovi. Vidjeti UNODC, *Model Legislative Provisions against Organized Crime* (Beč, 2021), str. 125 i UNODC, *Resource Guide on Good Practices in the Protocol of Reporting Practices* (Beč, 2015).

Uključivanje rodnih pitanja i ljudskih prava u zakone zbog zaštite ljudi – uključujući zviždače i informante – učinkovitije je kada je utemeljeno na dokazima i konzultacijama sa relevantnim akterima. [Vidjeti poglavlje 3.](#)

Vidjeti *Resource Guide on Good Practices in the Protection of Reporting Persons (Resursni vodič o dobrim praksama za zaštitu osoba koje prijavljuju)* (Beč, 2015)

Vidjeti: *Speak up for Health! Guidelines to Enable Whistle-Blower Protection in the Health-Care Sector (Progovori za zdravlje! Smjernice za omogućavanje zaštite zviždačima u zdravstvenom sektoru)* (Beč, 2021)

4.3.2 ZAŠTITA TIJEKOM KAZNENOG POSTUPKA

Pristupi usmjereni na žrtve daju prioritet zaštiti žrtava u svim etapama odgovora kaznenog pravosuđa, kako bi se izbjegla reviktimizacija od organiziranih kriminalaca i sekundarna viktimizacija uslijed kaznenopravnih postupaka. Zakoni i politike koji odgovaraju na interseksionalne dimenzije, uključujući dob, rod, jezik, etničku pripadnost i druge čimbenike tijekom cijeloga postupka bit će učinkovitiji. Tablica 16 daje pregled koraka koji se mogu poduzeti kako bi se postigao pristup usmjeren na žrtvu tijekom kaznenog postupka.

Tablica 16. Zakonske odredbe za ublažavanje rizika za žrtve i svjedoke

RIZICI ZA ŽRTVE/SVJEDOKE	ZAKONSKE ODREDBE ZA UBLAŽAVANJE RIZIKA
<p>Reviktimizacija (od kriminalaca)</p> <p>Odmazda, zastrašivanje ili uznemiravanje od organiziranih kriminalaca ili njihovih suradnika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Fizička zaštita svjedoka Relokacija svjedoka, uključujući financijsku i socijalnu potporu kako bi se svjedocima omogućilo da ostanu pod zaštitom države Neotkrivanje ili ograničenje otkrivanja informacija o svjedocima i njihovu kretanju
<p>Sekundarna viktimizacija (od države)</p> <p>Sudski postupci ili postupanja u okviru kaznenog pravosuđa ili drugih dužnosnika koji izlažu žrtvu ponovnoj viktimizaciji i/ili traumatizaciji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Prihvatanje izjava datih prije suđenja umjesto svjedočenja na sudu Svjedočenje putem video veze/iza ekrana/ročišta zatvorena za javnost Dopuštanje nazočnosti osoba za potporu Omogućivanje profesionalne rodno osjetljive potpore Dopuštanje djeci da komuniciraju i da se s njima komunicira na način koji je prikladan za njih Razumna prilagodba u slučaju invaliditeta Prevođenje na potrebne jezike

Mjere za zaštitu žrtava/svjedoka tijekom postupka moraju biti u ravnoteži sa pravom optuženika na pravično suđenje, uključujući presumpciju o nevinosti i, u nekim jurisdikcijama, pravo osobe da se suoči sa svjedocima koji svjedoče protiv nje.

Studija slučaja 26. Ispitivanje djece preko posrednika

Članak 212. Zakona o kaznenom postupku Costa Rice (Zakon br. 7594) omogućava pomoć članova obitelji ili specijaliziranih stručnjaka kao što su radnici za rad sa djecom ili stručnjaci za zaštitu djece kada djeca svjedoče. Slično tomu, članak 351. daje mogućnost da stručnjaci budu u pratnji maloljetnika prilikom davanja iskaza. Treba poduzeti mjere u najboljem interesu maloljetnika i izbjeći ili smanjiti ponovnu viktimizaciju. Maloljetnici trebaju dobiti

pomoć odgovarajućih stručnjaka i dobiti stručne usluge. Maloljetne žrtve seksualnih kaznenih djela mogu biti u pratnji medicinskog osoblja, psihijatarata i psihologa (članci 120. i 121. Zakona br. 7739). Zakon o kaznenom postupku omogućava sudovima da reduciraju formalnosti kako bi dobili iskaz djeteta. Pri primjeni takvih mjera, mora se zaštititi pravo na obranu.

Studija slučaja 27. Donošenje sudskih odluka kroz rodnu perspektivu

Meksiko je 2013. godine objavio protokol za suce da u svom radu primjenjuju rodnu perspektivu na način koji poštuje njihovu neovisnost i autonomiju. Protokol je ažuriran 2020. godine na temelju širokih konzultacija. U srpnju 2022. godine na jednom događaju stvorena je Prva međuamerička mreža

u pravosuđu sa rodnom perspektivom. Sutkinja Patricia Pérez Goldberg, članica Međuameričkog suda za ljudska prava, opisala je protokol iz Meksika kao pionirski rad u integriranju rodni pitanja u savezno pravosuđe.^a

^a Međuamerički sud za ljudska prava "Sutkinja Patricia Pérez Goldberg otvorila je seminar održan u Meksiku za otvaranje Prve međuameričke mreže za pravosuđe sa rodnom perspektivom i održala uvodni govor", srpanj 2022.

Studija slučaja 28. Usluge za žrtve usmjerene na žrtve, koje uključuju informacije o traumi i prilagođene djeci

Ukidanjem formalnih saslušanja i pojednostavljenjem procesa podnošenja zahtjeva, Program financijske pomoći u Victoriji u Australiji smanjio je ponovnu traumatizaciju žrtava nasilnih kaznenih djela. Program posredovanja daje potporu odraslima sa kognitivnim poteškoćama i djeci u pristupu pravdi. Djeci se pruža specijalizirana potpora kako bi se pripremili za svjedočenje. Radnici i osoblje za potporu žrtvama imaju pomoć vođa kada je u pitanju kulturna osjetljivost kako bi pružili potporu žrtvama kaznenih

djela koje pripadaju autohtonom stanovništvu kroz programe pomoći žrtvama. Sudski psi za potporu (Kiki i Lucy) obučeni su za potporu svjedocima, uključujući djecu, tijekom razgovora sa policijom, kao i u odvojenim prostorijama za svjedoke i na mjestima za svjedočenje kako bi se smanjila traumatizacija. Program također radi na poboljšanju svoje dostupnosti za članove LGBTIQ+ zajednice.^a

^a Australija, vlada države Victorija, *Victim Support Update* (Melbourne, Victorian Government, 2021); State Government of Victoria, "New court dog 'Kiki' to support children giving evidence", 8. veljače 2021; John Silvester, "They all love Lucy: how a four-legged friend can help us in court", *The Age* (Melbourne, Australia), 14. svibnja 2021. i Australia, Justice Facility Dogs, "Making the justice system more trauma sensitive, one dog at a time". Dostupno na <https://justicefacilitydogs.asn.au/>.

Za više informacija o pitanjima ljudskih prava u zaštiti žrtava/svjedoka vidjeti *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law (Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i međunarodno pravo u području ljudskih prava)* (Beč, 2022), str. 60–68

Za rodne dimenzije zaštite žrtava/svjedoka vidjeti Issue Paper: *Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod – pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala) (Beč, 2022), str. 46–49

Zakonodavci koji pregledaju i/ili izrađuju nacrt odredbi koje se odnose na zaštitu žrtava/svjedoka trebaju pogledati kontrolnu listu 6.2.3

4.3.3 RESTITUCIJA I OBEŠTEĆENJE ŽRTVE

Pravo na obeštećenje zaštićeno je međunarodnim instrumentima u području ljudskih prava, kao i Konvencijom.⁴⁹ Članak 25. (2) Konvencije propisuje da države trebaju imati uspostavljene procedure kako bi se žrtvama organiziranog kriminala omogućio pristup obeštećenju i restituciji.⁵⁰ Sukladno tomu, zakoni i politike trebaju omogućiti pristup žrtvama restituciji i obeštećenju u kaznenim i građanskim okvirima, bez obzira na njihovu dob, rod, etničku pripadnost, autohtonost, invaliditet, jezik, imigracijski status, nacionalnost ili druge čimbenike te riješiti sve zapreke za takav pristup.

1. Koji mehanizmi postoje za restituciju i obeštećenje žrtava?

- Koji je izvor sredstava za restituciju i obeštećenje?
- Je li taj izvor održiv? Je li država izdvojila dostatan proračun?
- Tko ima pristup tim mehanizmima, a tko ne?

2. U kojoj su mjeri žrtve organiziranog kriminala dobile restituciju i obeštećenje sukladno programu? Jesu li žrtve bile izložene sekundarnoj viktimizaciji ili drugim povredama prilikom ostvarivanja pristupa obeštećenju?

3. S kojim zaprekama se suočavaju u ostvarivanju pristupa restituciji i obeštećenju (analizirati za sve domaće zakone/politike navedene u točki 1)

Tablica 17. Analiza za identificiranje i rješavanje zapreka za restituciju i obeštećenje žrtve

ZAPREKA	PRIMJERI ZAPREKA	PRIMJERI KAKO ZAKONI I POLITIKE MOGU RIJEŠITI UTVRĐENE ZAPREKE
Strukturalna	Mehanizmi restitucije i obeštećenja ne postoje ili su nedostavno financirani; mehanizmi pretjerano propisuju kriterije podobnosti koji ograničavaju pristup određenim žrtvama specifičnih vrsta organiziranog kriminala; teško je doći do informacija o uslugama, a postupci su dugotrajni i birokratski.	Primjerice, restitucija se smatra dijelom ročišta za izricanje kazne; gdje je dozvoljeno obeštećenje koje daje država, ne ovisi o kaznenom postupku; procesi za podnošenje zahtjeva su što jednostavniji i dostupniji. ^a
Individualna	Nema potpore pravu pojedinca na informacije o njegovu/njezinu pravu na obeštećenje/ restituciju; informacije nisu dostupne na jezicima koje žrtve govore; nema razumnih prilagodbi za invaliditet; ne prenose se na način prilagođen djeci; ne prenosi se žrtvama koje su se vratile u zemlju podrijetla.	Primjerice, gdje je to moguće, pravna pomoć i drugi oblici pomoći su dostupni; relevantne informacije prevedene na odgovarajuće jezike; informacije pojašnjene žrtvama na način na koji ih mogu razumjeti.
Praktična	Žrtve transnacionalnog kriminala ne znaju kako se prijaviti za sredstva u stranim zemljama; kriteriji podobnosti razlikuju se među zemljama.	Primjerice, gdje je to moguće, suradnja sa praktičarima u stranim zemljama radi davanja savjeta.

^a Vidjeti UN-Women, Essential Services Packages for Women and Girls Subject to Violence (Modul 3, pogl. 3, Essential service 6 (Odgovornost počinitelja i repatrijacija)).

⁴⁹ Članak 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, članak 6. Međunarodne konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka, članak 14. Konvencije protiv mučenja i drugih okrutnih, nehumanih ili ponižavajućih postupanja ili kazni, članak 39. Konvencije o pravima djeteta i članak 8. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

⁵⁰ Restitucija vraća žrtvu u stanje u kojem je bila prije kaznenog djela. Obeštećenje joj se isplaćuje za gubitak ili nastalu štetu.

Studija slučaja 29. Obeštećenje žrtvama utemeljeno na pravima u Europskoj uniji

Olakšavanje pristupa žrtvama obeštećenju je ključno prioritarno područje u okviru Strategije Europske unije za prava žrtava za 2020–2025. Zakonodavci i kreatori politika mogu steći znanje na temelju aktivnosti navedenih za države članice u ovoj politici kako bi:

- Procijenili nacionalne programe obeštećenja i uklonili postojeće proceduralne zapreke
- Uključili pravičnu i odgovarajuću naknadu za žrtve u državnim proračunima
- Poduzeli aktivnosti kako bi izbjegli sekundarnu viktimizaciju tijekom postupaka obeštećenja
- Surađivali s drugim članovima u prekograničnim predmetima^a

^a Europska komisija, "Questions and answers: victims' rights – new strategy to empower victims", 24. lipnja 2020.

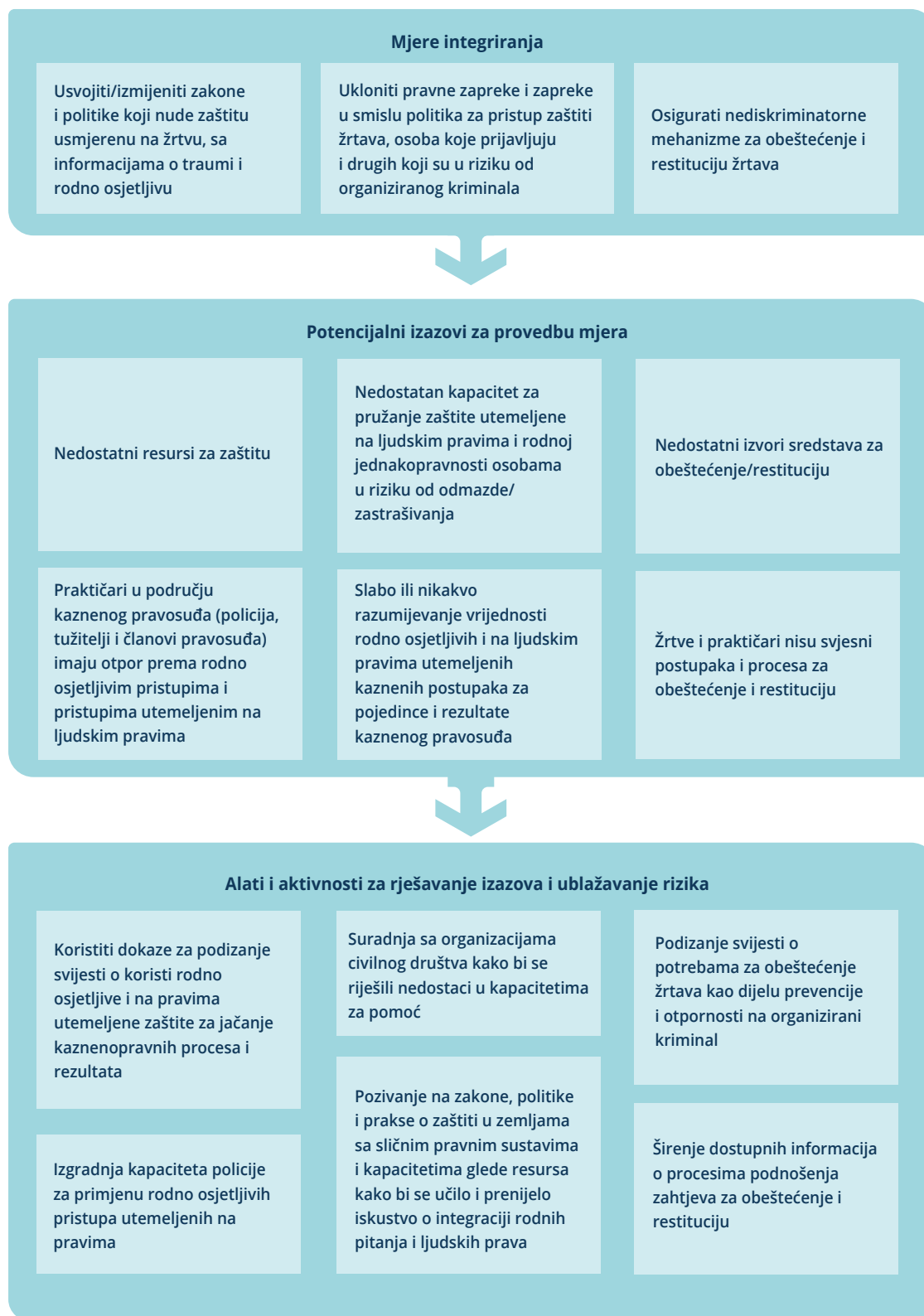
Vidjeti Model Legislative Provisions against Organized Crime, (Model zakonodavnih odredbi protiv organiziranog kriminala), 2. izdanje, (Beč, 2021), članak 29, pogl. V, str. 128 i 129.

Zakonodavci koji obavljaju pregled i/ili nacrt odredbi koje se odnose na restituciju i obeštećenje žrtava trebaju pogledati kontrolnu listu 6.2.3

Slika 20. Integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u zaštitu

4.4

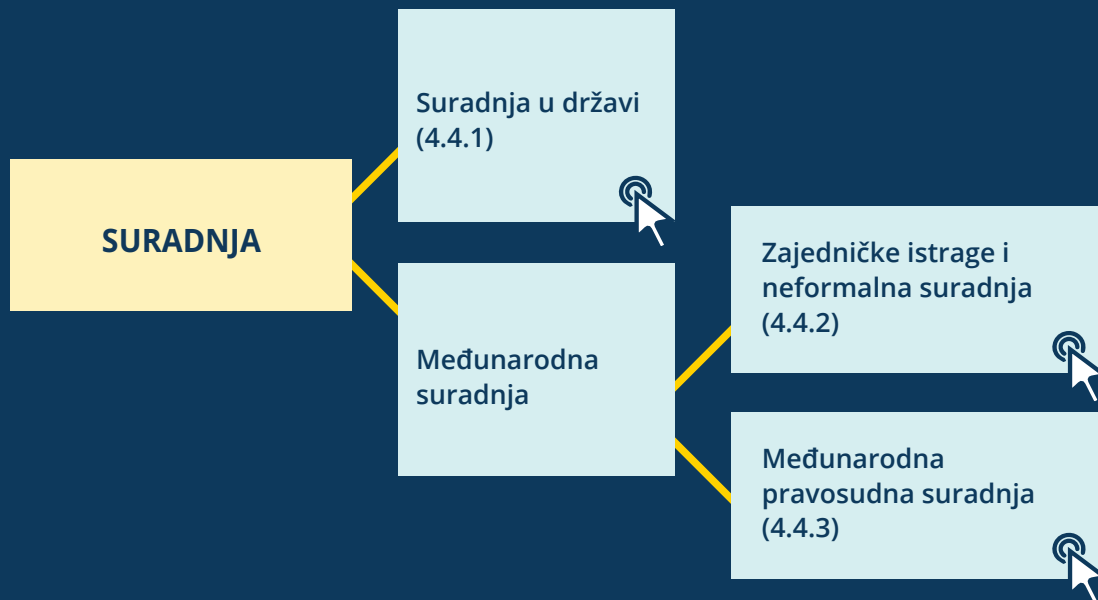
CILJEVI U OKVIRU PROMOCIJE

KLJUČNE POUKE:

- ▶ **Države koje poštivaju međunarodne standarde ljudskih prava u boljem su položaju da uklone nedostatke u upravljanju koje organizirane skupine iskorištavaju te ih se u okviru međunarodne suradnje doživljava kao partnere sa višom razinom povjerenja.**
- ▶ **Zakonodavci i kreatori politika mogu integrirati rodna pitanja i ljudska prava u uvjete za neformalnu suradnju; kako prikupljati, dijeliti i koristiti informacije; jesu li dokazi prihvatljivi i putem osiguranja odgovornosti u slučajevima kršenja ljudskih prava.**
- ▶ **Zakonodavci i kreatori politika trebaju razmotriti razloge utemeljene na rodnim pitanjima i ljudskim pravima zbog kojih bi se trebala aktivno tražiti suradnja ili, obrnuto, kada je treba zabraniti.**
- ▶ **Države koje surađuju trebale bi nastojati poštivati one države koje su postavile najviše standarde ljudskih prava i rodne jednakopravnosti, a ne primjenjivati niže standarde.**

Pregled 4.4

Suradnja kao odgovor na organizirani kriminal

Tablica 21. Koraci za integriranje ljudskih prava i rodni pitanja u suradnju

Korak 1

Pregledati postojeće zakone i instrumente politika, relevantne za koordinaciju u državi i međunarodnu suradnju, uključujući relevantne domaće zakone protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, međunarodnu suradnju i bilateralne i regionalne memorandume o razumijevanju i druge sporazume

Korak 2

Analizirati u kojoj mjeri postojeći instrumenti integriraju rodna pitanja i ljudska prava, uključujući uvjete i ograničenja za suradnju

Utvrđiti rodne rizike i rizike za ljudska prava koji proizlaze iz provedbe postojećih normativnih okvira

Korak 3

Utvrđiti kako se rizici mogu ublažiti i zaštita unaprijediti kroz nove i/ili izmijenjene zakone i politike i bilateralne ili regionalne sporazume ili dogovore

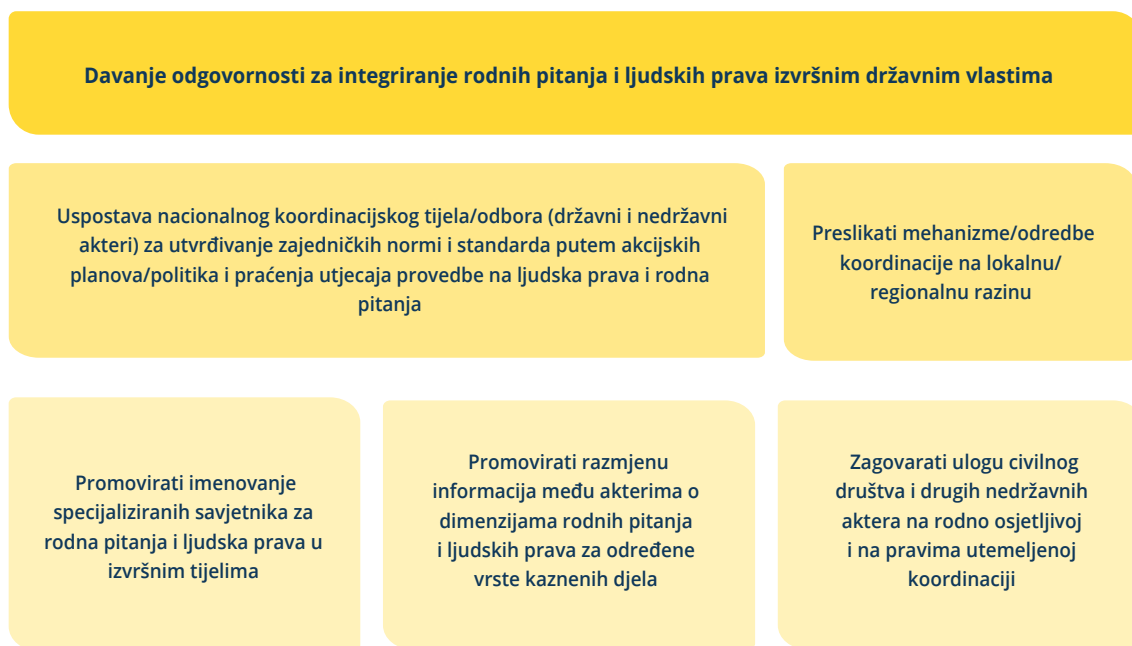

Suradnja također mora biti promovirana u odnosu na ciljeve PREVENCIJE, PROGONA i ZAŠTITE, povećavajući inkluzivnost u njihovu definiranju i jačajući njihov sveukupni utjecaj

4.4.1 SURADNJA U DRŽAVI

Zakonodavstvo i politika mogu zagovarati višeagencijski pristup i pristup cijeloga društva, potreban za učinkovito integriranje rodni pitanja i ljudskih prava na državnoj razini.

Slika 21. Elementi za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u suradnju protiv organiziranog kriminala u državi

Uključivanje organizacija civilnog društva, privatnog sektora, aktera u zajednici, akademske zajednice i drugih nedržavnih aktera je od ključnog značaja za potporu državama u nastojanjima da se rodna pitanja i ljudska prava integriraju u prevenciju, progon i zaštitu. Njihovu ulogu treba unaprijediti i konkretizirati u zakonima i politikama, a njihova se stručnost treba iskoristiti u njihovoj izradi.

Mogućnosti unaprjeđenja angažmana organizacija civilnog društva

- Konzultirati se sa organizacijama civilnog društva, ženskim i drugim interesnim skupinama te akademskom zajednicom prilikom izrade zakona i politika protiv organiziranog kriminala (vidjeti Poglavlje 4), uključujući rasprave u radnim skupinama i fokus skupinama.
- Ukloniti zakonodavne i zapreke u politikama sa kojima se organizacije civilnog društva mogu suočavati u radu, uključujući složene zahtjeve za registraciju i ograničenja slobode okupljanja, udruživanja i izražavanja.
- Uključiti organizacije civilnog društva kao članove državnih koordinacijskih tijela za borbu protiv organiziranog kriminala.
- Identificirati i ublažiti rizike od skupina organiziranog kriminala s kojima se organizacije civilnog društva mogu suočavati u svom svakodnevnom radu i zbog uključenosti u izradu i provedbu zakona i politika protiv organiziranog kriminala.

Studija slučaja 30. Višeagencijski odgovor na organizirani kriminal

U Australiji su se skupine organiziranog kriminala infiltrirale u Državni sustav invalidskog osiguranja. Putem stvaranja lažnih računa i zastrašivanja osoba sa invaliditetom, organizirani kriminalci kradu milijarde dolara namijenjenih za dobrobit najmarginaliziranijih skupina u društvu. Kao odgovor na to, vlada Australije osnovala je policijsku radnu skupinu za razbijanje skupina organiziranog kriminala.

Kroz koordinirane višeagencijske operacije između Australske savezne policije, Državne agencije za invalidsko osiguranje, službi Australije i Australskog centra za izvješća i analizu (AUSTRAC), zaplijenjeno je više od 2 milijuna australskih dolara vrijednosti imovine stečene kaznenim djelima, uključujući automobile, kriptovalute i zlatne poluge.^a

^a Australia, National Disability Insurance Scheme, "Australian government moves to protect NDIS from organized crime", 22. travnja 2021.

Vidjeti *Model Legislative Provisions against Organized Crime*, (Model zakonodavnih odredbi protiv organiziranog kriminala), 2. izdanje (Beč, 2021), članak, pogl. VII, str. 152 za primjer odredbi za uspostavu državnog odbora za koordinaciju

4.4.2 ZAJEDNIČKE ISTRAGE I NEFORMALNA SURADNJA (POLICIJA – POLICIJA)

Neformalna suradnja (podrazumijeva da policija u dvije ili više zemalja surađuje izravno bez korištenja formalnih kanala) često ima oblik upućivanja određenih upita te davanja i razmjene informacija (članak 27. Konvencije).⁵¹ Zakonodavne su odredbe možda potrebne kako bi policijski službenici, tužitelji i suci imali odgovarajući okvir za zaštitu ljudskih prava prilikom suradnje sa stranim jurisdikcijama i kada postupaju sa dokazima koje su od njih dobili.⁵² Države koje surađuju ne bi trebale pribjegavati nižim standardima glede ljudskih prava i rodne jednakopravnosti bilo koje zemlje, nego nastojati ispuniti najviše postavljene standarde.

Tablica 18. Mogućnosti za integriranje ljudskih prava u neformalnu suradnju

UVJETOVANJE	PROCEDURALNO	ODGOVORNO	PRIHVATLJIVOST
Zajedničke istrage, upite i razmjenu informacija treba uvjetovati poštivanjem normi i standarda ljudskih prava u međunarodnom, regionalnog i/ili domaćem pravu. Usvajanje zaštitnih mjera kako bi se spriječila diskriminacija u zajedničkim istragama kada su zahtjevi utemeljeni na diskriminaciji.	Osigurati da se prikupljanje, razmjena i analiza informacija provodi sukladno standardima ljudskih prava. Utvrditi prava na zaštitu podataka, privatnost i zakonom propisan postupak koji se primjenjuje u svezi s informacijama razmijenjenim među agencijama za provedbu zakona, uključujući elektronske podatke i informacije. Osigurati prijevod informacija gdje je to relevantno.	Pojasniti građansku i kaznenu odgovornost službenika za provedbu zakona koji sudjeluju u suradnji koja može dovesti do kršenja ljudskih prava na teritoriju ili izvan teritorija. Pojasniti odgovornosti stranih službenika za provedbu zakona koji krše ljudska prava na teritoriju ili u kontekstu sporazuma o suradnji.	Utvrditi pravila prihvatljivosti dokaza utemeljena na ljudskim pravima koji se pribave na temelju sporazuma o suradnji. Dokazi (uključujući digitalne dokaze) trebaju biti neprihvatljivi ukoliko su prikupljeni na načine koji su u suprotnosti sa ljudskim pravima ili bi doveli do kršenja ljudskih prava u bilo kojoj jurisdikciji ukoliko budu prihvatljivi.

⁵¹ UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 42 i 43 (vidjeti fusnotu 1). Vidjeti također UNODC, *Model Legislative Provisions against Organized Crime*, pogl. III, u svezi sa suradnjom u provedbi zakona i zajedničkim istragama.

⁵² UNODC, *Model Legislative Provisions against Organized Crime*, str. 95. Vidjeti, također, studiju slučaja o uporabi digitalnih dokaza Ulrich Garms i Conor McCarthy, *Module 4: Human Rights and Criminal Justice Responses to Terrorism, Counter-Terrorism Legal Training Curriculum* (Beč, 2014), str. 98 i 99.

Članak 28. Konvencije također poziva države da razvijaju i razmjenjuju analitičku stručnost jedne sa drugima i putem regionalnih i međunarodnih organizacija, kao i da se konzultiraju pri takvim analizama sa akademskom i znanstvenom zajednicom. Također, poziva države da prate učinkovitost i djelotvornost politika za borbu protiv organiziranog kriminala. Rodno osjetljive i na ljudskim pravima utemeljene informacije daju dodatnu vrijednost takvoj analizi.⁵³

Studija slučaja 31. INTERPOL i međunarodna policijska suradnja

U kontekstu svoje ENACT inicijative, Međunarodna organizacija kriminalističke policije (INTERPOL) pokrenula je 2022. godine womENACTion kako bi se pozabavila nedostatnom zastupljenošću žena u analizi kaznenih obavještajnih podataka. Ove virtualne mreže omogućava ženama,

službenicama koje rade u području organiziranog kriminala, da razmijene iskustva, alate i resurse te sudjeluju u vježbama kako bi unaprijedile svoje analitičke vještine. Dva womENACTion webinara organizirana su 2022. godine sa 155 sudionika iz 34 afričke zemlje.^a

^a Vidjeti, također, INTERPOL, "Women as actors of transnational organized crime in Africa" (Lion, Francuska, 2021).

4.4.3 MEĐUNARODNA PRAVOSUDNA SURADNJA

Međunarodna pravosudna suradnja (putem izručenja, uzajamne pravne pomoći, zapljene imovine i transferra osuđenih osoba) uključuje rizike i mogućnosti za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava. Zakonodavci i kreatori politika pozivaju se da osiguraju najširu moguću suradnju, sukladno Konvenciji, uz istodobno ublažavanje rodni rizika i rizika za ljudska prava i, u idealnoj situaciji, unaprjeđujući i jedno i drugo.⁵⁴

Vidjeti UNODC, Issue paper: *Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* (Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod – pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih naroda o transnacionalnom organiziranom kriminalu) (Beč, 2022), str. 39-43 i

UNODC, Issue Paper: *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Tematski dokument: Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i međunarodno pravo u području ljudskih prava) (Beč, 2022), str. 46-59

Razumijevanje potencijalnih partnera za suradnju

Prije zaključivanja sporazuma ili dogovora o suradnji u području organiziranog kriminala sa stranom zemljom, snažno se potiče uspostava baze dokaza o profilu stanja ljudskih prava u datoj državi. Bitna pitanja uključuju:

- Međunarodne ugovore u području ljudskih prava kojih je država potpisnica (vidjeti kontrolnu listu 6.2.1)
- Sposobnost države da ispuni svoje obveze glede ljudskih prava i rodne jednakopravnosti
- Evidencija u državnom sustavu kaznenog pravosuđa o ljudskim pravima i rodnoj jednakopravnosti

Relevantni javno dostupni izvori informacija uključuju OHCHR [profil zemalja](#), [Univerzalni periodični pregled](#) Vijeća za ljudska prava Ujedinjenih naroda i neovisna izvješća organizacija kao što je [Human Rights Watch](#).

Zakoni i politike moraju propisivati da se međunarodna suradnja odvija na načine koji štite, poštuju i omogućavaju ostvarivanje ljudskih prava, uključujući osobe koje su predmet mjera međunarodne suradnje. Sukladno tomu, bilateralni ili regionalni sporazumi ili ad hoc sporazumi moraju jamčiti da će osobe koje će biti predmet uzajamne pravne pomoći, izručenja ili premještaja biti zaštićene sukladno njihovim ljudskim

⁵³ Vidjeti, primjerice, "Case study: intersectional 'Gender-Based Analysis Plus'" gore u poglavlju 3.

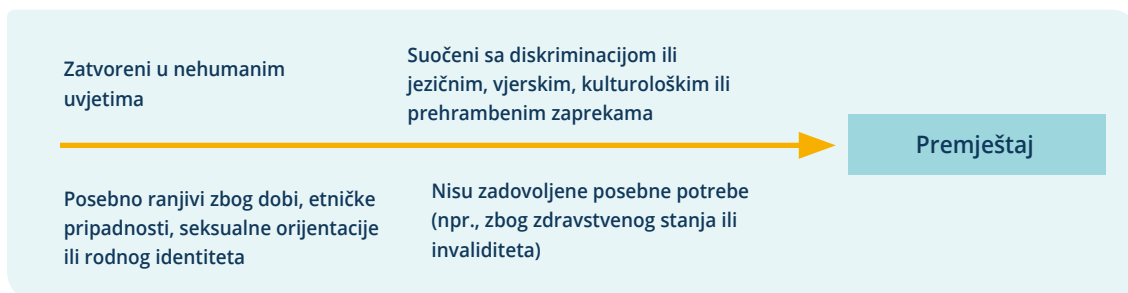
⁵⁴ UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 39 i 40.

pravima i u okviru Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih naroda za postupanje sa zatvorenicima (Nelson Mandela pravila).⁵⁵

Premještaj osuđenih osoba⁵⁶

Zakoni i politike trebaju poticati da se premještaj osoba osuđenih ili osoba na izdržavanju kazne u inozemstvu aktivno traži na temelju ljudskih prava.

Slika 22. Razlozi utemeljeni na ljudskim pravima za premještaj

Rodno osjetljivi zakoni i politike promoviraju premještaj zatvorenica u njihove matične zemlje što je ranije moguće tijekom izdržavanja kazne, osobito ukoliko imaju djecu u svojim matičnim zemljama ili ukoliko žena podnese zahtjev sukladno Pravilima Ujedinjenih naroda za postupanje sa ženama zatvoricama i izvanzavjerskim mjerama za žene koje su počinile kaznena djela (Pravila iz Bangkoka).

Studija slučaja 32. Postupanje sa osobama sukladno njihovim ljudskim pravima u bilateralnom sporazumu o premještaju osuđenih osoba

Uganda i vlada Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske zaključili su 2009. godine bilateralni sporazum o premještaju osuđenih osoba. Članak 9. tog sporazuma navodi: „Svaka strana postupat će sa svim osuđenim osobama pre-

mještenim sukladno ovom sporazumu sukladno njihovim primjenjivim međunarodnim obvezama u području ljudskih prava, osobito u pogledu prava na život i zabranu mučenja i okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.”^a

^a Agreement between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Republic of Uganda on the transfer of sentenced persons, Uganda Series, No. 1 (2009).

⁵⁵ Vidjeti, također, rezoluciju 10/4, stavak 11, Konferencije strana Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala.

⁵⁶ Vidjeti UNODC, *Handbook on the International Transfer of Sentenced Persons, Criminal Justice Handbook Series* (Beč, 2012).

Osnove ljudskih prava za zabranu izručenja ili premještanja osuđenih osoba

Zakonodavne mjere i/ili mjere politika trebaju se poduzeti kako bi se zabranilo izručenje ili premještanje osuđenih osoba u situacijama kada vlasti znaju ili bi trebale znati da će ta osoba biti izložena stvarnom riziku kršenja ljudskih prava.⁵⁷ Zakonodavci i kreatori politika trebaju razmotriti zabranu premještanja/izručenja kada je to:

- Diskriminirajuće po bilo kojem temelju
- Odnosi se na ponašanje koje nije prepoznato kao kazneno djelo domaćim zakonom
- Predstavlja prijetnju za život ili slobodu, nasuprot običajnim načelima zabrane protjerivanja
- Predstavlja rizik glede lošeg postupanja, uključujući na temelju rodnog identiteta ili seksualne orijentacije
- Predstavlja prijetnju slobodi na temelju rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili bilo kojem drugom temelju
- Odnosi se na optužbu za kazneno djelo za koje je propisana smrtna kazna (osim ukoliko se dobiju vjerodostojna i učinkovita uvjerenja da ona neće biti izrečena)

Zakoni i politike mogu promovirati praktične mjere za osiguranje ljudskih prava prilikom provedbe međunarodne suradnje.

Tablica 19. Integriranje u svezi sa prinudnim mjerama u zahtjevima za uzajamnu pravnu pomoć

MINIMALNO PRAVO OSOBE KOJA JE PREDMET PRINUDNE MJERE	MJERE ZA INTEGRIRANJE LJUDSKIH PRAVA I RODNIH PITANJA
Pravo na informacije o optužbama protiv osobe i traženim mjerama, osim u slučajevima gdje će davanje takve informacije ugroziti traženu mjeru.	Eliminiranje diskriminatornih zakona i politika koje mogu predstavljati zapreke za pristup pravnoj pomoći i prevođenju, uključujući i za strane počinitelje. Zahtjevi za informacijama koje se daju na način koji osoba može razumjeti, u smislu jezika, obrazovanja i bilo koje vrste invaliditeta.
Pravo na saslušanje o argumentima protiv mjera međunarodne suradnje.	
Pravo na pomoć odvjetnika, i besplatnu pomoć, ukoliko nemaju dostatna sredstva da plate, kao i besplatnu pomoć prevoditelja.	

Vidjeti: CTOC/COP/WG.3/2018/5, stavci 15 i 16.

Vidjeti UNODC, *Revised Manuals on the Model Treaty on Extradition and on the Model Treaty on Mutual Assistance in Criminal Matters; Manual on Mutual Legal Assistance and Extradition* (Revidirani priručnici o modelu sporazuma o izručenju i model sporazuma o uzajamnoj pomoći u kaznenim pitanjima; Priručnik o uzajamnoj pravnoj pomoći i izručenju) (2012); *Manual on International Cooperation for the Purposes of Confiscation of Proceeds of Crime (Priručnik o međunarodnoj suradnji u svrhe zapljene imovinske koristi stečene kaznenim djelom)* (2012) i *Handbook on the International Transfer of Sentenced Persons (Priručnik o međunarodnom premještanju osuđenih osoba)* (2012)

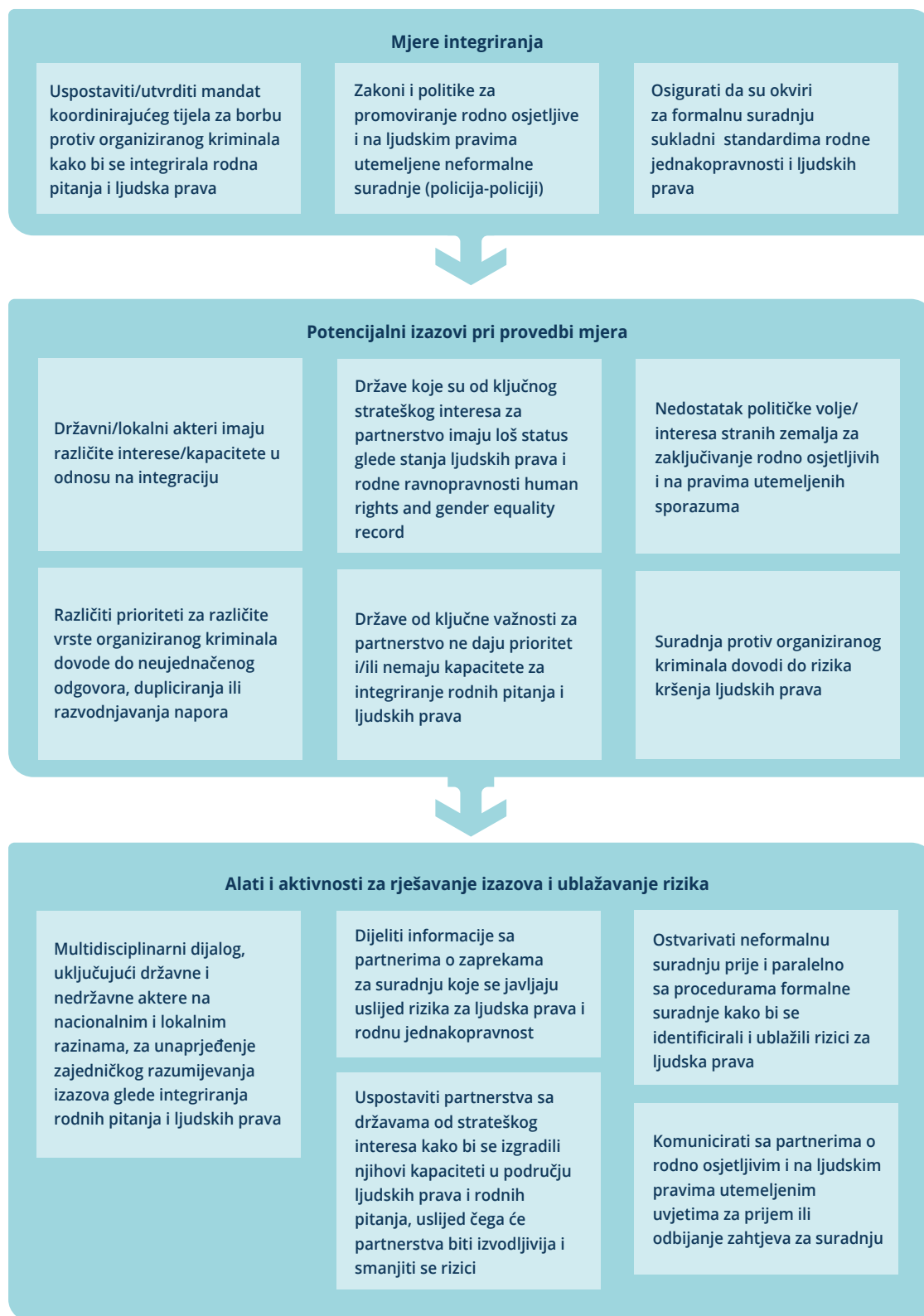

Zakonodavci koji pregledaju i/ili izrađuju nacrt odredbi koje se odnose na formalnu međunarodnu suradnju, trebaju pogledati [kontrolnu listu 6.2.4](#)

⁵⁷ Uključujući mučenje (uključujući smrtnu kaznu), kršenje prava na život, teško kršenje prava na slobodu i sigurnost ili teško uskraćivanje pravde povezano sa pravičnim suđenjem.

Slika 23. Integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u promoviranje suradnje

Poglavlje 5.

KLJUČNI KRITERIJI ZA POTPORU INTEGRIRANJA U ZAKONE I POLITIKE

5.1 PRORAČUN

Izrada proračuna je polazna točka za transformativnu promjenu. Dostatni proračuni potrebni su za stvaranje poticajnog okruženja za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava. Zakoni i politike koji uključuju rodna pitanja i ljudska prava, ali kojima se ne raspoređuju proračunska sredstva stvaraju zapreke za ministarstva od kojih se očekuje da ih provedu i uskraćuje im se kontinuirano financiranje za ispunjenje obveza tijekom političkog ciklusa.⁵⁸ Vjerojatni će rezultat biti neintegriranje rodni pitanja i ljudskih prava ili da će se samo poduzeti jeftine mjere, mjere niskog utjecaja, kojima će se ostvariti mali, nikakav ili negativan utjecaj.

Proračunska ograničenja ne znače da integriranje rodni pitanja i ljudskih prava ne treba biti prioritet. Upravo suprotno, ljudska prava i rodna pitanja trebaju biti odrednica za raspodjelu resursa. **Zakoni i politike trebaju nastojati unaprijediti jednakost i ljudska prava, a ne konkretizirati i potvrditi nedostatke.** Integriranje rodni pitanja nije „luksuzna stavka“ koju si mogu priuštiti samo bogate zemlje. Upravo suprotno, integriranje rodni pitanja je od ključnog značaja za ograničavanje i sprječavanje aktivnosti organiziranog kriminala.

5.1.1 DOSTUPNOST I RASPODJELA

Dostatna sredstva moraju se raspodijeliti kako bi se postigla analiza utemeljena na dokazima izazova sa kojima se država susreće tijekom određenog vremena u području ljudskih prava i rodni pitanja te kako bi se odgovorilo na ove nalaze putem zakona i politika. Ekonomsko stanje države, krize, sukobi, sigurnost, razina korupcije i opseg u kojem država i njezina tijela imaju korist od organiziranog kriminala su čimbenici koji određuju jesu li dostupni dostatni resursi i postoji li politička volja za raspodjelu resursa za integriranje ovih pitanja. Nedostatna sredstva mogu biti raspoređena u slučajevima kada rodne dimenzije i dimenzije ljudskih prava organiziranog kriminala nisu prepoznate ili kada se integriranje ne razumije kao dugotrajan proces za koji je potrebno dugoročno ulaganje.

Vidjeti odatak II. za informacije glede argumenata zagovaranja za vrijednost i korisnost integriranja.

⁵⁸ Samo 26 posto država ima sveobuhvatne sustave za praćenje rodno osjetljivih raspodjela proračuna (Cilj održivog razvoja 5 (Postići rodnu jednakopravnost i osnažiti sve žene i djevojčice)).

Praktični savjeti za traženje proračuna za integriranje ljudskih prava i rodni pitanja:

- Zadužiti financijske službenike da izrade, promoviraju i obrane proračunske stavke za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava
- Povezati zahtjeve za financiranjem sa postojećim državnim strategijama, politikama, međunarodnim standardima i obvezama koje proizlaze iz međunarodnog prava
- Povezati zahtjeve za financiranjem sa donatorskim interesima u području ljudskih prava i rodne jednakopravnosti
- Koristiti podatke koji se mogu verificirati kako bi se pokazao opseg i utjecaj organiziranog kriminala i njegove implikacije na rodna pitanja i ljudska prava (vidjeti dolje)
- Koristiti podatke koji se mogu verificirati kako bi se pokazali društvenoekonomski troškovi za društvo, ukoliko se ne osigura proračun za rodno osjetljive i na ljudskim pravima utemeljene pristupe organiziranom kriminalu.

5.1.2 IZVORI

Izvori financiranja mogu biti interni (osigurani od vlade kroz raspodjelu u proračunu), eksterni (osigurani od drugih vlada, međunarodnih organizacija ili privatnog sektora) ili kombinacija oba. Sredstva se također mogu dobiti putem kreativne uporabe zaplijenjene imovine (vidjeti 4.2.2 gore). Pretjerano oslanjanje na određene izvore može značiti da provedba nije održiva i da je osjetljiva na političke i kadrovske promjene. Izvor financiranja može imati implikacije na integriranje s obzirom na to da donatori utječu na prioritete u smislu što financiraju i što ne, te uvjete koje nameću. Rezultat može biti unaprjeđenje ili umanjivanje ljudskih prava i rodne jednakopravnosti.

Pitanja proračuna za zakonodavce i kreatore politika:

Dijagnoza

- Utvrditi proračun države dostupan za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u izradu i provedbu zakona i politika protiv transnacionalnog organiziranog kriminala
- Utvrditi izvore financiranja za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava i ustanoviti njihovu održivost
- Utvrditi tko je odgovoran za integriranje ljudskih prava i rodni pitanja u izradu politika i zakona
- Utvrditi kako se agencije za provedbu financiraju, njihove proračune, kao i financiranje nedostataka i potreba

Intervencija

- Poduzeti mjere za usklađivanje zakona i politika sa resursima i stvarnostima
- Uključiti stavke proračuna za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u okvire zakona i politika
- Utvrditi alternativne izvore financiranja za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u izradu i provedbu zakona i politika

Evaluacija

- Pokazatelji za praćenje i evaluaciju odgovornosti i učenja (dio 5.2)

Studija slučaja 33. Rodno osjetljivi proračun u Meksiku

Meksička organizacija civilnog društva *Equidad de Género* podupire tijela vlasti u tomu kako ostvariti i rasporediti resurse kako bi ljudi imali pravičnu korist i učinkovitije se trošila sredstva.

Ovaj proces uključuje: (1) rodnu dijagnostiku kako bi se utvrdilo diferencirano stanje stanovništvo i nejednakosti unutar njega; (2) reviziju programa od same vladine institucije; (3) određivanje prioriteta i (5) praćenje i prilagodbu prema potrebi. Rodno osjetljivi proračun imao je pozitivan utjecaj na različita pitanja u rasponu od zdravlja do mobilnosti. U prevenciji kriminala, rad *Equidad de Género* doprinio je smanjenju napada i uznemiravanja postavljanjem sigurnosnih kabina, rasvjete i tipki za paniku duž napuštene autoceste i uveo diferencirani prijevoz u sustavu podzemne željeznice i autobusnom prijevozu.^a

Ovaj proces uključuje: (1) rodnu dijagnostiku kako bi se utvrdilo diferencirano stanje stanovništvo i nejednakosti unutar njega; (2) reviziju programa od same vladine institucije; (3) određivanje prioriteta i (5) praćenje i prilagodbu prema potrebi. Rodno osjetljivi proračun imao je pozitivan utjecaj na različita pitanja u rasponu od zdravlja do mobilnosti. U prevenciji kriminala, rad *Equidad de Género* doprinio je smanjenju napada i uznemiravanja postavljanjem sigurnosnih kabina, rasvjete i tipki za paniku duž napuštene autoceste i uveo diferencirani prijevoz u sustavu podzemne željeznice i autobusnom prijevozu.^a

^a Grace Jennings-Edquist i Emilia Reyes, "Good practice case study: *Equidad de Género* and gender-responsive budgeting in Mexico" (New York, Women's International League for Peace and Reform, n.d.).

Studija slučaja 34. Rodno osjetljivo planiranje proračuna u kanadskom državnom proračunu 2021. godine

Kao dio predanosti vlade Kanade u izgradnji zemlje bez rodno utemeljenog nasilja, izrada Nacionalnog akcijskog plana za zaustavljanje rodno utemeljenog nasilja uključena je u proračun 2021. godine. Ovo ulaganje će osigurati izravnu korist za žene i djevojčice, a osobito za žene i djevojčice sa

invaliditetom, crnkinje, žene iz autohtonih skupina i rasno obilježene žene i djevojčice te LGBTQ+ osobe. To su skupine koje se suočavaju sa znatno većim rizikom od rodno utemeljenog nasilja i povećanim zaprekama u pristupu potpori i uslugama.^a

^a Canada, Budget 2021.

5.2 PRAĆENJE, EVALUACIJA, ODGOVORNOST I UČENJE

Praćenje i evaluacija su ključni za osiguranje djelotvornog karaktera zakona i politika. Istodobno, ove su aktivnosti neučinkovite ukoliko se ne izvuku pouke i ne primijene. Nalazi praćenja i evaluacije trebaju se koristiti:

- Kao informacije za promjene i izradu zakona i politika
- Unaprjeđenje odgovornosti onih koji su odgovorni za izradu i provedbu zakona, politika i strategija
- Ostvarivanje potpore državnih aktera kroz pokazivanje dodatne vrijednosti integracije rodni pitanja i ljudskih prava, kako za ljude tako i za prevenciju kriminala

Praćenje učinaka zakona i politika je izazovno, s obzirom na nepovezanost između instrumenata zakona i politika i njihove provedbe. Ipak, kvantitativni i kvalitativni indikatori mogu ponuditi uvid u ulogu koju zakoni i politike imaju u unaprjeđenju ljudskih prava i rodne jednakopravnosti.

Neovisna/eksterna revizija rodni pitanja i ljudskih prava treba se provesti na samom početku. Polazne informacije i ciljevi glede indikatora ljudskih prava i rodne jednakopravnosti trebaju se redovito prikupljati kako bi se promjene mogle mjeriti tijekom vremena. Ono što je odgovarajući vremenski okvir za prikupljanje podataka ovisi o ulaznim, izlaznim podacima, očekivanim rezultatima i pragmatičnim razmatranjima koja se odnose na resurse i kapacitet.

Slika 24. Ulazne i izlazne informacije i ishodi integriranja

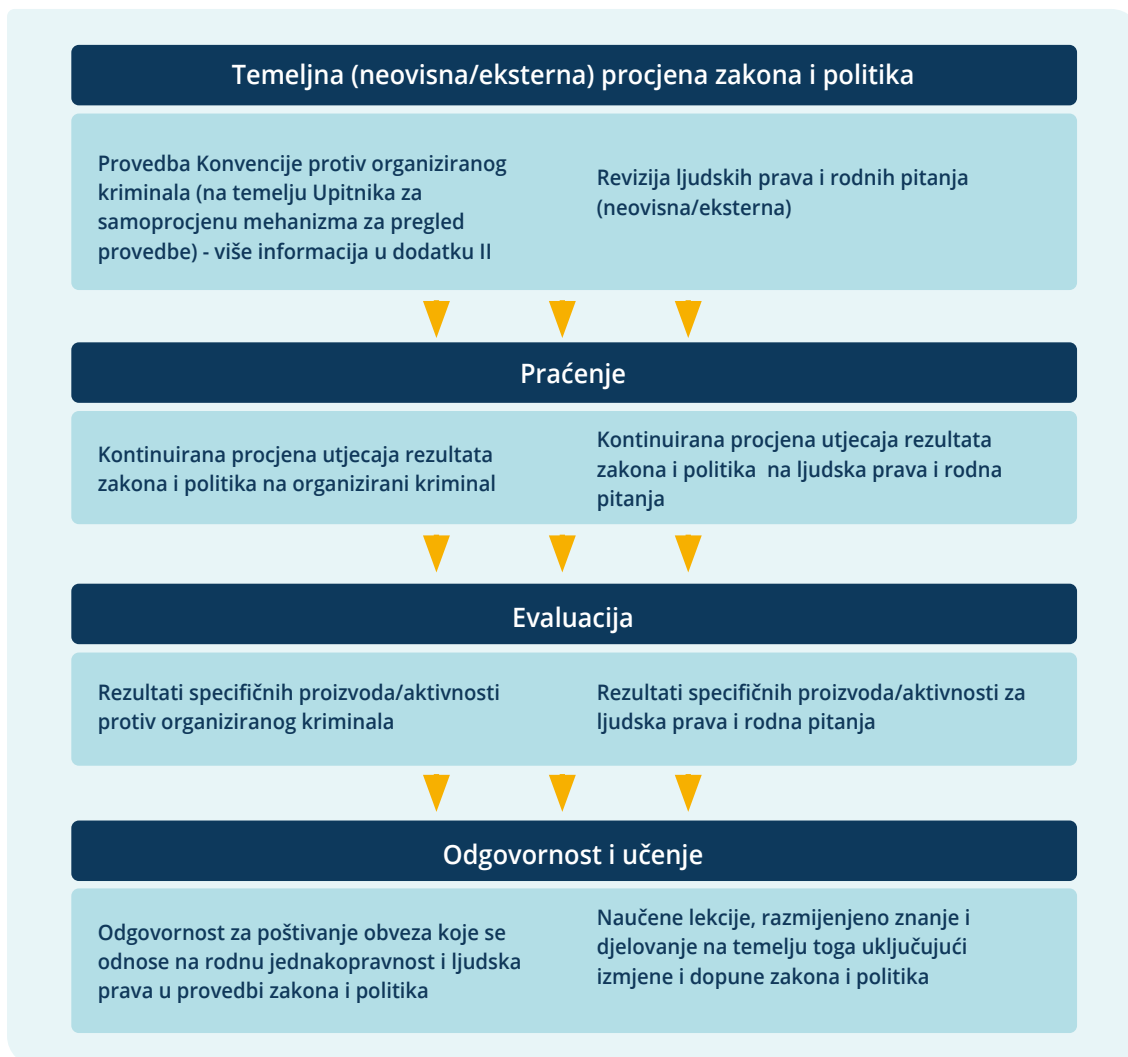

Niže navedeni indikatori ponuđeni su za praćenje i evaluaciju aktivnosti koje:

- Posebice su usmjerene na integriranje ljudskih prava i rodni pitanja i*
- Nisu specifične za rodna pitanja i ljudska prava, ali utječu na jedno ili oboje.*

Korisnici trebaju prilagoditi ove indikatore svom kontekstu i odrediti u kojoj mjeri njihovo zakonodavstvo i politike ispunjavaju ciljeve ljudskih prava i rodne jednakopravnosti.

Slika 25. Praćenje, evaluacija, odgovornost i učenje

Konferencija strana Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala uspostavila je Mehanizam za pregled provedbe Konvencije protiv organiziranog kriminala i njezinih protokola.

Zakonodavci i kreatori politika smatrat će Upitnik za samoprocjenu Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njezinih protokola korisnim za utvrđivanje polaznog temelja za procjenu provedbe određenih članaka Konvencije protiv organiziranog kriminala.

Premda informacije o integraciji rodnih pitanja i ljudskih prava nisu eksplicitno tražene putem Mehanizma za pregled provedbe, države mogu uključiti razmatranje o ljudskim pravima i rodnim pitanjima u njihove procjene i izvješća o ovim dimenzijama. Vidjeti dodatak II.

Rodno osjetljivi i na ljudskim pravima utemeljeni pokazatelji mogu se izraditi na temelju međunarodnih instrumenata koje država ima obvezu provoditi (vidjeti kontrolnu listu 6.2.1) kao i resurse, uključujući *UNODC Handbook: Framework to Measure and Report on Gender-Related SDG Results* (UNODC Priručnik: Okvir za mjerenje i izvješćivanje o SDG rezultatima povezanim sa rodnim pitanjima) (Beč, 2021).

Tablica 20. Indikativni primjeri mjerenja i pokazatelja za zakone i politike

PROCJENA	KVALITATIVNA PROCJENA SVEUKUPNOG UTJECAJA TIJEKOM ODREĐENOG RAZDOBLJA UTEMELJENA NA SLJEDEĆIM POKAZATELJIMA	
Cilj Područje u kojem se mjeri učinak	PREVENCIJA Mjeri se opseg u kojem je zakon i politika koja sprječava transnacionalni organizirani kriminal rodno osjetljiva i utemeljena na ljudskim pravima	PROGON Mjerenje u kojem opsegu zakon i politike osiguravaju progon transnacionalnih organiziranih kriminalaca na rodno osjetljive i na pravima utemeljene načine
Pokazatelji na razini rezultata	<p>Broj institucija koje su poduzele rodno osjetljive i na ljudskim pravima utemeljene mjere za smanjenje mogućnosti za organizirani kriminal</p> <p>Podignuta svijest kod ciljane skupine o rizicima organiziranog kriminala</p> <p>Smanjene stope recidivizma osuđenih organiziranih kriminalaca</p> <p>Smanjene stope uključenosti u organizirani kriminal osoba iz marginaliziranih zajednica ili zajednica u ranjivim situacijama</p> <p>Broj i rezultat rodno osjetljivih i na ljudskim pravima utemeljenih konzultacija sa osobama pogođenim organiziranim kriminalom</p>	<p>Broj istraga, kaznenog progona i osuda organiziranih kriminalaca koji primjenjuju norme i standarde rodni pitanja i ljudskih prava</p> <p>Pozitivne promjene u svijesti, vještinama, stavovima i sposobnostima praktičara u području kaznenog pravosuđa (policija, tužitelji, suci, pružatelji usluga) za primjenu rodno osjetljivih i na ljudskim pravima utemeljenih pristupa</p> <p>Povećan broj rodno osjetljivih i na pravima utemeljenih sankcija izrečenih organiziranim kriminalcima</p> <p>Povećana rodna jednakopravnost i raznolikost u zapošljavanju u sektoru kaznenog pravosuđa</p>
Pokazatelji na razini ishoda	<p>Broj javnih i privatnih institucija sa rodno osjetljivim i na ljudskim pravima utemeljenim politikama protiv organiziranog kriminala</p> <p>Broj proizvoda ili kampanja koje su utemeljene na dokazima, rodno osjetljive i utemeljene na ljudskim pravima</p> <p>Broj marginaliziranih ljudi ili osoba u ranjivim situacijama koje imaju korist od kampanja prevencije</p>	<p>Usvojeni zakoni koji prihvataju odredbe o kriminalizaciji iz Konvencije sukladno međunarodnom pravu u području ljudskih prava</p> <p>Uspostavljene zaštitne mjere za osiguranje rodno osjetljive i na ljudskim pravima utemeljene uporabe posebnih istražnih tehnika</p> <p>Usvojeni zakoni i politike koji omogućavaju sudske postupke koji su usmjereni na žrtve i prilagođeni djeci, uključujući rješavanje posebnih potreba</p>
Pokazatelji na razini ulaznih elemenata	<p>Resursi dodijeljeni integraciji rodni pitanja i ljudskih prava za kampanje prevencije</p> <p>Uspostavljene politike za promoviranje rodno osjetljive i na ljudskim pravima utemeljene reintegracije i rehabilitacije organiziranih kriminalaca</p> <p>Broj skupina civilnog društva i drugih koji su konzultirani u izradi politike prevencije</p> <p>Korištenje istraživanja i podataka o rodni pitanjima i ljudskim pravima u bazi dokaza za izradu zakona i politika</p>	<p>Resursi za provedbu zakona (financijski i ljudski) dodijeljeni za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u istrage organiziranog kriminala</p> <p>Broj istraga i kaznenih postupaka pokrenutih na temelju odredbi o kriminalizaciji utemeljenih na rodnoj jednakopravnosti i pravima</p> <p>Rodno osjetljiva i na rodni pravima utemeljena primjena posebnih istražnih tehnika</p>

PROCJENA	KVALITATIVNA PROCJENA SVEUKUPNOG UTJECAJA TIJEKOM ODREĐENOG RAZDOBLJA UTEMELJENA NA SLJEDEĆIM POKAZATELJIMA	
Cilj Područje u kojem se mjeri učinak	ZAŠTITA Mjerenje u kojem opsegu zakon i politika promoviraju rodno osjetljivu i na ljudskim pravima utemeljenu zaštitu žrtava, svjedoka, informanata i zviždača	PROMOCIJA Mjerenje opsega u kojem zakoni i politike promoviraju rodno osjetljivu i na ljudskim pravima utemeljenu suradnju
Pokazatelji na razini rezultata	Broj žrtava, svjedoka, informanata i zviždača zaštićenih od odmazde od organiziranih kriminalaca Broj kaznenih postupaka koji primjenjuju pristupe usmjerene na žrtvu, prilagođene djeci i pristupačne Broj rodno osjetljivih i na ljudskim pravima utemeljenih mehanizama za prijavu za zviždače/dojavljivače Broj žrtava (razvrstanih po dobi, spolu, etničkoj pripadnosti, autohtonom podrijetlu, nacionalnosti, invaliditetu, migrantskom ili drugom statusu) koji će dobiti restituciju i obeštećenje	Percepcija i profil javnih, privatnih i aktera civilnog društva odgovornosti glede rodne jednakopravnosti i ljudskih prava u suradnji protiv organiziranog kriminala Broj zajedničkih istraga i policijskih zajedničkih operacija koje su pokrenute i odbijene na temelju ljudskih prava Mjerljivo povećanje u dolaznim i odlaznim zahtjevima za formalnu suradnju u rodno osjetljivo i na pravima utemeljeno izvršenje zahtjeva
Pokazatelji na razini ishoda	Usvojeni zakoni i politike za eliminiranje nedostataka i uklanjanje zapreka za pristup zaštiti žrtvama, svjedocima, informantima i zviždačima Usvojene politike/planovi za povećanje financiranja i smanjenje zapreka za ostvarivanje restitucije i obeštećenja Zakoni sadrže neiscrpne odredbe o nediskriminaciji, ljudskim pravima i rodno osjetljive odredbe	Nacionalni akcijski planovi/politike koji integriraju rodno osjetljive i na ljudskim pravima utemeljene pristupe organiziranom kriminalu Broj bilateralnih i multilateralnih memoranduma o razumijevanju ili drugih sporazuma koji izričito spominju rodna pitanja i ljudska prava Zakoni i politike uključuju temelje za odbijanje formalne suradnje utemeljene na rodnim pitanjima i ljudskim pravima
Pokazatelji na razini ulaznih elemenata	Broj podnesenih zahtjeva za obeštećenje ili restituciju i profil žrtava koji traže obeštećenje i restituciju (razvrstan po dobi, spolu, etničkoj pripadnosti, autohtonom podrijetlu, nacionalnosti, invaliditetu, migracijskom ili drugom statusu) Iznos i izvor obeštećenja dodijeljen žrtvama organiziranog kriminala Strukture i kapaciteti za zaštitu žrtava, svjedoka, informanata i zviždača sukladno rodним pitanjima i ljudskim pravima	Međuagencijsko koordinacijsko tijelo sa mandatom za integriranje rodniх pitanja i ljudskih prava u cjelokupni odgovor Broj zajedničkih operacija i neformalnih operacija koje primjenjuju rodno osjetljive i na ljudskim pravima utemeljene pristupe Broj zahtjeva za formalnom suradnjom (za uzajamnu pravnu pomoć, izručenje ili premještaj osuđene osobe) koji su napravljeni, primljeni, odbijeni i izvršeni sukladno standardima ljudskih prava

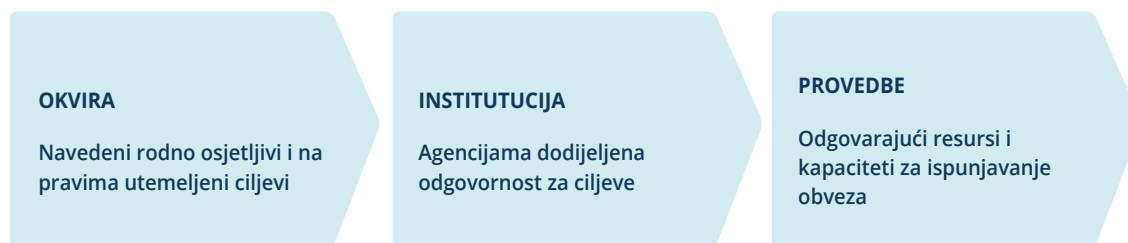

Poglavlje 6.

KONTROLNE LISTE

6.1 KONTROLNA LISTA ZA PREGLED POLITIKA

Sljedeća kontrolna lista pripremljena je kao potpora pregledu i izradi politika protiv organiziranog kriminala, sukladno međunarodnim normama i standardima rodne jednakopravnosti i ljudskih prava. Bez obzira na pristup kreiranju politika u određenoj zemlji, kreatori politika moraju uzeti u obzir svoju ulogu pri utvrđivanju:

PREVENCIJA ORGANIZIRANOG KRIMINALA	
<i>Okvir:</i> Postoje politike utemeljene na dokazima za sprječavanje organiziranog kriminala koje uzimaju u obzir intersekcionalne ekonomske, kulturne i društvene osnovne uzroke marginalizacije i ranjivosti, uključujući rodnu nejednakost i zapreke za ljudska prava.	
<i>Institucionalni:</i> Politike navode koje su vladine agencije odgovorne za sprječavanje organiziranog kriminala (uključujući one koje se bave sigurnosti, zdravljem, zaštitom djece, zaštitom okoliša i pitanjima žena) te pojašnjavaju ulogu nedržavnih aktera kao što su organizacije civilnog društva.	
<i>Provedba:</i> Relevantne vladine agencije imaju politike u području ljudskih prava i rodni politika, svjesne su i imaju dostatne resurse (uključujući raspoređeni proračun) za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u provedbu i evaluaciju svojih obveza za sprječavanje.	

PROGON ORGANIZIRANIH KRIMINALACA	
<p><i>Okvir:</i> Postoje politike kako bi se osiguralo da osobe koje su uključene u organizirani kriminal kao žrtve i/ili počinitelji ne budu diskriminirane, uključujući izgradnju kapaciteta aktera u području kaznenog pravosuđa kako bi preispitali svoje interseksionalne rodne i druge pristranosti i diverzificirali i postigli rodnu jednakopravnost radne snage i svih aktivnosti kaznenog pravosuđa.</p>	
<p><i>Institucionalni:</i> Postoji normativni okvir koji pojašnjava koje su vladine agencije odgovorne za progon organiziranih kriminalaca, njihovu odgovornost za integraciju rodni pitanja i ljudskih prava u progonu organiziranih kriminalaca, njihove mogućnosti za ostvarivanje ljudskih prava i rodne jednakopravnosti i sankcije koje se primjenjuju u slučaju njihovih kršenja ljudskih prava.</p>	
<p><i>Provedba:</i> Praktičari u području kaznenog pravosuđa razumiju svoje odgovornosti i mogućnosti da ispunjavaju obveze ljudskih prava, osiguraju rodnu jednakopravnost, primijene pristupe usmjerene na žrtve i suoče se sa posljedicama kršenja ljudskih prava tijekom progona organiziranih kriminalaca.</p>	
ZAŠTITA OSOBA POGOĐENIH ORGANIZIRANIM KRIMINALOM	
<p><i>Okvir:</i> Postoje politike za osiguranje pristupa usmjerenog na žrtvu kako bi se zaštitile osobe pogođene organiziranim kriminalom prije, tijekom i nakon kaznenopravnih postupaka sukladno obvezama u području ljudskih prava i rodne jednakopravnosti uz uspostavljanje ravnoteže između prava žrtava i prava okrivljenika.</p>	
<p><i>Institucionalni:</i> Normativni okvir utvrđuje zaštitne uloge praktičara u području kaznenog pravosuđa kao i službenika uključenih u fizičko i mentalno zdravlje, zaštitu djece, pitanja žena i drugo. Ovdje je kao relevantno uključeno: invaliditet, manjine, spašavanje, rehabilitacija i reintegracija.</p>	
<p><i>Provedba:</i> Agencije uključene u zaštitu žrtava, svjedoka, informanata i zviždača razumiju svoju ulogu u zaštiti i dodijeljena su im dostatna sredstva (uključujući proračun) za osiguranje zaštite sukladno obvezama u području ljudskih prava i rodni pitanja te prilagodba zaštite na temelju kontinuirane procjene rizika prije, tijekom i nakon kaznenih postupaka.</p>	
PROMOCIJA SURADNJE	
<p><i>Okvir:</i> Postoje politike protiv organiziranog kriminala koje utvrđuju suradnju cijelog društva na razini države, uključujući državne aktere izvan kaznenog pravosuđa i nedržavne aktere kako bi se promovirao pristup usmjeren na žrtve i integrirala rodna pitanja i ljudska prava.</p> <p>Postoje politike međunarodne suradnje za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u odluke te za traženje, prihvatanje i/ili odbijanje formalne i neformalne međunarodne suradnje u području organiziranog kriminala, uključujući bilateralne i multilateralne sporazume.</p>	
<p><i>Institucionalni:</i> Uspostavljeno je državno koordinacijsko tijelo kako bi odgovorilo na organizirani kriminal, uvelo standarde za rodna pitanja i ljudska prava kod svih aktera, prenosilo informacije među njima i pratilo utjecaj aktivnosti na rodna pitanja i ljudska prava. Relevantni akteri imaju zajedničko razumijevanje i usklađene pristupe integraciji.</p> <p>Postoje politike i procedure kako bi se omogućila suradnja između središnjih tijela i drugih agencija odgovornih za izvršenje zahtjeva za međunarodnu suradnju, sukladno standardima ljudskih prava i rodni pitanja.</p>	
<p><i>Provedba:</i> Državni i nedržavni partneri razumiju svoje obveze vezane za rodna pitanja i ljudska prava u zajedničkim naporima na domaćoj, bilateralnoj i multilateralnoj razini.</p> <p>Postoje i dostupne su stranim partnerima politike i procedure o međunarodnoj suradnji. Postoje neformalni kanali komunikacije sa stranim partnerima kako bi se omogućila razmjena procedura, pravnih zahtjeva i uvjeta te standarda ljudskih prava za međunarodnu suradnju.</p>	

6.2 KONTROLNA LISTA ZA PREGLED ZAKONODAVSTVA

KONTROLNA LISTA 6.2.1 MAPIRANJE NORMATIVNIH OKVIRA

Napomena za korištenje kontrolne liste: Sljedeća kontrolna lista pomaže korisnicima da mapiraju nedostatke u postojećim normativnim okvirima za rodna pitanja i ljudska prava relevantne države:

- Status poštivanja i rezerve koje je država možda izrazila mogu se pronaći na poveznicama datim za svaki ugovor ili putem Baze podataka ugovornog tijela Ujedinjenih naroda ili putem Interaktivne kontrolne table Ureda za ljudska prava Ujedinjenih naroda.
- Kontrolna lista nije sveobuhvatna; korisnici se potiču da identificiraju dodatne obveze u području ljudskih prava sukladno opcionalnim protokolima uz ove matične instrumente kao i domaćim i regionalnim instrumentima.

MEĐUNARODNI INSTRUMENTI KOJE JE DRŽAVA POTPISNICA		NEDOSTACI I IZAZOVI U PRILAGODBI DOMAĆEM PRAVU
<i><u>Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala</u></i> (2000)		
<i><u>Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, osobito ženama i djecom, koji dopunjuje Konvenciju</u></i> (2000)		
<i><u>Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, koji dopunjuje Konvenciju</u></i> (2000)		
<i><u>Protokol protiv nedozvoljene proizvodnje i trgovine vatrenim oružjem, njegovim dijelovima i komponentama i streljivom, koji dopunjuje Konvenciju</u></i> (2000)		
<i><u>Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima</u></i> (1996)		
<i><u>Međunarodna konvencija o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima</u></i> (1996)		
<i><u>Međunarodna konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije</u></i> (1996)		
<i><u>Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena</u></i> (1979)		
<i><u>Konvencija protiv mučenja i drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja</u></i> (1984)		
<i><u>Konvencija o pravima djeteta</u></i> (1989)		
<i><u>Međunarodni pakt o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji</u></i> (1990)		

MEĐUNARODNI INSTRUMENTI KOJE JE DRŽAVA POTPISNICA		NEDOSTACI I IZAZOVI U PRILAGODBI DOMAĆEM PRAVU
<i>Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom</i> (2006)		
<i>Međunarodna konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka</i> (2006)		

JE LI OVO PRAVO ZAŠTIĆENO U DOMAĆIM ZAKONIMA?		U KOJEM INSTRUMENTU? (PRIMJERICE, USTAV? ZAKON O LJUDSKIM PRAVIMA? KAZNENI ZAKON? DRUGI)
Pravo na život		
Pravo na pravično suđenje		
Pravo na jednakost pred zakonom i jednakom zaštitom zakona		
Sloboda od proizvoljnog pritvaranja		
Sloboda od mučenja i drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja		
Sloboda misli, savjesti i vjere		
Sloboda informiranja i izražavanja		
Sloboda kretanja		
Sloboda okupljanja i udruživanja		
Pravo na privatnost		
Pravo na rad		
Pravo na zdravlje		
Jednakost u braku		

JE LI OVO PRAVO ZAŠTIĆENO U DOMAĆIM ZAKONIMA?		U KOJEM INSTRUMENTU? (PRIMJERICE, USTAV? ZAKON O LJUDSKIM PRAVIMA? KAZNENI ZAKON? DRUGI)
Pravo na obrazovanje		
Pravo da ne bude predmet prisilnog nestanka		
Ostala prava relevantna za predloženu intervenciju putem zakona/politike		

SA KOJIM ZAPREKAMA SE SUOČE NOSITELJI PRAVA U OSTVARIVANJU LJUDSKIH PRAVA?	ZAPREKE U DOMAĆIM ZAKONIMA/POLITIKAMA:
Muškarci	
Žene	
Rodno različite osobe	
Maloljetnici i djeca	
Nedržavljeni (dokumentirani/nedokumentirani)	
Žrtve organiziranog kriminala	
Počinitelji organiziranog kriminala	
Osobe različitog rodnog i seksualnog identiteta	
Etničke manjine	
<i><u>Osobe sa invaliditetom</u></i>	
Osobe u ruralnim/udaljenim područjima države	
<i><u>Druge skupine u ranjivim situacijama (korisnik treba definirati):</u></i>	

Gore navedena kontrolna lista može biti korisna za analiziranje trećih zemalja sa kojima se traži suradnja. (Vidjeti [poglavlje 4.4](#) o ciljevima suradnje).

KONTROLNA LISTA 6.2.2 PROGON

Napomena za korištenje kontrolne liste: Ova kontrolna lista usmjerava korisnike kroz analizu postoje li domaće odredbe za kriminalizaciju, istragu, kazneni progon i osuđivanje organiziranog kriminala sukladno Konvenciji te za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava. Ova lista nije sveobuhvatna, ali se daje kao polazni temelj koji akteri mogu prevazići i prilagoditi svojim specifičnim zakonima, izazovima i ciljevima.

PROGON Kriminalizacija (članci 5, 6, 8. i 23. Konvencije)	
Načelo zakonitosti^a	
Zakon <i>ne</i> kriminalizira ponašanje koje je zaštićeno međunarodnim pravom u području ljudskih prava (primjerice, kriminalizacija sudjelovanja u organiziranoj kriminalnoj skupini ne bi se trebala koristiti kao izgovor za eliminiranje političkih suparnika, kriminaliziranje prosvjeda ili stavljanje izvan zakona društvenih skupina ili na drugi način nesrazmjerno ili nepotrebno ograničavanje slobode okupljanja ili druga građanska ili politička prava).	
Zakon se ne primjenjuje retroaktivno na kaznena djela, niti izriče kazne koje nisu postojale u vrijeme počinjenja kaznenog djela. Osobe proglašene krivim za kaznena djela ne bi trebale biti izložene kaznama većim od maksimalne zapriječene kazne primjenjive u vrijeme počinjenja kaznenog djela.	
Zakoni su jasni i dostupni, takvi da se mogu predvidjeti posljedice nekog čina (radnje ili propusta).	
Sudjelovanje u organiziranoj kriminalnoj skupini kriminalizirano je na način da je jasno koje ponašanje za posljedicu ima kaznenu odgovornost: <ul style="list-style-type: none"> • Kazneno djelo zavjere: je li potrebno djelovanje u daljnjem izvršenju dogovora? • Kazneno djelo zločinačkog udruživanja: opseg kriminalizacije sudjelovanja u drugim, a ne kriminalnim aktivnostima organizirane kriminalne skupine (uz spoznaju da sudjelovanje pridonosi postizanju kriminalnog cilja). 	
Zakon uključuje odredbu o kriminalizaciji na način koji je sukladan drugim kaznenim djelima, definicijama i uporabom pojmova u domaćem zakonu, umjesto doslovnog uključivanja teksta Konvencije.	
Postoje zakoni i politike kojima se regulira uporaba invazivnih ili potencijalno invazivnih mjera kako bi se osiguralo da njihova primjena podliježe odobrenju i/ili kontroli suda utemeljenoj na ljudskim pravima (srazmjernost, zakoniti cilj i nužnost).	
Svrha stjecanja financijske ili druge materijalne koristi (FoMB)^b	
Kada je sudjelovanje u organiziranoj kriminalnoj skupini kriminalizirano na način da <i>uključuje</i> element stjecanja financijske ili druge materijalne koristi općenito se podrazumijeva da uključuje novčanu kao i drugu materijalnu korist kao što je seksualno zadovoljavanje.	
Kada je sudjelovanje u organiziranoj kriminalnoj skupini kriminalizirano na način da <i>isključuje</i> element financijske ili druge materijalne koristi postoje zakonske mjere zaštite od primjene Konvencije na skupine koje djeluju iz političkih, ideoloških ili društvenih motiva.	
Uspostavljanje nadležnosti^c	
Utvrđena je nadležnost za transnacionalni organizirani kriminal počinjen na teritoriju države, na brodu koji plovi pod njezinom zastavom ili u zrakoplovu registriranom prema njezinim zakonima.	
Nadležnost je utvrđena za kaznena djela sukladno Konvenciji kada je navodni počinitelj prisutan na teritoriju, a država ga ne izručuje zbog posjedovanja državljanstva.	

PROGON**Kriminalizacija (članci 5, 6, 8. i 23. Konvencije)**

Postoje zakoni za eliminiranje nedostataka i ukidanje nekažnjivosti sukladno opcionalnim osnovama za nadležnost za kaznena djela u okviru Konvencije, počinjena:

- Protiv državljanina
- Od državljanina ili osobe sa stalnim prebivalištem
- Izvan teritorija s ciljem počinjenja teškog kaznenog djela na teritoriju kako je predviđeno Konvencijom
- Kada je počinitelj prisutan na teritoriju i nije izručen sa teritorija^d
- Kada je nadležnost utemeljena na međunarodnom sporazumu koji obvezuje državu kao što je rezolucija Vijeća sigurnosti objavljena sukladno poglavlju VII.

Utvrđivanje odgovornosti^e

Ponašanje je kažnjivo, a otežavajuće i olakšavajuće okolnosti se utvrđuju na način koji uzima u obzir da muškarci, žene, dječaci, djevojčice i rodno različite osobe mogu biti uključene u kazneno djelo, nije diskriminirajuće u smislu svrhe ili učinka i osjetljivo je na različite uloge koje pojedinci mogu imati te njihove različite stupnje djelovanja.

Zakoni utvrđuju kaznenu, građansku ili upravnu odgovornost pravnih osoba za sudjelovanje u teškim kaznenim djelima u koje je uključena organizirana kriminalna skupina i za počinjenje kaznenih djela sukladno Konvenciji, ne dovodeći u pitanje kaznenu odgovornost fizičkih osoba.^f

Postoje zakoni kako bi se ispunila obveza države da zapriječi, istraži, kazni i ispravi kršenja ljudskih prava koja obavljaju treće strane, uključujući pravne osobe (korporacije, poduzeća, dobrotvorne organizacije, vjerske organizacije ili drugi subjekti).

Iznimke propisane zakonom koje su utemeljene na ljudskim pravima predviđene su tamo gdje je to potrebno kako bi se zaštitila ljudska prava u kriminalizaciji određenog ponašanja.^g

Istrage^h

Postoje zakoni za zaštitu prava svake optužene osobe na zakonom propisan postupak.

Zakoni kriminaliziraju mučenje i drugo okrutno, nehumano ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje i zabranjuju prihvatljivost dokaza ili izvjava dobivenih mučenjem ili drugim okrutnim, nehumanim ili ponižavajućim postupanjem ili kažnjavanjem.

Zakon osigurava da je svaka uporaba sile od tijela za provedbu zakona ograničena sukladno međunarodnim obvezama te da se vatreno oružje koristi samo u samoobrani ili u obrani drugih od neposredne prijetnje smrću ili teške ozljede.

Zakonodavstvo osigurava da se sva lišavanja slobode moraju provesti sukladno nalogu ili na temelju opravdane sumnje da je osoba počinila ili se sprema počiniti kazneno djelo te da policijski ili drugi službenici za provedbu zakona, koji provode uhićenje, mogu biti identificirani.

Postoje zakoni i mjere provedbe kako bi se osiguralo da osobe budu obaviještene o razlozima za uhićenje na jeziku koji razumiju te da ih kvalificirani prevoditelj obavijesti o njihovim pravima.

PROGON Kriminalizacija (članci 5, 6, 8. i 23. Konvencije)

Zakoni uključuju pravne i proceduralne zaštitne mjere kako bi se osiguralo da se svaka osoba koju uhite ili pritvore službenici za provedbu zakona:

- Odmah izvede pred
- Ima pristup odvjetniku bez nepotrebnog odgađanja, uključujući, kada je to potrebno, u okviru programa pravne pomoći
- Ima pristup liječniku bez nepotrebnog odgađanja, uključujući, kada je to potrebno, liječnički pregled prilagođen dobi i spolu
- Informirani su o pravu na konzularnu obavijest o uhićenju, pritvoru ili kaznenom progonu te pristup službenicima konzulata kada je to primjenjivo

Zakoni i mjere provedbe promoviraju korištenje tehnika ispitivanja bez prisile i smanjuju oslanjanje na priznanje u svrhu osiguranja osuđujuće presude.

Zakoni i mjere provedbe podupiru najbolje interese djeteta u kontaktu sa kaznenopravnim sustavom kako bi se osiguralo da se s njima postupa na način prilagođen djeci, uzimajući u obzir posebne potrebe onih koji su u osobito ranjivim situacijama.

Zakonodavstvo zahtijeva od službenika za provedbu zakona da poduzmu učinkovite mjere za zaštitu ljudskih prava, dostojanstva i integriteta svih osoba, poštivajući načelo nediskriminacije, osobito u situacijama ranjivosti ili marginalizacije, uključujući na temelju roda, dobi, fizičkog ili mentalnog zdravlja ili invaliditeta.

Zakonodavstvo, politike i mjere provedbe promoviraju rodno osjetljivo policijsko djelovanje i zabranjuju rasizam, ksenofobiju, rasnu i drugu diskriminaciju u radu policije, uključujući osiguranje da se odredbe o nediskriminaciji primjenjuju i na policiju.

Zakonodavstvo i mjere provedbe promoviraju odgovornost službenika za provedbu zakona utvrđivanjem jasnih procedura za izvješćivanje i neovisne pritužbe, kao što su mehanizmi eksternog nadzora policijskog rada.

Zakoni zahtijevaju neovisnu, brzu, učinkovitu i nepristranu istragu svih navoda o mučenju ili drugom okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju od nadležnih osoba te kažnjavanje onih za koje se utvrdi da su umiješani na način koji se srazmjeran težini kaznenog djela.

Zakon zabranjuje uključivanje u istrage službenika za provedbu zakona koji su optuženi za mučenje ili drugo nehumano ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje.

Zakon i mjere provedbe osiguravaju zaštitu i pomoć žrtvama mučenja ili drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, uzimajući u obzir dob, invaliditet i potrebe specifične za rod te pružajući potporu na temelju informacija o traumati i pristup obeštećenju i rehabilitaciji.

Zakon utvrđuje neovisne i učinkovite mehanizme za nadzor mjesta pritvora, uključujući izjave policije kako bi se spriječila djela mučenja i drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.

Sankcije

Sankcije trebaju biti srazmjerne i uzeti u obzir:

- Težinu kaznenog djela i biti sukladne međunarodnim obvezama države glede ljudskih prava, uključujući u odnosu lišavanja slobode, okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i izricanja smrtno kazne.
- Ti zakoni ne bi trebali utvrđivati minimalne kazne kojima se krše obveze u području ljudskih prava.

Zakonodavstvo omogućava da se interseksionalni, rodni i drugi čimbenici uzmu u obzir prilikom smanjenja kazne, uključujući pitanja implikacija kazni na ljudska prava osoba koje osuđene osobe izdržavaju.

PROGON**Kriminalizacija (članci 5, 6, 8. i 23. Konvencije)**

Zakon dozvoljava smanjenje kazne za optužene osobe koje u značajnoj mjeri surađuju u istragama ili kaznenom progonu kaznenog djela obuhvaćenog Konvencijom, uzimajući u obzir ljudska prava žrtava i optuženih osoba. ¹	
Postoje zakoni koji osiguravaju da se kršenja ljudskih prava, uključujući i rodno utemeljeno nasilje, može smatrati otežavajućim okolnostima tijekom izricanja kazne.	
Uvjeti pritvora su sukladni međunarodnim standardima ljudskih prava, uključujući Nelson Mandela pravila.	
U zemljama u kojima je smrtna kazna još dopuštena zakonom, takve sankcije bi se trebale izricati samo za najteža kaznena djela uz puno poštivanje međunarodnih jamstava ljudskih prava i ne bi se trebale izricati za kaznena djela počinjena kada je optužena osoba bila mlađa od 18 godina ili ukoliko se radi o trudnici.	

^a UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Beč, 2022), str. 26 i 27.

^b Ibid., str. 28 i 29. Također vidjeti definiciju „organizirane kriminalne skupine“ u članku 34. (3) Konvencije.

^c UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law*, str. 34 i 35.

^d Vidjeti Konvenciju, članak 15, stavci 2 i 4.

^e Vidjeti Konvenciju, članak 10.

^f Vidjeti UNODC, *Model Legislative Provisions against Organized Crime 2. izdanje*, (Beč, 2021), str. 51–58 i UNODC, *Issue Paper: Policymaking and the Role of Online Intermediaries in Preventing and Combating Illicit Trafficking* (Beč, 2022).

^g Primjerice, prilikom utvrđivanja odgovornosti za kaznena djela protiv divlje flore i faune i šuma, države bi mogle uvesti izuzeća od zakonskih odredbi koja bi omogućila ostvarivanje temeljnih ljudskih prava u slučajevima kada sigurnost hrane ovisi o korištenju navedenih vrsta ili kada je korištenje divlje flore i faune nužno za uživanje prava za sudjelovanje u kulturnom životu. Vidjeti UNODC, *Guide on Drafting Legislation to Combat Wildlife Crime* (Beč, 2018), str. 26.

^h Preuzeto iz rezolucije Vijeća za ljudska prava 46/15.

ⁱ Vidjeti Konvenciju protiv organiziranog kriminala, članak 26, stavak 2.

KONTROLNA LISTA 6.2.3 ZAŠTITA

Napomena za korištenje ove kontrolne liste: Kontrolna lista usmjerava korisnike da analiziraju postoje li domaće zakonske odredbe za zaštitu žrtava, svjedoka i drugih sukladno Konvenciji te za integraciju rodni pitanja i ljudskih prava. Kontrolna lista nije sveobuhvatna, ali je ponuđena kao polazna osnova koju akteri mogu prevazići i prilagoditi svojim specifičnim zakonima, izazovima i ciljevima.

ZAŠTITITI	
Mjere zaštite svjedoka (članak 24. Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala)	
Zakon štiti identitet osoba koje obavljaju prijavu nadležnim tijelima sukladno njihovim ljudskim pravima na život, slobodu izražavanja i privatnost	
Zakon štiti svjedoke od potencijalne odmazde i zastrašivanja (članak 24. (1)) (članak 24. (2)) koji svjedoče u kaznenom postupku	
Zaštita za svjedoke osigurana je bez obzira na njihov pravni status ((informant, žrtva, svjedok, službenik u pravosuđu, prikriveni istražitelj, ostalo) ili drugi status.	
Zaštita svjedoka ne dovodi u pitanje prava okrivljenika (primjerice, pravo na pravično suđenje i pravo na suočavanje)	
Postoje zakoni kako bi se osigurale odgovarajuće mjere za zaštitu od bilo kakvog neopravdanog postupanja prema svim prijaviteljima koji u dobroj vjeri i na razumnoj osnovi prijave nadležnim tijelima kaznena djela povezana s korupcijom i/ili transnacionalnim organiziranim kriminalom.	
Zakonske odredbe za zaštitu zviždača usklađene su između kaznenog zakona, zakona o borbi protiv korupcije, zakona o pristupu informacijama, zakona o zapošljavanju i zakona o ljudskim pravima.	
Zakonski propisi utvrđuju procedure za fizičku zaštitu svjedoka (primjerice, premještanje, neotkrivanje ili ograničenje otkrivanja identiteta i mjesta boravka (članak 24. (2) (a)).	
Takve procedure su usklađene s ljudskim pravima i rodno osjetljive i mogu se prilagoditi specifičnim individualnim potrebama, preferencijama i profilima.	
Zakon utvrđuje dokazna pravila kako bi se omogućilo svjedočenje svjedoka na način da se osigura sigurnost svjedoka, kao što je korištenje komunikacijske tehnologije (članak 24. (2) (b)).	
Mjere fizičke zaštite uzimaju u obzir posebne potrebe svjedoka na temelju interseksionalne dobi, roda i drugih čimbenika.	
Postoje sudski postupci prilagođeni dobi i rodu (uključujući mjere prilagođene starosnoj dobi za smanjenje sudskih formalnosti za djecu i starije osobe).	
Zaštita se odnosi i na srodnike i druge osobe bliske svjedocima.	
Države bi trebale razmotriti zaključivanje dogovora sa drugim državama za preseljenje svjedoka, srodnika ili drugih osoba bliskih njima kako bi se zaštitili od odmazde ili zastrašivanja (članak 24. (3)).	
Države bi trebale razmotriti status ljudskih prava i rodni status preseljenih osoba u predmetnoj zemlji kao i kapacitet predmetne zemlje da poštuju, zaštiti i ostvaruje ljudska prava preseljenih osoba.	

ZAŠTITI	
Zaštita žrtava/svjedoka tijekom kaznenog postupka	
Omogućiti žrtvama u statusu svjedoka zaštitu i pomoć, uključujući u slučaju prijetnje odmazdom ili zastrašivanjem (članak 25. (1)).	
Omogućiti osobama za potporu žrtvama da budu prisutne na suđenju.	
Omogućiti iznošenje i razmatranje stavova i zabrinutosti žrtava u odgovarajućim etapama kaznenih postupaka protiv počinitelja uključenih u aktivnosti organiziranog kriminala na način koji ne dovodi u pitanje pravo na obranu (članak 25. (3)).	
Opcija običajnog prava za sudjelovanje žrtve: izjave o utjecaju na žrtvu i izjave o utjecaju na zajednicu (žrtve imaju mogućnost da se njihov glas čuje putem izjava o utjecaju na žrtvu koje se čitaju tijekom suđenja i uzimaju u obzir prilikom izricanja presude).	
Građanskopravna opcija za sudjelovanje žrtve: „žrtva kao stranka“ u građanskom postupku. Sukladno odredbama državnog zakonodavstva, žrtvu može zastupati odvjetnik koji postavlja pitanja svjedocima i optuženim osobama, daje uvodne i završne riječi i ima pristup informacijama u spisu predmeta. Organizacije civilnog društva, udruge žrtava ili treće strane mogu biti zastupane kao stranka u građanskom postupku. ^a	
Restitucija i obeštećenje žrtava	
Zakon žrtvama omogućava pristup obeštećenju i restituciji sukladno Konvenciji protiv organiziranog kriminala (članak 25. (2)) bilo putem (barem jedno od): <ul style="list-style-type: none"> • Odredbi koje omogućavaju žrtvama da tuže počinitelja za zakonom propisana ili opća protupravna postupanja za naknadu štete u građanskom postupku • Odredbi koje omogućavaju kaznenim sudovima da nalože počiniteljima da plate obeštećenje žrtvama ili izreknu naloge za obeštećenje ili restituciju protiv osuđenih osoba • Odredbi kojima se uspostavljaju fondovi ili programi prema kojima žrtve mogu tražiti obeštećenje od države za povrede ili štete nastale kao posljedica kaznenog djela 	
Zakonodavstvo omogućava povrat zaplijenjene imovinske koristi državi koja je podnijela zahtjev da se ona koristi kao obeštećenje za žrtve kaznenog djela (ili povrat zakonitim vlasnicima) (članak 14. (2)).	
Zakonodavstvo koje omogućava da se obeštećenje žrtvama ne obavlja na način da dovodi u pitanje prava trećih strana koje djeluju u dobroj vjeri.	
Zakonodavstvo koje omogućava žrtvama druge oblike reparacije sukladno međunarodnom pravu u području ljudskih prava, uključujući rehabilitaciju, zadovoljštinu i zaštitu od ponovne viktimizacije.	
Osiguranja skupinama žrtava kolektivne reparacije za teška kršenja ljudskih prava. ^b	

^a UNODC, SHERLOC portal, Education for Universities, Tertiary, Organized Crime, Module 8: Law enforcement tools, Key issues, "Rights of victims and witnesses in investigations".

^b UNODC, Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law (Beč, 2022), str. 66.

KONTROLNA LISTA 6.2.4 PROMOVIRANJE SURADNJE

Napomena za korištenje kontrolne liste: Ova kontrolna lista usmjerava korisnike da analiziraju postoje li domaće zakonske odredbe za promoviranje suradnje kao odgovor na organizirani kriminal sukladno Konvenciji te za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava. Ova kontrolna lista nije sveobuhvatna, ali je ponuđena kao osnova koju akteri mogu proširiti i prilagoditi svojim specifičnim zakonima, izazovima i ciljevima.

PROMOCIJA SURADNJE	
Uzajamna pravna pomoć (članak 18. Konvencije)	
Postoje zakoni kako bi se osiguralo da svaki zahtjev za uzajamnu pravnu pomoć koji bi doveo do fizičkog premještaja osobe u drugu državu ne ometa pravo na slobodu i pravo na slobodu od proizvoljnog zatvaranja takve osobe.	
Postoje zakoni koji osiguravaju da svaki zahtjev za uzajamnu pravnu pomoć poštiva pravo na privatnost, ugled i propisan sudski postupak za svaku osobu na koju takav zahtjev utječe.	
Postoje zakoni za zaštitu prava trećih strana koje djeluju u dobroj vjeri koje bi mogle imati interes u imovini koja je predmet zahtjeva za pomoć.	
Izručenje (članak 16. Konvencije)	
Zakoni utvrđuju uvjete koji se odnose na ispunjavanje zahtjeva dvostruke inkriminiranosti.	
Zakon utvrđuje osnove zbog kojih se izručenje može odbiti: <ul style="list-style-type: none"> • Kada postoje značajni razlozi za vjerovanje da država koja je uputila zahtjev traži izručenje u svrhu kaznenog progona ili kažnjavanja osobe na temelju roda, rase, vjere, nacionalne pripadnosti, etničkog podrijetla ili političkih uvjerenja ili da bi udovoljavanje zahtjevu moglo uzrokovati predrasude prema toj osobi • Kada bi izručenje bilo u suprotnosti sa načelom prisilnog povratka sukladno međunarodnom pravu u području ljudskih prava i pravu o izbjeglicama 	
Zakon predviđa kazneni progon umjesto izručenja gdje je izručenje državljana zabranjeno ili izvršenje kazne protiv takve osobe kada je potrebno kako bi se zaštitila prava žrtava da dobiju pravdu (<i>aut dedere aut judicare</i>).	
Postoje procedure za davanje diplomatskih jamstava državi kojoj je upućen zahtjev: <ul style="list-style-type: none"> • Da će se sa osobom čije se izručenje traži postupati sukladno standardima ljudskih prava • Da osoba koja se tereti za djelo za koje je propisana smrtna kazna neće biti osuđena na takvu kaznu 	
Uvjeti pod kojima se izručenje može odobriti na temelju jamstava ili odbiti, čak i kada se osiguraju jamstva, jasno su utvrđeni i u posljednjem slučaju uključuju dosljedan obrazac grubog, očitog ili masovnog kršenja ljudskih prava države koja je uputila zahtjev.	
Procedure predviđaju ubrzane i/ili pojednostavljene postupke izručenja kako bi se smanjilo odgađanje u interesu pravde i za žrtve i za počinitelje i osigurala temeljna zakonska prava osobe čije izručenje se traži, uključujući dopuštanje dragovoljnog i potpuno informiranog pristanka osobe, na načine koji uzimaju u obzir invaliditet, rod, razinu pismenosti i druge čimbenike, pri informiranju osobe o njezinim pravima i posljedicama odricanja prava na uobičajeni postupak izručenja.	
Postoje mjere zaštite kako bi se osiguralo pravo na slobodu i slobodu od proizvoljnog zatvaranja tijekom bilo kakvog privremenog lišavanja slobode prije izručenja.	
Ovlasti nad osobom koja se izručuje ograničene su u odnosu na djelo zbog kojeg se izručenje traži ili dopušta (načelo specijalnosti).	

PROMOCIJA SURADNJE	
Premještaj osuđenih osoba (članak 17. Konvencije)	
Zakon propisuje da se suradnja odbija ukoliko je presudom osuđenoj osobi povrijeđeno pravo na pravično suđenje.	
Zakonodavstvo omogućava premještaj osuđenih osoba u njihovu matičnu zemlju samo uz njihov pristanak i uključuje pravo da budu obaviješteni o podobnosti za podnošenje zahtjeva za premještaj.	
Zakon propisuje da se suradnja odbija ukoliko bi premještaj kršio međunarodne standarde ljudskih prava, kao što su načelo zabrane prisilnog povratka, pravo na život, zabranu mučenja ili ukoliko uvjeti pritvora u zemlji prijama nisu sukladni standardima ljudskih prava.	
Postoje sudski ili upravni postupci za priznavanje kazne, bilo prilagodbom kazne kako bi bila sukladna standardima ljudskih prava u domaćem zakonu države prijama (nastavak izvršenja) ili preinačenjem kazne na temelju činjenica koje je utvrdio sud u državi izricanja presude sukladno načelu zakonitosti.	
Postoje odredbe koje propisuju da se već odsluženo vrijeme kazne oduzme od razdoblja kazne izrečene u državi u koju je osuđena osoba premještena.	
Uvjeti izdržavanja kazni premještenih osoba propisani su sukladno njihovim ljudskim pravima sadržanim u domaćem i međunarodnom pravu, uzimajući u obzir sve posebne potrebe i humanitarne uvjete te osiguravajući zabranu diskriminacije između domaćih zatvorenika i zatvorenika premještenih iz inozemstva.	

Dodaci

I. ZAGOVARANJE

Akteri su često suočeni sa otporom prema integriranju rodni pitanja i ljudskih prava u zakone i politike. Dolje navedene točke mogu se staviti u kontekst kako bi se zagovaralo za ljudska prava i rodno osjetljive pristupe organiziranom kriminalu.

PROTIVLJENJE/IZAZOV	ELEMENTI ZAGOVARANJA ZA UNAPRJEĐENJE INTEGRACIJE
PREVENCIJA ORGANIZIRANOG KRIMINALA	
Rodna pitanja i pitanja ljudskih prava ne smatraju se bitnim za sprječavanje organiziranog kriminala.	Sami odgovori kaznenog pravosuđa nisu adekvatni za rješavanje temeljnih uzroka transnacionalnog organiziranog kriminala, uključujući ranjivost i marginalizaciju. Strategije i aktivnosti prevencije koje nisu utemeljene na ljudskim pravima i rodno osjetljive često su neučinkovite. Rodno osjetljivi pristupi i pristupi utemeljeni na ljudskim pravima usmjereni su na temeljne uzroke organiziranog kriminala i utemeljeni na obvezama koje države imaju sukladno međunarodnom pravu.
PROGON ORGANIZIRANOG KRIMINALA	
Integriranje rodni pitanja i ljudskih prava smatra se zaprekom učinkovitom progonu organiziranih kriminalaca.	Pristupi istragama i kaznenom progonu organiziranih kriminalaca koji su utemeljeni na ljudskim pravima i rodnoj jednakopravnosti povećavaju vjerojatnoću da će dokazi biti prihvatljivi i uvjerljivi na sudu.
Praktičari u području kaznenog pravosuđa pristupaju svim osobama uključenim u organizirani kriminal kao počiniteljima teških kaznenih djela.	Postoje različite uloge, razine odgovornosti i razine djelovanja osoba koje sudjeluju u organiziranom kriminalu. Samo teška kaznena djela, gdje nema olakšavajućih čimbenika, trebaju se kazneno goniti i kazniti maksimalnim propisanim kaznama. Ograničeni resursi kaznenog pravosuđa dodijeljeni borbi protiv organiziranog kriminala ne bi se trebali zlouporabljavati za progon počinitelja niže razine. Progon teških kaznenih djela treba biti prioritet u strategijama organiziranog kriminala.
Rodna jednakopravnost među službenicima za provedbu zakona ne smatra se bitnom u borbi protiv organiziranog kriminala.	Uposlenici kaznenog pravosuđa različite rodne pripadnosti povećavaju kapacitet agencija za provedbu zakona da ostvare rodno odgovorne pristupe istragama te tako povećavaju rezultate istraga putem uspješnijih postupaka ispitivanja.

PROTIVLJENJE/IZAZOV	ELEMENTI ZAGOVARANJA ZA UNAPRJEĐENJE INTEGRACIJE
Vjeruje se da žene imaju iste mogućnosti kao i muškarci za rad u kaznenom pravosuđu, ali biraju da to ne rade.	Sukladno zakonima i politikama, mnoge žene imaju jednake mogućnosti kao i muškarci za upošljavanje u sustavu kaznenog pravosuđa, ali u praksi se suočavaju sa dodatnim zaprekama, kao što su rodni stereotipi, uznemiravanje, diskriminacija i izazov kako kombinirati poslovni i obiteljski život zbog rodno uvjetovanih uloga. Za rješavanje ove nejednakosti potrebni su odgovori utemeljeni na rodnoj jednakopravnosti.
Obuka odvjetnika obrane i osiguranje pravne pomoći optuženim osobama ne cijeni se niti joj se daje prioritet kod progona organiziranih kriminalaca.	Pravo na pravično suđenje je ključna komponenta učinkovitih kaznenopravnih sustava. Pravična suđenja koja podupiru pravo optuženika manje su podložna žalbama. Ukoliko se odvjetnici obrane ne obučavaju zajedno sa tužiteljima, tužitelji neće biti u mogućnosti potpuno razviti vještine za progon transnacionalnih organiziranih kriminalaca koji angažiraju visokokvalificirane odvjetnike za obranu.
Smrtna kazna je dostupna za kaznena djela povezana sa transnacionalnim organiziranim kriminalom.	Primjena smrtno kazne odvraća partnere u drugim zemljama da razmjenjuju obavještajne podatke i surađuju putem uzajamne pravne pomoći, izručenja i premještaja osuđenih osoba. Primjena smrtno kazne može odvratiti svjedoke od potpunog i istinitog svjedočenja protiv počinitelja. UNODC i druge agencije Ujedinjenih naroda, kao i donatori, suočavaju se sa izazovima u suradnji sa ili pružanju potpore državama koje primjenjuju smrtnu kaznu.

ZAŠTITA OSOBA POGOĐENIH ORGANIZIRANIM KRIMINALOM

Muškarci, dječaci i rodno različite osobe ne smatraju se potencijalnim žrtvama transnacionalnog kriminala.	Sustavi identifikacije su oslabljeni ukoliko sadrže informacije sa nepotpunim ili netočnim profilima o tomu tko je žrtva transnacionalnog organiziranog kriminala. Postupci identifikacije i provjere moraju biti inkluzivni i omogućiti žrtvama transnacionalnog organiziranog kriminala da budu identificirani kao žrtve ili svjedoci transnacionalnog kriminala.
Određenim kategorijama žrtava nisu dostupne dostatne usluge zaštite i pomoći.	Rodna analiza dinamike organiziranog kriminala nužna je kako bi se osiguralo da su usluge dostupne svim osobama na jednakoj osnovi, uključujući muškarce i dječake, žene i djevojčice, državljane i nedržavljanke, osobe sa invaliditetom ili druge marginalizirane skupine ili osobe u ranjivim situacijama.
Sa žrtvama/svjedocima ne postupa se sukladno njihovim ljudskim pravima tijekom sudskih postupaka. Pristupi usmjereni na žrtvu ne koriste se u sudskim postupcima.	Poštovanje prava žrtve/svjedoka ključno je za dobivanje i očuvanje izjava svjedoka. Razina svjedočenja žrtava/svjedoka može se smanjiti ukoliko izgube povjerenje u kaznenopravni sustav. Sudovi koji nisu usmjereni na žrtve ne dobivaju učinkovita svjedočenja, a sudske su presude podložne žalbi.

PROMOCIJA SURADNJE PROTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA

Državni akteri smatraju aktere iz civilnog društva štetnim za napore usmjerene protiv organiziranog kriminala.	Organizacije civilnog društva mogu biti ključni partneri u naporima da se odgovori na transnacionalni organizirani kriminal, uključujući davanje informacija i popunjavanje nedostataka u kapacitetima države. Organizacije civilnog društva mogu biti snažni zagovornici za povjerenje i transparentnost.
Integracija rodni pitanja i ljudskih prava smatra se zaprekom za međunarodnu suradnju.	Suradnja sa drugim državama na načine koji nisu rodno osjetljivi i u suprotnosti su sa ljudskim pravima može dovesti do neučinkovitog odgovora i izložiti vladu reputacijskom riziku zbog sudjelovanja u kršenju ljudskih prava.

PROTIVLJENJE/IZAZOV	ELEMENTI ZAGOVARANJA ZA UNAPRJEĐENJE INTEGRACIJE
OSTALI izazovi integriranja koje su utvrdili zakonodavci i kreatori politika	
Pitanja rodne jednakopravnosti i ljudskih prava smatraju se luksuznim dodacima država koje imaju više financijskih i ljudskih resursa.	Rodna pitanja i ljudska prava nisu pitanja odvojena od učinkovite provedbe Konvencije nego su sastavni dio tog procesa. Sve države imaju obveze glede ljudskih prava.

II. INTEGRIRANJE RODNIH PITANJA I LJUDSKIH PRAVA U MEHANIZAM ZA PREGLED PROVEDBE KONVENCIJE UJEDINJENIH NARODA PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALA I NJEZINIH PROTOKOLA

Mehanizam za pregled provedbe Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njezinih protokola je proces kolegijalnog pregleda koji podupre države strane Konvencije protiv organiziranog kriminala i njezina tri dopunska protokola u osiguravanju učinkovite provedbe ovih instrumenata. Pregled provedbe odredbi sadržanih u ovim pravnim instrumentima strukturiran je u četiri tematske skupine članaka na temelju njihove teme, gdje se svaka postupno razmatra tijekom procijenjenog vremenskog razdoblja od dvije godine:

- Kažnjivost i nadležnost
- Prevencija, tehnička pomoć, mjere zaštite i druge mjere
- Provedba zakona i pravosudni sustav
- Međunarodna suradnja, uzajamna pravna pomoć i zapljena

Pregledi zemalja provode se prvo kroz odgovaranje na upitnike za samoprocjenu, alat koji su izradile i dogovorile države potpisnice, kako bi omogućile samoprocjenu provedbe Konvencije i njezinih protokola.

¹ Iako rodna pitanja i pitanja ljudskih prava nisu izravno obuhvaćena tematskim skupinama upitnika za samoprocjenu, mogu se razmatrati u odgovorima na ciljana pitanja tamo gdje upitnici nude mogućnost državama potpisnicama da daju informacije o državnim zakonima, izazovima i najboljim praksama, uključujući integraciju rodni pitanja i ljudskih prava.

Pored toga, sukladno postupcima i pravilima za funkcioniranje Mehanizma za pregled provedbe Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njezinih protokola, ² države potpisnice potiču se da pripreme svoje odgovore na upitnike za samoprocjenu kroz široke konzultacije sa relevantnim akterima, uključujući privatni sektor, nevladine organizacije i akademsku zajednicu, čime se omogućava veća odgovornost za integriranje rodni pitanja i ljudskih prava u provedbu Konvencije protiv organiziranog kriminala.

U niže navedenoj tablici korisnici mogu pronaći nesveobuhvatnu listu potencijalnih pitanja iz upitnika za samoprocjenu, prema kojima države mogu izvješćivati o svojim naporima usmjerenim na integraciju rodni pitanja i ljudskih prava.

1
2

KONVENCIJA PROTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA - ČLANAK KOJI SE PREGLEDA	TEMA OBUHVAĆENA PITANJEM	RELEVANTNOST	SKUPINA	PITANJA – UPITNIK ZA SAMOPROCJENU
Članak 24. – Zaštita svjedoka	Zaštita svjedoka od potencijalne odmazde i zastrašivanja	Rodna pitanja i ljudska prava	II.	Pitanja 1, 2 i 3 – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina II.
Članak 25. – Pomoć i zaštita žrtava		Rodna pitanja i ljudska prava	II.	Pitanja 5,6 i 7 – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina II.
Članak 29. – Obuka i tehnička pomoć		Rodna pitanja i ljudska prava	II.	Pitanje 8 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina II.
Članak 31. – Prevencija	Državni projekti/ najbolje prakse i politike za prevenciju transnacionalnog organiziranog kriminala	Rodna pitanja	II.	Pitanje 16 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina II.
Članak 31. (3) – Prevencija	Reintegracija počinitelja	Pitanja ljudskih prava	II.	Pitanje 18 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina II.
Članak 31. (7) – Prevencija	Projekti koji olakšavaju okolnosti zbog kojih su društveno marginalizirane skupine osjetljive na organizirani kriminal	Rodna pitanja	II.	Pitanja 22 i 22 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina II.
Članak 7. – Mjere za sprječavanje pranja novca	Identifikacija klijenata	Rodna pitanja	III.	Pitanje 1 (b) (i) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina II.
Članak 19. – Zajedničke istrage	Dobre prakse i primjeri za zaključivanje sporazuma za zajedničke istrage	Pitanja ljudskih prava	III.	Pitanje 10 - Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina III.
Članak 20. – Posebne istražne tehnike	Zakonski uvjeti za primjenu ovih tehnika	Rodna pitanja i ljudska prava	III.	Pitanje 14 - Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina III.
Članak 28. – Prikupljanje, razmjena i analiza informacija o prirodi organiziranog kriminala	Informacije o trendovima u organiziranom kriminalu	Rodna pitanja	III.	Pitanje 27 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina III.

Članak 12. – Oduzimanje i zapljena	Zapljena bez osude	Pitanja ljudskih prava	IV.	Pitanje 3 – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina IV.
	Upravljanje zaplijenjenom imovinom		IV.	Pitanje 8 (c) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina IV.
			IV.	Pitanje 8 (d) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina IV.
Članak 14. – Raspolaganje zaplijenjenom imovinskom koristi ili imovinom stečenom kaznenim djelom	Povrat zaplijenjene imovinske koristi za obeštećenje ljudskih prava	Pitanja ljudskih prava	IV.	Pitanje 15 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina IV.
Članak 14. – Raspolaganje zaplijenjenom imovinskom koristi ili imovinom stečenom kaznenim djelom	Za prodaju imovinske koristi zadužena međuvladina tijela specijalizirana za borbu protiv organiziranog kriminala	Rodna pitanja i ljudska prava	IV.	Pitanje 16 – Konvencija protiv organiziranog kriminala Skupina IV.

DODATNI RESURSI

Ključni resursi za integraciju rodni pitanja i ljudskih prava

Ured Ujedinjenih naroda za borbu protiv droga i kriminala

Model Legislative Provisions against Organized Crime, 2021

Issue Paper: Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2022

“Organized crime strategy toolkit for developing high-impact strategies”, 2021

SHERLOC portal

Issue Paper: The United Nations Convention against Organized Crime and International Human Rights Law, 2022

UNODC, SHERLOC portal, Education for Universities, Tertiary, Organized Crime, Module 15: Gender and Organized Crime

UN-Women

Intersectional Resource Guide and Toolkit: An Intersectional Approach to Leave No One Behind, 2021

I Know Gender 17: Gender Equality and Organized Crime Module, 2022

Ostali resursi bitni za specifične vrste kaznenih djela ili komponente odgovora

Ured Ujedinjenih naroda za borbu protiv droga i kriminala

Combating Falsified Medical Product-Related Crime: A Guide to Good Legislative Practices, 2019

Combating Transnational Organized Crime Committed at Sea: Issue Paper, 2013

Combating Waste Trafficking: A Guide to Good Legislative Practices, 2022

Criminal Intelligence: Manual for Front-line Law Enforcement, 2010

Criminal Intelligence: Manual for Analysts, 2011

Criminal Intelligence: Manual for Managers, 2011

Current Practices in Electronic Surveillance in the Investigation of Serious Organized Crime, 2009

Digest of Cases of International Cooperation in Criminal Matters Involving the United Nations Convention against Transnational Organized Crime as a Legal Basis, 2021

Digest of Cyberorganized Crime, 2021

Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings involving Organized Crime, 2008

Guidance on the Use and Preparation of Serious Organized Crime Threat Assessments: The SOCTA Handbook, 2010

Guide on Drafting Legislation to Combat Wildlife Crime, 2018

Handbook on Identity-related Crime, 2011

Handbook on the International Transfer of Sentenced Persons, 2012

Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime: Model Law and related commentary, 2009

Manual on International Cooperation for the Purposes of Confiscation of Proceeds of Crime, 2012

Manual on Mutual Legal Assistance and Extradition, 2012

Model Law on Extradition, 2004

Model Law on Mutual Assistance in Criminal Matters, 2007, as revised in 2022

Model Treaty on Extradition (General Assembly resolution 45/116, annex, as amended by General Assembly resolution 52/88, annex)

Model Treaty on Mutual Assistance in Criminal Matters (General Assembly resolution 45/117, annex, as amended by General Assembly resolution 53/112, annex I)

Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime: Needs Assessment Tools, 2016

Issue Paper: Policymaking and the Role of Online Intermediaries in Preventing and Combating Illicit Trafficking, 2021

Practical Guide for Requesting Electronic Evidence Across Borders, 2019

Responding to Illegal Mining and Trafficking in Metals and Minerals: A Guide to Good Legislative Practices, 2022

United Nations Counter-Kidnapping Manual, 2006

UNODC Toolkit for Mainstreaming Human Rights and Gender Equality into Criminal Justice Interventions to Address Trafficking in Persons and Smuggling of Migrants, 2021

Chatham House

Integrating Gender in Cybercrime Capacity-Building: A Toolkit, 2023

Međunarodni konzorcij za borbu protiv kaznenih djela protiv divlje flore i faune

Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit, 2012

Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit, 2nd ed, 2022

UNODC

United Nations Office on Drugs and Crime